

Bálint Tibor
Cîinii după gratii!

BIBLIOTECA KRITERION

apare sub îngrijirea lui Domokos Géza

Bálint
Tibor

Cîinii
după
gratii!

În românește de
Veronică
Bârlădeanu

Prefață de
Aurel Dragoș
Munteanu

EDITURA KRITERION
București, 1978

Coperta: DONE STAN

Bálint Tibor:

Császár és kalaposinas, Kriterion, 1971

Nekem már fáj az utazás, Kriterion, 1973

Prefață

Odată cu schimbarea de preocupări a literaturii și cu radicala transformare a mijloacelor sale de expresie, este necesară o nouă orientare a gustului criticii. A gândi proza lui Kafka în termenii romanului naturalist sau psihologizant, care păreau atât de moderne la sfârșitul de secol al XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea pare astăzi o operațiune ridicolă. Viziunea caracterologică din literatura tradițională, cu aspirație tipologică, favoriza un mod al gândirii speculative, extrem de spectaculos, dar lipsit de adecvare pentru literatura de astăzi. Ne referim la toate aceste procese în dorința de a evidenția faptul că nu există o singură literatură, ca să spunem așa, adică un tip de expresie în care să situăm valori mai mari sau mai mici. Artă actuală presupune diferite perspective, create cu mijloace proprii, și care necesită eforturi specifice din partea conștiinței cititorului.

Din punctul de vedere al preocupărilor tradiționale, al unui realism pe care l-am putea numi „burghez” (cu excluderea oricăror accepțiuni pejorative, păstrând deci numai sensul istoricește determinat), literatura contemporanului nostru Bălint Tibor înseamnă o galerie de figuri mărunte, cu psihologie de mici funcționari suficienți, apăsați de mediocritate și cutreierați de suferințe meschine, pe care le extrapolează la dimensiunile întregului univers. Într-un asemenea spațiu îți trebuie forța lui Gogol sau Dostoievski pentru a împinge tipologia până la depășirea halucinantă a gândirii caracterologice și sociologizante. Vom vedea însă că scriitorul de astăzi evită apăsarea trăsăturilor reprezentative și preferă o schimbare a oglinzii.

Aparent, am avea deci de a face cu cercul închis al unor bătrâni dintr-un oraș de provincie ardelenescă. Sînt oameni mărunți, pe care nu-i înmobilează nici măcar apetitul intelectual prea viguros, și nici reverii ambițioase. Profesori banali, poeți și artiști plastici prăfuiți, funcționari pe la oficii ale administrației publice, uneori obsedați, fără vlagă, de probleme vagi de conștiință, într-un cuvînt o umanitate puțin

„reprezentativă”. Este o lume de nostalgie inhibate către o palidă „glorie” de altădată, pe care o întâlnim în primul rîcît al cărții, adunată într-un fel de penibil simpozion aniversar, la celebrarea împlinirii unei jumătăți de veac de la bacalaureat. Prilejul se extinde prin reconstituirea periodică a măruntei societăți de pensionari, cu scopul de a depăna amintiri. De aici, o succesiune de tablouri grotești, de viziuni ce-și aglomerează detaliile meschine și-și schimbă pe nesimțite lentilele. Ne dăm seama că paseismul psihologic de la primele pagini se forțează a privi către viitor, fîntîna intenționează a deveni arteziană, printr-o obscură întoarcere interioară. Procedul este pur literar, extrem de fructuos pe planul semnificativ al răspunsului fundamental al cărții, cel care privește natura umană. Literatura lui Bálint Tibor aparține tipului proiectiv, care încearcă să inducă din trecut și din prezentul semnificativ toate liniile care pot să definească viitorul. Dezumanizarea posibilă a lumii de roboți, pare a evidenția scriitorul, a fost încrustată în „programul” nostru moral și intelectual odată cu automatizarea vieții psihice, prin confortul pe care l-a reprezentat idealul vieții pașnice și liniștite a micului-burghez. Fenomenul social care a creat fascismul în politică, totalitarismul unei conștiințe mărunte, provoacă o alienare și mai adîncă atunci cînd se compensează tehnocratic și scientist, atunci cînd își folosește resursele în așa fel încît se pierde pe sine, prin infîinitatea resurselor intelectuale ale omului, cum ar spune un filozof existențialist.

Iată, deci, un mod de a circumscrie realitatea prozei lui Bálint Tibor, care se dovedește mai fertil, după opinia mea, și care este singurul potrivit acestei meditații dureroase. Indiferent de motivațiile psihologice ale scriitorului, descifrabile și ele printr-o lectură apropiată, imaginea finală a lumii sale este de o netăgăduită acuitate. O spaimă de pustiu sufletesc al unei posibile lumi viitoare, mai radical decît meschinăria mic-burgheză a trecutului, o tensiune înfricoșătoare, cu atît mai adîncă, mai obsedantă, cu cît renunță la imagini hiperbolice în favoarea „trăirii”, a caracterului său, foarte viu, iată ceea ce caracterizează prozele lui Bálint. Din păcate, îmi sînt prea puțin cunoscute alte asemenea tentative din proza maghiară din țara noastră pentru a mă hazarda în judecăți de relație, dar „infernul” acesta din sufletul oamenilor mărunți, pe care literatura unei anumite perioade îl prezenta drept o

resursă de căldură și bunătate, îmi este familiar, la noi, din schițele și romanele lui Teodor Mașilu (minus, desigur, aplecarea acestuia din urmă spre șarjă). Ar fi o mare greșeală să ignorăm presiunea amorului în lumea contemporană, a formelor de patologie existențială, drapate sub faldurile sentimentalismului și preocupărilor generale umanitare. Nu întâmplător, la începutul cărții lui Bálint Tibor, „eroii” săi se întrebă ce pot să facă pentru umanitate, cum ar putea să o salveze de răul care o amenință. Scriitorul pare a spune că această angoasă, chiar autentică, nu este străină de însuși procesul prăbușirii. În sufletul mărunț al personajelor lui Bálint Tibor se află atât premisele dezaștelor viitoare, cât și ale mântuirii de apocalipsa cenușie a lumii derivată din tabloul lui Mendeleev, tot așa cum s-ar putea să găsim adevărata sensibilitate, ultimul rest de „umanitate”, în propensiunea robotului pentru muzică, singurul capabil să reconstituie „trecutul” sentimental al omenirii. Oglinzi mișcătoare ale lui Bálint Tibor sugerează aici nenumărate motive de meditație. Așa cum vinovăția se află încrustată în aceeași gamă cu trăsăturile autentice umane, abstractizarea sufletului omenesc, dacă putem s-o numim așa, adică transformarea „omului” concret în „umanitate” indeterminată, coexistă de asemenea pe același plan.

Cel care confiscă altuia dreptul de a-și plînge mama, ca reziduu rușinos, un fel de atavism sufletesc, este însă revoltat pentru că se atentează la durerea provocată de pierderea fiicei sale. Aceste mici dezvăluiri de paradoxe sufletești înlocuiesc în proza de față investigația abisală, făcînd loc unei remarcabile și fine intuiții psihologice, expresiei moderne, în care flash-ul acordă atât posibilitatea de surprindere obiectivistă a cadrului, cu rigoare de document, cât și pe aceea a revelării atmosferei, a fondului sentimental ce susține personajele tabloului.

Modernitatea esențială a prozelor lui Bálint Tibor coexistă cu cele mai bune pagini de evocare a tablourilor de gen, atât de familiare ochiului meu de transilvănean. Lumea străzilor de urbe veche, bătrînii maniaci și sentimentali, cultivînd o perfectă civilitate în raporturile de la om la om, regretele disimulate sub boieria respectării tuturor convențiilor sociale, ticurile de igienă și mica trufie de castă administrativă, solidaritatea funcționărească, moștenită din K.u.K., sînt elemente

din partitura duiosă, din poezia mărunță a crepusculului, atât de bine sugerată de scriitorul clujean. Preocuparea față de peisaj este extrem de semnificativă în cazul acestui tip de literatură. Elemente aproape veriste se recompun într-un cadru ireal și artificial, menit să accentueze înțelesurile pe care i le acordă prozatorul. Intregal este compus de autor, însă părțile sînt familiare oricărui clujean sau orădean, de pildă. De aici rezultă un amalgam de senzații speciale, o trăire concretă a detaliului, aproape „citat” din realitate, alături de acceptarea conștientă a unui cadru general artificial, în care predomină sensurile, speculația pur intelectuală, exemplificată convențional. Disonanțele creează un fel de magie a „texturii”, o realitate cu legile ei proprii. Ești astfel în permanență conștient că te lași pradă unei ficțiuni. Abandonul însă apare cu atât mai deplin, viciul acestei literaturi este cu atât mai mare, cititorul nu-l mai poate părăsi, nu există cale de vindecare.

„Modul” particular de a fi al literaturii lui Bálint Tibor atinge uneori un grad de virtuozitate excepțională, cum este cazul în descrierea anxietății, a fricii care populează stările onirice ale personajelor. O pagină de literatură puțin obișnuită este aceea dedicată mărturisirilor domnului Szélpál József, Să nu coboare asfințitul pe mînia ta. Condiția de supraviețuire morală este de multe ori Golgota vieții, de care ne plîngem atîta! Suferința devine pentru domnul Szélpál un argument față de sine, o barieră de netrecut în fața ticăloșiei. A fi prizonier în cercul ei de mizerii este o condiție a integrității sale morale. El se plînge de sacrificiul pe care-l face, dar știe că, odată eliberat, se va prăbuși. Rezultă mai multe implicații. Fie că sîntem condamnați, unii la puritate, iar alții la rău; fie că sîntem buni numai în măsura în care nu ne este îngăduit răul, prin forța lucrurilor; fie că eliberarea morală, scăparea de sub povara determinărilor elementare ne favorizează prin însuși mecanismul ei o decădere fără de sfîrșit. O excursie în infernul sufletesc devine nuvela Nu ești dumneata omul cu care aș putea trăi pe o insulă pustie. Complexatul se drapază sub masca bunătății și a manierelor hiperdelicate, urînd în fapt pe cel puternic și generos. A simula revolta împotriva brutalității tocmai pentru a ucide, iată perfidii surprinse de scriitor, folosind o mare încordare analitică și sulețe de interpretare a complexității sufletesti.

Bălînt Tibor nu se află la prima întâlnire cu cititorul român. Volumul său *Maimuța plîngăreață* a apărut tot la *Kriterion*, cu o carte de vizită semnată de un scriitor prestigios. Atîta cît ne îngăduie puțina cunoaștere, în extensie, a scrișului său, cred că putem avansa ipoteza predilecției pentru nuvelă a scriitorului clujean. Există un asemenea rafinament și o atît de precisă economie a mijloacelor, un calcul atît de subtil și de complicat, exprimat însă atît de concis, al stărilor sufletești și al sensurilor pe care le revelează, încît sîntem convinși de faptul că abia cunoașterea nuvelor lui Bălînt Tibor va da măsura exactă a staturii sale de scriitor. Poate că scrisul său nu este cel mai optimist cu putință, dar sînt sigur că este unul dintre cele mai încurajatoare în ceea ce privește cultivarea facultăților care ne avertizează asupra pericolelor care ne amenință. În tradiția europeană, toată această funcție divinatorie a literaturii s-a realizat cu osebire în speciile fragmentare, în notația chinuită a formelor scurte. Textele lui *Kafka* sînt exemplul cel mai pilduitor. Romanul este prin însăși substanța sa o expresie a „gloriei” lumii, el celebrează în mod obiectiv realitatea consistentă a vieții sociale și individuale. Nuvela este parcă mai firesc atașată de marile neliniști, de problematica individului amenințat de propriile-i eșecuri. Cele mai semnificative realizări ale lui Bălînt Tibor sînt încă o dovadă.

Aurel Dragoș Munteanu

Mirifice zăpezi de altădată

Numai șapte din cei care locuiau în oraș au mai apucat a cincizeca aniversare a bacalaureatului lor.

Nici nu știau dacă e bine sau nu să-și tîrîie răsufierea bătrînă pînă în clasa unde, la 21 mai 1918, ziua absolvirii, domnul profesor Putnoki își luase rămas bun de la ei, îndemnîndu-i la o viață cinstită, închinată muncii.

Grupul rărit de vreme și suflînd greu al bătrînilor abia dacă putea umple un șir de bănci.

Și, fără să se fi înțeles dinainte, trecură întii, tăcuți, prin fața colegiului cu fațada împodobită de portalul sumbru din fier forjat; de pe clanța masivă de la intrare îi privea un cap de leu; depășiră umbra bastionului croitorilor, duhînd a piatră mucedă și ajunseră în partea dosnică a *Almei Mater*, acolo unde, între capelă și dărîmăturile zidurilor împrejmuitoare, se înălța consistoriul.

Se opriră sub un tei bătrîn să-și tragă sufletul și să-și șteargă frunțile scăldate de sudoare, apoi merseră mai departe.

— Pe din afară nu s-a schimbat cine știe ce, spuse domnul profesor de literatură Zimics privind în sus, cu fața boțită parcă de plîns, spre acoperișul scăldat în lumină, al colegiului. Înăuntru însă nu mai e ce a fost, o nu! De fapt se vedea și data trecută!

Vorbea despre anterioara lor întîlnire, de parcă ar fi sărbătorit a patruzecoa aniversare a bacalaureatului ieri sau alatăieri.

Ceilați nici măcar nu-i răspunseră. Cu tristețea covîrșitoare a aducerilor aminte își aplecară fețele spre pămînt, simțindu-se jigniți fără milă, oameni a căror urmă tînăra generație o șterge pînă și de pe pereți.

— Înăuntru de mult nu mai e ce-a fost!, reluă domnul Balogh, plutonierul de jandarmi pensionar și ochii îi încremeniră, arătînd ca niște bile albe. Puștani de azi fac praf totul. Uneori stau și mă uit la ei. Își tîrîie încălțările de parcă ar avea părinți milionari, pușlamalele!

Se întoarse și, cu nevoia de certitudine spațială a miopilor, îl împunse de trei ori în piept pe pictorul Andorka Andor, vroind să-l convingă astfel de neclintirea și existența concretă a lucrurilor.

Pictorul, care în nopțile fierbinți de vară se visa curățind șevaletul lui Boticelli, răbdă blajin ghionturile pluto-nierului, ba, aflându-i mîhnirea, îi zîmbi chiar.

— Bine zici... Noi nu ne hîrjoneam atît... sau în orice caz ne zbințuiam mai cu măsură...

Domnul Zimics își scoase batista.

— Acelea erau alte vremuri, zise, ștergîndu-și nădușeala de pe frunte. Noi mai știam ce e respectul...

Domnul Hankis, contabilul de la tăbăcărie, mergea în urma lui; cum călca socotit, cu picioroangele lui subțiri, în redingota rotunjită la spate, semăna leit cu un greiere. Se opri.

— Eram logodit, dar, cînd mi-a lipit odată tata două palme, am tăcut mîlc...

Ceilalți îi urmau, gîfîind.

— Azi pînă și natura e alta. Unde mai cad în zilele noastre mirificele zăpezi de altă dată?

— Și dacă-i trăgea o dată o ploaie, pe vremea noastră încolțea iarba pînă și pe asfalt. Și ce înmormîntări erau!

În copilărie am apucat să văd umbra socului chiar și-n februarie... S-au dus. De atunci s-au întîmplat multe. Ehei, cît de multe... Și a curs multă apă pe Someș.

Pînă să ajungă îndărăt la intrarea principală, obosiseră; tropăiră — un scurt răgaz — în fața clanței, apoi o luară în sus pe scări. Bastoanele pipăiau mute dalele de piatră, fesele li se încordau pătrate sub stofa veșmintelor și tîrau în urma lor mirosul răsuflării lor amestecat cu al săpunului de bărbierit și cu al hainelor păstrate de ani și ani în adîncul dulapurilor. Așa se mișcau spre etajul trei, asemeni unui covor uriaș scuturat de praf.

Clasa a VIII-a A. Într-adevăr nu mai arăta ca altă dată!

Se schimbase pînă și mirosul petrosinului cu care se freca podeaua; acum duhoarea petrolului alunga amintirile, transferîndu-le în sfera rece și obiectivă a tehnicii; într-un cuvînt, catranul ăsta nu avea nimic liric și le era la fel de străin cum le-ar fi fost, la prima lui oră, un profesor de matema-

tică nou numit la mijlocul anului. Vechea motorină absorbea și apoi împrăștia spiritul și personalitatea elevilor, așa cum, odinioară, podeaua băcăniei lui Biazini absorbea și apoi răspîndea mai departe miresme de lac, vopsele, săpunuri, har-nașament, fructe orientale, amestecate cu mirosul bicelor napolitane cu mîner de fag și al smochinelor aromate. Iar cînd elevul deschidea ușa, auzea un firicel de melodie, clinchetul bețișoarelor de sticlă atîrnate deasupra ușii...

— Dar, băncile, bunele și bătrînele bănci?...

Se duseseră și ele, împreună cu literele cioplite în trupul lor de lemn, cu zgîrieturile, cu textele fițuicilor scrise mărunț, într-un albastru decolorat ca vîntăile de sub o piele subțire, lăsîndu-se citite numai în umbra pumnului care strîngea convulsiv pana de scris. Unde mai era godinul uriaș și lada cu lemne, unde era buretele legat cu o sfoară de tablă și îndemnul scris deasupra ei: *Roaga-te și muncește!*

— Sînt uluit!, vorbi Pásztor Bertalan, poetul care, purtînd și iarna și vara același palton cu blană de vulpe, părea că răsare, cu gestul lui caracteristic, cu care-și strîngea între degete pipa, dintr-un nor de blană. Deci n-a mai rămas chiar nimic de pe vremea noastră. Nici pereții nu mai sînt cei vechi!

Pentru a se convinge, domnul Hankis făcu înconjurul băncilor își tîrșii pașii pe lîngă ziduri și le împunse cu vîrfurile bastonului.

— Într-adevăr, le-au schimbat, mormăi el dînd din cap. Peretele vechi era din cărămidă fină perforată, pe cînd asta, poftim, e dintr-un ciment grosolan. Prin urmare, chiar așa cum este ea, izbutită doar pe jumătate, această întîlnire a noastră urmează să fie ultima. S-a sfîrșit... totul se sfîrșește... Cine știe cîți din grupul nostru restrîns vor mai fi oare în viață peste zece ani?... Și dacă există un dram de consolare în dictonul grecesc care spune că moartea nu e decît desprinderea fructului pîrguit, ea e totuși murire, neființă, tăcere. Față de viața asta, alta decît cea de odinioară, dar oricum diversă și amuzantă în nuanțele ei, moartea e totuși o stare tristă prin monotonia și întunericul ei veșnic... Dar n-ai cum să i te împotrivești... n-ai ce-i face...

— Poate găsim ceva ce ne-ar putea ajuta, răspunse ecourilor lui nemîngîiate domnul Balogh, plutonierul de jandarmi pensionar și severul său spirit de răspundere ostășesc

se aprinse brusc, licărind în spatele celor două cataracte mărunte care-i tulburau vederea; simți deodată că era de datoria lui să salveze mica lor ceată, a pionilor încă valizi, de genunile văii lui Pó, pe nume Piave, s-o salveze de acel lăcaș al deznădejdiei, ale cărei alei însăși moartea amenințătoare le mascase cu gazon verde. Nu vă lăsați, prietenii!, persistă el. Dumnezeu să vă binecuvînteze... Doar ne putem întîlni săptămînal la o cafeluță!

Aici fură cu toții de acord; dar, vai, nici cafeaua nu mai era aceeași, nicăieri nu găsești un colțișor tihnit, studenții au invadat mesele, ca soldații englezi pe timpuri coloniile și ca maimuțele copacii. Iar cafeaua se măsoară cu polonicul și, cum ți-o dă, îți și cere trei lei trezeci, pe sub uși curentul circulă fluierînd și înțepindu-ți inima, te încunoștințează că ai sciatică, reumatism, tensiune sau rinichi șubreziți, neplăceri stomacale sau intestinale.

Găsiră un local mai ieftin în apropierea statuii lui Matei, aici însă trebuia să stai în picioare și să te sprijini cu coatele pe tăblile neînsuflite de plastic, în timp ce cohorțele de cumpărători de prăjituri și bomboane mai-mai ca te mutau din loc; în altă parte, unde puteai sta jos, iar cafeaua nu costa decît un leu, erau nevoiți să se înghesuie pe niște scăunele atît de caraghios de mărunte, încît se simțeau asemeni unor școlari pedepsiți.

Încele din urmă se deciseră; cit mai țin zilele calde ale sfîrșitului de vară, se vor întîlni pe promenadă, în apropierea fîntîinii arteziene, la umbra copacilor, în stînga aleii principale; își vor alege acolo două bănci comode, care să nu-i atragă pe îndrăgostiți, iar lor să le ofere o priveliște amănunțită a vieții parcului, demnă de comentarii și vor pofti și alți cunoscuți vîrstnici, care știu ceva noutăți sau întîmplări interesante.

— Iar am visat ceva îngrozitor, spuse domnul Hankis, contabil șef pensionar, cînd se așeză pentru întîia oară la umbra oțetarilor, în timp ce își înșuruba bastonul în pîcla verzuie care învăluia banca. În zori m-am așezat în capul oaselor și, mutîndu-mă spre marginea patului, am stat și am chibzuit îndelung dacă să destăinui sau nu cuiva această năzărire cumplită și uimitoare... Pentru că, la urma urmelor trebuie să recunoaștem totuși... nu mă exprim bine: la

urma urmelor lumea trebuie să se împace cu ideea că visele sînt chestiuni de strictă intimitate, la fel, să zicem, ca atracția pe care acum, la bătrînețe, o simțim față de cîte o cuconiță care trece unduind prin fața noastră; eu, cel puțin, în inconștiența somnului trăiesc atîtea aventuri nerușinate, încît, dacă nu ne-ar lega o reciprocă încredere, aș tăcea în continuare...

— Nu ești singurul în pieptul căruia își face diavolul în întunericul nopții sălaș, îl întrerupse domnul Zimics. Am văzut eu un coleg, un profesor cu suflet întortocheat, care era cît pe ce să-și dea duhul din pricina unui vis pe care mai tîrziu mi l-a mărturisit: în timpul hoinărelilor celui alt *eu* al său, o violase pe fiica administratorului de la liceu, o fetiță de șaisprezece ani, care îl deochease cu priviri cochete de femeie pierdută și care și-a dezvăluit adevărata identitate, rîzînd răutăcios, abia în timpul îmbrățișărilor...

Ceilalți scrutau stingheriți pămîntul nisipos.

— Eu cred că visele mîrșave se datorează camerelor supraîncălzite sau unor fapte necinstite, spuse domnul Balogh și, împingîndu-și spre creștet melonul negru, lăsă să i se vadă ceafa rasă pînă sus. Eh, vise de noapte.

Ridică din umeri și, sumbru se plecă în față.

— Iertați-mă, dar eu sînt de altă părere, se opuse Szél-pál poreclit Scamatorul, un bărbat frumos ca un chirurg bătrîn, pensionar, cu un trecut destul de dubios și turbure, purtat prin pușcării. Visul face parte organic din noi, chiar dacă ne chinuie sau ne batjocorește; natura viselor noastre, dacă mi-e permis să mă exprim astfel, face parte din personalitate. Așadar eu n-am să pot niciodată visa același lucru și nici în același fel ca Hankis sau ca ceilalți. E limpede?

— Ei, nu tocmai, mormăi meditativ Andorka Andor. Iartă-mă, dar nu pricep ce legătură au sfintele visări cu realitatea atît de dură.

— Legătura constă tocmai în faptul că, dacă visul e al meu personal, toate aluziile și prevestirile fericite sau nefericite pe care le cuprinde mă privesc numai pe mine, replică Scamatorul.

— Deci, dacă un vis insolent mă necăjește, repetîndu-se într-una, atunci, în loc să-l gonesc, să fug poate eu după el?, își înălță capul domnul Balogh și rîse, cîrîind ca un gîscan.

Atunci de ce să ne mai mirăm că noi i-am împuşcat pe husarii ăia care adormiseră în şa? Periculos duşman e visul!

— Vorbe de astea nu-mi place s-ascul, spuse Andorka, artistul care, modest şi retras în universul muncii sale, crease galbenul, inimitabila culoare a naturilor moarte pe care le pictase, culoare violentă şi totuşi dulce, părînd că se revarsă din izvoare tainice năzuind să învăluie totul, însorind firea ca o întruchipare a bunătăţii. Nu numai visarea din vis e un dar, ci şi închipuirea care trăieşte în ea, fantezia care se mulţumeşte doar cu imaginea nălucirilor noastre.

— Dar, oricum, ziua vedem doar ceea ce vedem, fu de părere Balogh.

— Da' de unde!, protestă cu superioritate poetul. Asta înseamnă că dumneata n-ai pic de imaginaţie. Se poate întâmpla, zic eu, să mă uit la dumneata, însă de văzut să-l văd pe domnul Hankis. Sau alt exemplu: bunăoară la piaţă m-am aplecat deasupra unui coş cu vinete şi, în timp ce vorbeam cu precepeaţa, o vînată îmi zîmbea cu zîmbetul soacră-mi, odihnească-se în pace sufletul ei păcătos, că tare a mai fost rea. Ce înseamnă asta? Înseamnă că puterea imaginaţiei este mai mare decît puterea realităţii. Şi poate că din această putere trăieşte şi arta.

— Dar domnilor, domnilor!, protestă brusc Szélpál, jenat parcă de situaţie. Să-l lăsăm pe prietenul nostru Hankis să vorbească.

Însă cel care aruncase sămînţa de vorbă nu era stingherit de fel, stătea sprijinit în baston ca şi pînă atunci şi poate chiar se bucura că-i fusese dat să întîrzie puţin relatarea întîmplărilor sale nocturne.

— Cazul meu e şi mai mirşav decît cele pe care le-aţi înşiruit voi ca să-mi micşoraţi păcatul, reluă el netulburat.

În visul care-mi revine mereu mi s-a întîmplat nici mai mult nici mai puţin decît că stăteam ghemuit pe ţucal, în timp ce o hoardă de oameni în frac — ai fi zis că sînt academicieni — se plecau deasupra mea cu o spaimă mirată, într-o hală imensă care mi se părea cunoscută din jurnalele de actualităţi. Stăteam deci în mijlocul acelei hale, doar într-o cămaşă albă, ghemuit pe ţucalul smălţuit, alb, iar vasul acela mic şi indecent atrăgea atenţia asupra lui cu strălucirea sa îndărătnică; stăteam ghemuit acolo, în mij-

locul aripilor inferioare a celui viu de pîlnie umană, pe cotul unui tub răsturnat și mă sfîșiau parcă privirile împlete într-un singur șuvoi.

În clipele acelea eram în același timp copil și om în toată firea și încă în înțelesul fizic al cuvîntului; de sub cutele cămășii de noapte mi se țuguiau oasele noduroase ale genunchilor, dar totodată mă simțeam inocent, datorită mirosului de bebeluș pe care-l respira cămășuța mea scurtă și aburului împrăștiat în jurul meu, creînd un climat specific infantil... Toate acestea nu se cereau dovedite, pentru că buzele mi s-au strîns a smiorcăială, ochii mi s-au umplut de lacrimi ca și cum nenea ăia mulți, în frac, ar fi năvălit în hală fără voia mamei, ba chiar împotriva voinței ei, ca să mă umilească cerîndu-mi oficial socoteală pentru un anume lucru, pe care odinioară aveam dreptul, ba chiar îndatorirea, de a-l înfăptui...

Și, cu toate că azi noapte viziunea m-a făcut să sar din somn, trebuie să vă mărturisesc că ea nu m-a încercat pentru prima dată. Ba dimpotrivă, am mai avut-o; revine într-una, și, credeți-mă, de fiecare dată la fel. După o astfel de noapte, zile în șir mă tot întreb ce antecedente justifică oare visul ăsta tîmpit.

Dacă aș fi credincios, mi-aș închipui poate că m-a ales Dumnezeu și că viziunea nu e decît un îndemn al lui, un îndemn spre îndeplinirea vreunui țel nerealizat. Dar nefiind, nu știu ce să cred și sînt descumpănit. Uneori mă mai gîndesc și că cine știe ce vină ancestrală, de care eu însumi nu am habar, se deslănțuie în noapte, emanînd din sufletul meu...

De altfel... vă mărturisesc... În mod confidențial... zilele trecute m-am dus la un psihiatru... Vă spun chiar mai mult: după aceea am fost și la o babă care dă în cărți... Recunosc, a fost o întreprindere umiltoare la care m-a împins doar neliniștea. Mă minunam singur cu cîtă încăpăținare orbecăi prin văgăunile strîmte și întunecoase ale așezării țigănești, printre casele sprijinite într-o rînă, înghesuite unele în altele ca și cum ar fi vrut să sporească bordeiele sărăciei.

Femeia grasă și planturoasă care purta la gît un șirag fișuitor de scoici și în concii un pieptene cît o greblă de fîn, de cum m-a văzut intrînd s-a ferit din calea mea, și-a desfăcut ca un evantai degetele mîinilor întinse la spate și am avut impresia că acoperă ceva, că apără ceva de apropierea

mea. Cu toate că, înainte, eram deosebit de emoționat, acum povesteam repede și cu un fel de detașare indiferentă față de lucrurile despre care era vorba, istorisindu-i amănunte ale visului meu ticălos. În sfârșit, femeia a coborât brațele și a stat dinaintea mea ca o șefă de trib indian, respirând mai degrabă forță bărbătească și suspiciune amenințătoare decît timiditate feminină.

— Să mă ierte domnul, spuse, și buzele mari, cărnoase, i se strîmbară într-un rictus. Eu nu ghicesc decît rareori, cunoștințelor apropiate, și pe gratis.

M-am enervat. Am întrebat-o dacă vrea să mă servească sau îmi iau pălăria și plec. Asta păru să aibă efect, se hotărî, îmi făcu semn să mă așez și mormăi ceva despre cît e lumea de haină, despre oamenii răi care o invidiază pînă și pentru o îmbucătură de pîine și care se luptă să asmuță miliția împotriva ei.

Ce să mai vorbim, nu m-am ales cu nici o bucurie din ghicitul ei, care suna cam așa: că n-o să am nici zi nici noapte tihnită și visul chinuitor o să revină fără încetare; dar, dacă voiam să scap de coșmarul înspăimîntător, trebuia să mă duc nouă marți la rînd la o biserică numită Calvaria, de pe șoseaua Mănăsturului și să aprind la picioarele sfîntului Anton îmbrățișînd pruncul nouă lumînări; aveam să văd cum, în cea de a zecea marți, aventura coșmarului nocturn se va termina...

Iaca na, să mă umilesc pînă la dezumanizare, fie și sub imperiul fricii? Bine mi-ar sta, chibzuiam, ca la bătrînețe să încep să mă las stăpînit de tot soiul de mistificări... Nu, despre așa ceva nu poate fi vorba. Eu sînt economist și contabil, obișnuit să mă sprijin doar pe realități și pe date concrete. E destul de rușinos chiar faptul că m-am lăsat stăpînit de o slăbiciune a firii mele vrednice de compătimire, care m-a împins în văgăuna asta întunecoasă, la borbnița cu plisc atît de otrăvit.

Mă mîngîia doar faptul că nici doctorul nu-mi zisese lucruri mai înțelepte decît ghicitoarea. M-a întrebat binevoitor ce mîncînc, la ce ore mă culc, la ce mă gîndesc ziua, pe urmă s-a apucat să-mi reconstituie pînă la Adam arborile genealogic, m-a chestionat dacă vreunul dintre ai mei a fost stîngaci, bilbîit sau pișăcios sau a suferit poate de dureri de cap, în fine, dacă îmi amintesc bine, a vorbit despre o

vătămare sufletească, o traumă psihică gravă, pe care am suferit-o cîndva în copilărie și care s-ar fi întîmplat în legătură cu întreprinderea brutală a defecării... de aceea, pretindea el, revine mereu în vis vasul acela mic, smălțuit cu alb...

— Na-ți-o frîntă că ți-am dres-o!

N-am avut în copilărie nici un fel de traumă, ba, pînă să mă ia la armată, am dus-o minunat, ca-n burta mamei. Alta trebuie să fie cauza, am gîndit eu, cu totul alta: boala, coșmarul meu nu mi se trag din trecut, dimpotrivă, cred că trebuie să le atribui fricii de viitor. Și, după ce m-am auto-analizat îndelung, azi cred că am ajuns în faza cînd îmi pot explica singur boala: simt că ar trebui să fac ceva pentru omenire, dar nu știu ce...

Îmi aduc aminte că, pe vremea cînd eram student la economie în anul trei, am scris un studiu: *Cîteva probleme fundamentale ale fericirii și libertății omenirii...*

Mai tîrziu lucrarea s-a rătăcit pe undeva și nici nu m-am mai sinchisit de ea. Credeam că ideile izbăvitoare se aprind în noi ca pîlpîirile primei iubiri și, pe cît sînt de furtunoase, pe atît se potolesc de repede. Iată că, de cînd m-am pensionat și nu mai am nici o ocupație, mă chinuie din nou obsesia din tinerețe, cu ticăloasă viclenie, sub haina visului...

Domnul Hankis oftă, legănîndu-și genunchii îmbrăcați în pantaloni negri.

— Da, ar fi trebuit să fac ceva pentru folosul omenirii. Dar ce anume să fac? Să scriu scrisori către vreo centrală a conștiinței? Unde și cui? Adresantul e necunoscut. Și ce aș putea scrie? „Prietenii, deveniți mai buni cît nu e prea tîrziu!” Ar fi caraghios. Ar crede lumea că am mîncat ciuperci otrăvite. Sau poate să-mi dau haina de pe mine? Dacă aș ajuta doar pe vreun Cutărescu sau pe vreun Oarecare n-aș rezolva nimic. „Filantropie!” strigă înfumații care trîntesc zilnic ușa în nas omului de rînd, cite unui Cutărescu sau Oarecare, dar nu fac nimic altceva! Ca mine, de altfel...

— Într-adevăr, domnilor, îi tăie vorba poetul, uneori vrem să rezolvăm problema negrilor, dar nu sîntem capabili să ne arătăm înțelegători cu vecinii și ne tiranizăm familiile cît e ziua de mare cu țicnelile noastre.

— Nenorocirea este că noi dorim să ajutăm omenirea întregă!, spuse Szélpál. Dar în acești timp Sicilia e pustiită

de cutremur, iar cei din Biafra seucid între ei, tot așa cum matrozii înfomețați de carne au ucis păsările Dodo cu vislele...

— Cine dracu' e de vină?, întrebă meditativ domnul Balogh și globii tulburi ai ochilor i se bulbucară ca două colțuri ale unei pungi de nylon. Noi sigur nu sîntem! Îi putem compătimi cel mult...

Tăcură cu toții.

— Numai despre milă să nu vorbiți!, oftă domnul Hankis cu o tristă îngîndurare. Dacă dă o grindină la Hoghiz, poate devenim mai atenți, de teamă că ajunge și pe la noi... Dar pe cine îl preocupă oare că anual o sută de milioane de oameni mor de foame?... Și mai ales copiii, ca mine, care cu siguranță la noapte iar... și încă multă vreme de aici înainte o să stau ghemuit pe vasul acela indecent, expus privirilor obraznice și curioase ale publicului...

Își scoase batista uriașă cu pătrățele roșii și, ca să-și disimuleze indignarea, își suflă nasul în ea cu zgomot ca de trîmbiță.

E o surpriză să visezi cu sânge

— Ei, și dacă tot e vorba de sânge... Mi-a povestit unul care s-a întors în vizită din Canada, o istorie, spuse domnul Urmânczi, procurorul, dar nu știu nici azi dacă întâmplarea lui a fost vis sau realitate. Să-l botezăm în povestirea noastră Anonimus.

— Deci, într-o seară, stătea în pijama la bucătărie și, înainte de culcare, își fuma ultima țigară. Întotdeauna își petrecea în felul acesta cele zece minute sau un sfert de oră pînă adormea în odaie cele două fetițe ale lui, după care, bîjbîind pe întuneric, nimerea și el patul. Se temea de nopți; în vis era atacat de niște bivoli înspăimîntători. Uneori, înțepenind crispat, trăgea cu urechea prin ușa crăpată cît un deget spre odaie, pentru că scîrțitul frînelor vreunei mașini îndepărtate îi dădea senzația că scîncea unul din copii.

În sfîrșit, își termină țigara și răsuci comutatorul, cînd în antreu se auzi soneria. Ziuă, dacă arunca doar o privire spre tablă de sticlă a ușii, putea desluși, după contururile umbrei, după încremenirea sau mișcările ei, cine așteaptă afară; acum însă, în noapte, orice siluetă adera la fel de amenințătoare la suprafața lucie.

Cînd deschise ușa, văzu în prag un milițian-robot.

— Aici locuiește 3200/49?... Pseudonim Anonimus, da?

Anonimus dădu din cap. Robotul închise ușa după sine și rosti pe un ton scăzut dar poruncitor: Condu-mă spre o sursă de lumină.

Anonimus deschise ușa bucătăriei, aprinse din nou lumina, milițianul își decuplă reflectoarele oculare și cele două lentile de sticlă apărură acum într-o lumină liliachie.

— Vă imaginați de ce vă caut la ora asta?

— Habar n-am...

— Atunci gîndiți-vă. Doar sînteți un om inteligent.

— În ocazii din astea mă tîmpesc.

— Deci nici măcar nu bănuieți?

— La drept vorbind, nu...

— Am venit atît de tîrziu pentru că eram sigur că

numai acum va pot găsi în pijama.

— Și ce importanță are asta?

— Asta înseamnă că n-am să fiu nevoit să vă pun în situația neplăcută și obositoare de a vă dezbrăca.

— Dar de ce ar fi nevoie să mă dezbrac?

— Tocmai că acum nu mai e nevoie. Vă descheiați doar bluza de la pijama și îmi arătați...

— Sînteți curios să-mi vedeți pielea?

— Nu toată. Trebuie să văd doar porțiunea de deasupra inimii. Cît un lat de palmă.

— Bănuți că sînt sifilitic?

— Ascultă 3200/49! Eu nu cred și nu bănuiesc nimic. Eu mă uit și văd: constat și notez.

— În cazul acesta, poftiți!

Anonimus își desfăcu temător haina de la pijama cu degete tremurînde, ca și cum în clipa următoare ar fi fost nevoit să descopere el însuși vreun semn înspăimîntător, purtat pînă atunci fără să știe. Se gîndea că e confundat cu un deținut sau cu un sifilitic.

Își înfipse atît de tare bărbia în piept încît simți că-i amorțește porțiunea dintre ceafă și urechi, apoi îl săgeta o durere ascuțită, dar el nu vedea decît sfircul maroniu și ieșit în afară al sînului stîng înconjurat de firisoare de păr ruginiu-roșietice. Răritura asta încîlcită, semănînd cu o spirală de șirmă arsă acum din pricina emoției, se ridica și se lăsa în jos cu repeziciune.

— Sper să vedeți toate cele șapte cruci!, spuse zîmbind chinuit. Ba poate chiar și pe a opta, pe aceea care o să-mi străjuiască mormîntul...

Milițianul-robot cuplă un electromicroscop, a cărui sursa de curent se afla în pieptul său.

— Nu glumiți, domnule Anonimus, spuse el. Dumneavoastră știți tot atît de bine ca și mine că azi sifilisul și cancerul nu mai contează ca boli.

Se aplecă spre pieptul suspectului și îndreptă lupa către zona inimii. Apoi se îndreptă. Îl privea pe Anonimus tăcut și îngîndurat.

— Din păcate veți veni cu mine, spuse.

Anonimus îi făcu semn că se duce în cameră. Nervos și înfricoșat orbecăia cu mîinile întinse înainte, se lovi cu papucul de ușă și, pînă să intre în dormitor, fișia albă a cămășii

de noapte se și ridicase vertical din pat.

— S-a întâmplat ceva?, întreabă ea. Cu cine ai vorbit în bucătărie? Am auzit voci...

— O nimica toată, șopti bărbatul. Trebuie să plec puțin.

Se îmbracă în doi timpi și trei mișcări, fără să aprindă lumina, pînă și frica i se mai domoli în minutele acelea, doar mai tîrziu, cînd ajunseră în stradă, unde frigul nopții răcorise pereții și asfaltul, se simți apăsător din nou de un fel de aleam molcom și trist, sau aproape s-ar putea spune că trăia sentimentul unei bucurii malițioase mocnind neîntre-rup, izvorită dintr-un fel de autoironie.

Pentru că, la urma urmei, cum altfel poate primi omul acele întîmplări în care nu-și poate spune părerea?

Tot așa, de pildă, zîmbea ori de cîte ori se gîndea la moarte. Nu cu superioritate și nici cu indiferență, ci mai degrabă cu acel zîmbet al neputinței care ia totul la cunoștință și judecă orice cu înțelepciune. Și acum, pășind inocent în toiu nopții, alături de milițianul-robot, gîndi senin: „Iată că acum o jumătate de ceas nici nu mi-ar fi trecut prin minte că voi fi arestat, fiind bănuț de lepră sau de vreo altă boală și mai periculoasă.”

— Nu știu dacă știți că n-am avut pînă acum de-a face cu nici o femeie în afară de nevastă-mea?, întreabă Anonimus într-un tîrziu, socotind jignitoare propria lui tăcere, dar, cînd privirea îi căzu pe placa metalică strălucitoare a milițianului-robot și îi văzu apoi forma țeapănă a capului hexagonal, se tulbură dintr-odată. Poate nu mă credeți?

— Nu, răspunse robotul. Voi sînteți în stare de toate grozăviile. Cinstită e numai materia moartă.

— Și totuși acesta e adevărul, prietene. Iar dacă ar trebui să o înșel, n-aș schimba-o decît tot cu ea însăși. Zîmbi. Vedeți, nu-mi mai este teamă. Mă bucur că pot sta de vorbă cu dumneavoastră, s-ar putea să nu mă credeți, dar acum, după atîtea confidențe, poate mi-ați putea spune de ce m-ați arestat?

Milițianul-robot căzu posomorit pe gînduri.

— Taci, pentru dumnezeu!, zise și făcu semn că magnetofonul montat în pieptul lui înregistrează fiecare cuvînt. Nu sînt dispus să răspund la întrebări!

Mai târziu, cînd Anonimus își reveni, se găsea într-o hală imensă, care semăna cu o catedrală fără cupolă. În sala răcoroasă, pavată cu dale de piatră, unica realitate o constituia pentru moment o canapea din piele. Se vede că adormise pe ea, căci din culcușul lui adia încă și acum spre el un miros ușor și călduț de sudoare. Se ridică, porni pe lîngă pereți și imediat i se păru că de jur împrejur se înșiră cîteva duzini de uși și anume cu clanțele față în față, perechi; nu se vedeau semne de uzură pe ele și nici nu se clinteau la apăsare.

Încercă să examineze mediul de afară dar lipseau găurile pentru chei și prin geamurile mate din dosul gratiilor nu se deslușea conturul nici unui obiect aflat în mișcare sau în repaos. Ceea ce părea mai suspect era că deasupra bolții ridicate a absidei de biserică, mai exact deasupra cupolei descoperite, nu-și filfiia zborul nici o pasăre, cu toate că lui Anonimus îi înțepenise ceafa așteptînd să surprindă această unică certitudine, care ar fi demonstrat realitatea existenței. Dumnezeu, dar ce s-a putut întîmpla? În timp ce se frămînta, chinuindu-l gîndurile, îl bîntuiră vag, ca o foarte îndepărtată amintire, imagini din seara arestării.

O frîntură din această secvență era și o foarte veche închipuire, care îi revenea stăruitoare și care îl înfiorase ades de cîte ori mergea singur spre casă pe-o stradă înzăpezită sau privea golit pe dinăuntru stînd sub cercul de lumină al cîte unui felinar; avea atunci sentimentul că în locul clipelor trecuseră o sută cincizeci, chiar două sute de ani, că pe scara pe care ar trebui să-și ridice pașii tîrșiiți s-a prăbușit de mult molozul pereților și că nici măcar în vreo zdreanță sau în vreun pantofior jerpelit de copil nu va mai găsi urma celor dragi...

Cînd avea această închipuire, fugea gîfîind pînă sus, la ușa apartamentului său de la etaj, n-avea răbdare nici măcar să-și scoată cheia, ci bătea cu pumnii, cu picioarele în ușă, pînă venea în fugă cineva să-i dea drumul înăuntru lui, bărbatului care, cutremurat de spaime, își ieșise din fire.

Acum porni din nou pe lîngă uși, bătu în toate o sută douăzeci la rînd și apoi o luă la fugă în papucii clămpănitori de lemn.

Nu știa nici el de unde i-au răsărit în picioare sandalele acelea străine și rigide și, speriat de vacarmul stîrnit de el

însuși, se refugie îndărăt pe canapeaua de piele și gemu, îngropându-și obrazul în palme.

— Așa, așa, rage ca măgarul!, se auzi rece și supărătoare o voce deasupra lui, ca ecoul unei înjurături într-o casă pustie.

Anonimus zări abia acum un gen de podium pe care stătea culcat un bărbat, ale cărui picioare în șosete galbene se sprijineau pe parapetul sculptat, cu ornamente aurite, de parcă ar fi stat tolănit într-un șezlong.

— Cîți ani ai dumneata?, întrebă străinul.

— Am trecut de patruzeci și cinci, răspunse Anonimus.

— Așa cum am presupus și eu. După ultimele descoperiri medicale tocmai aceasta e vîrsta la care apar primele simptome ale acelei boli de care nici dumneata nu vei fi prea mîndru...

Acuzatul tăcea; trecu un minut.

— Nu sta acolo ca prostia în persoană. Dezbracă-te și urcă pe canapea.

Anonimus nu se clinti. Teama se răzvrătea în el, amestecîndu-se cu rușinea într-o bizară tulburare, în oroare chiar. Pînă și la recrutare îi venise greu să stea în fața comisiei și, gol pușcă, să răspundă de pe colțul covorului la unele întrebări cărora tocmai îmbrăcămintea le-ar fi dat o oarecare acoperire. Întotdeauna își ferise, plin de rușine, sexul pînă și de privirile bărbaților.

— Mișcă, mișcă!

Lui Anonimus îi zvîcniră buzele, ochii i se împăienjeniră de jignire, dar în același timp își ridică ochii spre cel care-i porunca cu o acuzatoare compătimire, de parcă drept unică revanșă n-ar fi dorit altceva decît ca, mai tîrziu, necunoscutul să regrete ceea ce i-a făcut. Apoi se dezbracă totuși și, neîndemînatec, se urcă pe canapeaua de piele.

— E adevărat că pe dumneata nu te-a denunțat niciodată nimeni și nici dumneata nu ai făcut vreun rău altcuiva”?

— Așa a fost, vă rog.

— Trebuie să observ că lucrul acesta e suspect. Iar dumneata ți-ai socotit viața împlinită fără această...

— Aproape împlinită.

— Te rog să răspunzi precis. În urmă cu trei ani, opt zile și douăsprezece ore, într-o circiumă, răspundeai mult mai hotărît, aș putea desena și poziția în care țineai paharul,

lingă care masă stătea. Deci ți-a fost viața aproape împlinită sau întru totul, în felul acesta?

— Da, vă rog, întru totul...

— Dovedește!

Bărbatul se întinse cât era de lung și-și privi ceasul, cu ceafa sprijinită de minile împreunate.

— Ce te-a făcut fericit?

— Îmi iubesc mama...

— Continuă!

— Îmi iubesc copiii.

— Continuă!

— Îmi iubesc nevasta.

— Continuă!

— Iubesc viața, vă rog...

— Să lăsăm asta. Mai bine să pornim de la nevastă. E adevărat că te-ai însurat de trei ori și de fiecare dată cu aceeași femeie?

— Adevărat...

— E adevărat că această doamnă încă de prima oară te-a înșelat și a șters-o?

— Da...

— Și de ce n-ai strâns-o de gât? Conform legilor în vigoare o puteai strânge de gât.

— Bine, dar...

— Liniște, acum vorbesc eu! E adevărat că într-o noapte ai cules de pe drumuri un vagabond și omul acesta de treabă a vrut să-ți taie beregata? De ce l-ai iertat?

— Pentru că era desculț și plîngea.

— Toți oamenii noștri travestiți umblă desculți și varsă șiroaie de lacrimi. Dar pe cei pe care îi păcălesc au voie să-i omoare. Te-ar fi omorât și pe dumneata, dar se pare că în ultima clipă ai gemut.

— Drept să spun, uneori vorbesc în somn...

— Asta e altă treabă. Acum răspunde-mi, de ce îți ceri scuze ori de câte ori te calcă cineva pe picior? De ce te scuzi mereu cu zîmbetul acela timp, încurcat și umil? De ce ai renunțat în favoarea prietenului dumitale la apartamentul de trei camere, cînd el are doar cu un singur copil mai mult ca dumneata?... Și de ce de aproape douăzeci de ani îți iei concediul în decembrie?... De ce lași, în orele de aglomerație, să treacă cinci autobuze și nu te înghesui? Dum-

neata n-ai coate?... n-ai gură... n-ai voință? Dumneata ești tîmpit?!

— Dar, vă rog...

Anonimus își acoperi sexul cu căușul palmelor și se înfioră ca de frig.

— Știi oare ce boală periculoasă ai pentru mediul înconjurător?, întrebă anchetatorul. N-au trecut nici zece ani de cînd am biruit pentru totdeauna cancerul și iată că bună-tatea pasivă se și arată cu buboaiele ei infecțioase pe trupul unora dintre oameni. Pe acești indivizi avem datoria de a-i izola din societate.

— Iertați-mă, dar eu nu simt nici o durere, spuse Anonimus. Ba aș putea spune chiar că ziua mă simt foarte bine.

La auzul acestor cuvinte, bărbatul cu șosete galbene își smulse tălpile de pe parapetul tribunei și sări în picioare.

— Descrierea acestei boli nu e treaba dumitale! Într-un organism de papă-lapte ca al dumitale simptomele pot dăinui și zece ani, pînă se precizează și se dezvoltă. Îmi pare foarte rău, dar va trebui să te țin în captivitate pînă cînd racila asta nouă își desăvîrșește opera!

În zadar a protestat Anonimus că n-a avut timp nici măcar să se îmbrace. Cu lucrurile lui strînse pachet sub braț, gol pușcă, și-a țîrșit pașii spre o celulă deschisă din dreapta, unde, în lumina cenușie, gol cum era, aducea cît se poate de bine cu Belzebut. Cînd gardianul de pază intră în celula lui să se minuneze de arătarea ciudată, prizonierul își strînse subțioară hainele mototolite și se porni să fugă de colo pînă colo prin celulă ridicînd cu hohote de rîs cele două degete mijlocii ale mîinii ca dinții unei furci.

— Oare nu pricepeți că eu am devenit așa cum sînt sub imperiul fricii? N-o să înțelegeți asta niciodată? În zadar vă spun în fiecare dimineață, tremurînd, scaldat în sudori, că noaptea mă calcă bivoli în picioare? Bivoli adevărați și vii, care se năpustesc asupra mea dintr-o ciupercă de fum!... Pielea lor roasă și cenușie ca noroiul parcă ar fi trupul diavolului... ochii, două cercuri încinse de cuptor... Și din nările lor îmi năvălește în haine, în nas, un abur scîrbos de urină, sudoare stătută și alte duhori de nedescris... Vino, domnule, și miroase-le... Binevoiți și miroșiți-mi zdrențele!... Le ariesc în zadar, s-a încuibat în ele mirosul ca un blestem!...

Gardianul se apropie și, scîrbit, se apucă să adulmece îmbrăcămintea strînsă grămadă, dar ridică din umeri, pentru că nu sesiza nimic și îi trase prizonierului un picior.

— Ai să putrezești aici, lepădătură împuțită!, zise. Un lucru știut numai de tine nu este o dovadă!

Și își vîrî pumnul imens, duhnind a bivoli, sub nasul lui Anonimus.

Cîinii după gratii!

— Ce nu pricep eu, încep profesorul Zimics, avînd aerul că povestirea domnului Urmănczi l-ar fi îndemnat să-și pună asemenea întrebare, este de ce ne îngrijorează soarta umanității ori de cîte ori o amenință un pericol întruchipat de alții și nu sîntem neliniștiți niciodată cînd noi înșine reprezentăm primejdia? Oamenii s-au copt pentru pieire, obișnuim să afirmăm și, îndată ce spunem aceste cuvinte, ne și vedem semenii zvîrcolindu-se într-un uriaș cazan clocotitor, sau ni se arată Belzebut, înțepîndu-le șezuturile cu furcoiul său cu trei dinți. Noi înșine însă contemplăm evenimentul de undeva de pe o înălțime duios învăluită în liniște și e un imens cîștig dacă, în loc de o bucurie răutăcioasă, sufletul ne este pătruns de compasiune, gîndindu-ne la ceilalți.

V-am mai spus asta, dar nu m-ați ascultat!

Iar fiecare din noi e ispitit să creadă că el va fi primul în urechile căruia va răsuna zvonul de trîmbiță al judecății de apoi; că el va fi cel dintîi care, ridicînd capul din țărîină și amestecîndu-și hohotul de rîs cu lacrima amară, își va șterge nisipul de pe ochi și va grăi: primește-mă, Doamne, pe mine, cel care nu m-am înghesuit în stațiile de autobuz, care n-am umblat după plăceri desfrîdate, care mi-am cinstit mama și tatăl și am ales întotdeauna calea binelui!

Să fim sinceri; se află oare printre noi, măcar de sămîntă, unul singur care, fie și odată de cînd a venit pe lume, să se fi socotit primejdios pentru omenire, unul singur care să fi izbucnit în ceasul de amărăciune și neîmpăcare într-o răzvrătită mărturisire: Da, recunosc, sînt vătămător societății, oho, nici nu știți cît de vătămător! Nu fac decît să duc la pierzanie sufletele, să le tîrăsc în noroi, îmi înșel mișelește semenii și, chiar dacă mă cuprinde uneori conștiința vinovăției, ea mă tulbură atît de scurtă vreme încît nu pot trage nici o nădejde la mîntuire. Așa că mai bine ar fi dacă m-ar smulge Dumnezeu din glia vieții și m-ar azvîrli în flăcări, ca pe un vrej de poamă stricată...

Eu însumi am trecut o dată, o singură dată în existența mea prin chinul de a trăi revelația stricăciunii proprii mele ființe și mă încumet să vorbesc despre acea clipă doar pentru că m-am descoperit a fi un individ periculos nu trezind de glasul rațiunii, ci mînat samavolnic din afara mea, sub imperiul celei mai cumplite înfricoșări. Da, așa a fost; citesc însă pe fețele dumneavoastră că nu prea înțelegeți despre ce e vorba și nici nu mă mir: înainte de a vă destăinui întâmplarea, se cuvine să vă limpezesc câteva amănunte. Dar mai întâi spuneți-mi: vă plac cîinii? Mie unul îmi sînt tare dragi!

Și nu mă leagă de ei afecțiunea exagerată a însinguratului — o, nu! Dimpotrivă, mă văd nevoit să recunosc deschis că detest potăile de lux, frezate și parfumate, pechinejii cu ochi holbați sau corciturile slăbănoage cu picioare crăcănate. Cînd îi aud lătrîndu-mă de la ferestrele înalte, unde stau tolăniți pe perne decorative, se trezește în mine nu știu ce furie veninoasă din copilărie și îmi vine să-i iau în botul pantofului și să le dau un șut, să facă o tumbă pe pavaj: Na, jigodie împuțită!

Dar există un soi de cîini pe care mi i-am apropiat mult și la care țin și azi. Sînt plăcuți, au vîna sănătoasă, neașă și cred că fac parte din neamul dulăilor ciobănești. Simt în ochii lor bunătatea înțelepciunii și experiența suferinței. Pentru că animalul e ca și omul: cu cît e mai înțelept cu atît e mai trist, căci dezamăgirile îi răscolesc profund sensibilitatea; cîinele știe chiar să și plîngă și poate el e singurul pastruped în stare să simtă că viața e trecătoare...

Un cîine din ăsta îmi devenise drag; lașele alb-murdare îi atîrnau ca mițele unei cergi; era un animal mare, trupeș; fiind șchiop de piciorul stîng din față, îl botezasem Hefaistos. Căruțașul care-i era stăpîn nu-și prea bătea capul cu el, dar eu îl îndrăgisem atît de mult încît, biruindu-mi orice jenă, adunam într-o pungă la restaurantul Ursus unde luam masa în vremea aceea, zgîrciurile, oasele de pui, resturile de piine muiate în sos și le căram acasă. Îl priveam cum mănîncă, roade, hălăpăie; alteori, cînd, jucăuș, se tolănea la picioarele mele, îmi treceam degetele prin blana lui, îi mîngîiam capul osos și cald, iar Hefaistos îmi lingea mîna.

Tocmai cu prilejul unei asemenea hîrjoane s-a întîmplat că, înveselindu-mă, m-am ridicat de pe butucul de castan

retezat pe care ședeam, am pășit spre câine și, când dulăul s-a tolănit pe pașițe la picioarele mele, am început să-l burdușesc pentru că simțeam o plăcere grozavă frământînd acest balot viu și îndesat de lînă. Ne-am fugărit prin iarba din fața cotețului, el lătra cu voioșie, eu rîdeam. Pe urmă cîinele s-a împiedicat, iar eu, din neatenție l-am călcat pe picior. A început să scîncească îndurerat și eu, care nu bănuiam că-i lovisem tocmai piciorul bolnav, m-am aplecat să-l mîngîi. Hefaiostos, mînat de puterea instinctului de apărare, s-a repezit la mîna mea, dar de mușcat nu m-a mușcat, mi-a zgîriat doar pielea de la încheietură...

S-a îngrozit însă și de atît. S-a rușinat pînă și de agitația cu care mi-a cerșit milă; întors pe burtă, mă privea icnind și scîncind.

Doamne, doar n-am făcut-o intenționat... S-a întîmplat din greșeală, iartă-mă, zicea privirea lui; eu însă, de parcă m-ar fi supărat cu adevărat incidentul, am dat din mînă a lehamite: „Ești un bătăran! Acum degeaba te mai smiorcăi!” și am pornit spre casă. Cum era și firesc, nu eram supărat pe cîine. Zgîrietura am uns-o cu spirit și nu i-am mai dat atenție.

După trei zile o și uitasem. Și poate aș fi uitat-o cu desăvîrșire, dacă la rubrica anunțurilor de la miliție din ziarul local nu aș fi dat peste următoarea comunicare:

„În comuna Aluniș, raionul Zalău, gospodarul Cutezean Petre și-a lăsat liber cîinele de pază care, turbat fiind, a mușcat o seamă de cîini din comună. A rănit optsprezece oi și, la hotarul celui de al treilea sat, a mușcat un zilier. S-a deschis o acțiune judiciară împotriva iresponsabilului stăpîn al cîinelui”.

Am pus ziarul deoparte, mi-am privit încheietura mîinii stîngi, am ridicat în grabă mîneca de la cămașă și, cînd am văzut zgîrietura, mi s-a părut că nu s-a vindecat de fel, ba dimpotrivă s-a boboșat, era umflată și roșie ca o cusătură proaspătă. „Poate nu ar fi trebuit să tratez chestiunea atît de superficial”; la început doar atît am gîndit, dar un alt gînd, mai temător și mai iritat decît primul, s-a agățat de el și, cum măsurăm în lung și în lat camera, m-am oprit deodată: „Dumnezeule mare, te pomenești că dă turbarea

peste mine!... Ar fi trebuit să mă duc la Institutul Pasteur, pentru injecții...”.

Întii mi-am făcut curaj, zicîndu-mi: ce motive aş avea să mă tem? Hefaistos, cu firea lui blajină și dintr-o bucată, nu numai că nu pare a fi turbat, dar e întruchiparea însăși a blindeții și a bunătații; e imposibil deci să mă fi mușcat primejdios, să-mi fi picurat în sânge otrava nebuliei... Dar ce tot vorbesc, doar nu mi-a zgîriat decît suprafața epidermei... Nu zic că nu mi-ar fi tihna mai dulce la adăpostul unei depline certitudini, aceasta însă ar trebui s-o plătesc cu două-trei duzini de injecții, iar eu mă îngrozesc și mă scaldă sudori reci cînd mă gîndesc și la o singură injecție.

Mai tîrziu mi-am zis: o pornesc roată prin oraș, le arăt cunoscutilor mei rana, dar nu cu intenția de a-i face să-mi înțeleagă spaima, ci dimpotrivă; am să le pîndesc în colțul buzelor acel rictus disprețuitor, aprinderea și ostoierea la fel de neașteptată a scînteierii de interes urmată de sentimentul părintesc al milei. Iar eu am să aștept cu infrigurare ca ei să-mi spună: „Vai, dar e o nimica toată!”

Așa am și făcut și în mare mi-am atins scopul, ba chiar mai mult decît aş fi vrut, cîțiva din cei care mi-au ascultat păsul sfătuindu-mă să iau calmante, să fac plimbări lungi la aer curat, pentru că asemenea gînduri stupide își fac întotdeauna un culcuș moale în camerele cu aer închis.

Înschimb un tînăr medic (și poet) cu care m-am întîlnit la editură, după ce s-a prefăcut un timp că nu aude expunerea mea, atunci cînd toți ceilalți își spuneau părerea, închizînd un număr la zi din revista *La Pologne*, unde studiaseră niște nuduri de femei, a zis deodată:

— Ia, domnule profesor, capul cîinelui aceluia și du-l la Institutul Pasteur, că tot mai mult face capul dumatle decît al cîinelui.

Și, morfolindu-și într-una țigara, a deschis din nou revista, fără să mai scoată o vorbă. Iar eu, derutat și tulburat, am coborît pe casa scării, neștiind cum să interpretez vorbele aceluia tînăr. Lua în deridere frămîntarea mea sau voise să mă sperie? Oricum l-aș fi judecat, fusese obraznic și arrogant. Cum își închipuia el că am să pun să i se taie capul lui Hefaistos și ce nesăbuiță l-a putut îndemna să ne pună capetele în balanță? Dar știam că și reacția mea e doar o autoamăgire și că nu mă revolt decît pentru că vreau să

cîstig timp și să amîn cît pot clipa faptei. M-am retras sub bolta unei porți, mi-am înfășurat încheietura mîinii cu bătăta și am început să-mi țin brațul ca și cum ar fi fost legat cu un bandaj de gît. Îmi era frică de infecție și mă temeam că dintr-o clipă în alta rana o să înceapă să mă usture și durerea o să mă invadeze pe neașteptate. Un imbold puternic mă împingea spre casă și, după o jumătate de ceas, stăteam în curtea din șpatele casei, unde se afla cușca lui Hefaistos, privind-l... Își culcase capul lunguiet între labe și mă privea la rîndul lui, cu amărăciune. Ochii îi erau ca doi nasturi scufundați în apă; vibrau umezi, de parcă tocmai acum ar fi dispărut din ei straturile de înțelegere — și în clipa aceea mi-am dat seama că e contaminat, că l-a mușcat cine știe ce ciune vagabond și că în curînd va da și el semne de turbare.

Dar de îngrozit cu adevărat nu m-am îngrozit decît atunci cînd, fulgerător, am transferat asupra mea toate conșințele acestei constatări.

„Urgent la Institut!”, am gîndit și, cum o pornisem de primat și ținîndu-mi brațul ca și cum ar fi fost legat de gît, pe strada abruptă și pierdută spre Hajongard, meditam îngrozit: oare tulburarea mea sufletească, apăsarea mea încă lăuntrică nu erau și ele semne simptomatice ale turbării? Și ce se întîmplă dacă acum, pe drum, îmi pierd mințile și mă reped la oameni?

I-am spus medicului de gardă ce m-a adus, i-am arătat și zgîrietura. El nu s-a neliniștit de fel. Întrucît eram din oraș, nu era nevoie să-i luăm cînelui capul — mi-a zis el — era mult mai simplu să aduc dulăul, legat în lesă și cu botniță, la Institutul veterinar. Dacă nu face spume la gură e posibil ca turbarea să nu fi izbucnit încă.

Într-a cincea zi, împreună cu căruțașul, l-am dus pe Hefaistos.

Dacă zgîrietura e periculoasă, mai am patru zile și jumătate — îmi fulgeră un gînd prin minte — o sută opt ore, în care intră și somnul, decuplarea incoștientă a anxietății... dacă voi mai putea dormi și uita..., intră și timpul pe care-l voi petrece în fața cuștii, hrînind cînele cu parizer și bojoci de vită, căci hrana cînilor nu e prevăzută în regulul Institutului și pe Hefaistos trebuie să-l alimentez eu.

Dulăul ridică spre mine, din dosul plasei de sîrmă, priviri tot mai triste, iar eu îl pîndeam cu spaimă, dacă nu cumva face spume la gură.

Reveneam la Institut de mai multe ori pe zi, dar nu aflam nimic. Pe laborant nu l-am găsit niciodată, doar felcerul ieșea uneori să supravegheze de la distanță întîlnirea mea cu Hefaistos. Apoi pleca încet spre locuințele personalului, bocănind greoi din cizme, spatele în halat alb îi era îndoit de parcă ar fi cărat zăpadă. Se întorcea de cele mai multe ori însoțit de cîte un birjar sau de vreo îngrijitoare, arăta din ochi spre mine și făcea un gest, de parcă ar fi vrut să spună că de fapt sînt țicnit...

La început nu-mi păsa de el, eram copleșit de nenorocirea care se abătuse asupra mea.

Necazul a început abia într-a șaptea zi, cînd m-am interesat din nou de rezultatele analizelor; laborantul era iarăși plecat nu se știa unde. De astă dată felcerul nu m-a în vrednicit nici măcar cu o privire.

Avea treabă la vreo sută de metri de cuști, într-un șopron; intrarea în șopron era blocată de o Volgă albastră și l-am văzut de mai multe ori pe felcerul în halat alb aducînd din șopron în brațe ceva învelit într-un prosop îmbibat cu sînge, călcînd spre portbagajul din spate de parcă ceea ce ținea în brațe ar fi fost lunecos și cald: tăiaseră, pesemne, un vițel... Cîinele umbla roată prin cușcă, începu să scîncească, apoi, cu o privire piezișă, se repezi la gratiile din sîrmă. Am aruncat din nou o privire în urmă, spre șopron, unde acum un bărbat îndesat fuma cu vădită indiferență lîngă casa motoarelor, evident pentru a masca faptele suspecte ale celorlalți; l-am privit iarăși pe dulău și am avut brusc sentimentul că aici totul se petrece după niște reguli precise, într-un sistem perfect organizat ca într-un roman rusesc: cîinele e gata turbat; eu mă zvîrcoleam în ghearele disperării... iar ăștia... ăștia omoară un vițel...

Am ridicat pumnul și i-am amenințat:

„Luați seama, nătărăilor!... Vă reclam la comitetul de partid!”

Dar cui îi mai ardea de reclamații! Știam doar că trebuia să alerg acasă și să încui ușa după mine. Pe stradă mă temeam numai pentru trecătorii sluți și antipatici, gîndindu-mă că am să sar la ei și am să-i mușc, dar apoi am con-

statat uimit că-i urăsc și pe cei durdulii, cu fețele rotunde, chiar mai mult decît pe cei urîți și bănuiam că, dacă ar fi să fie, mi-aș înfige dinții în rotunjimile obrazilor lor îmbujorați, ca să le țîșnească sîngele stropind pereții și că aș face-o mai ales cu o mare lipsă de milă, pentru că ei aveau să fie sănătoși, iar eu, turbat — în pragul pieirii!

Însă, după ce am ajuns acasă, am uitat de toate, m-am întins pe pat și am așteptat, paralizat de acea pîndire a propriului eu care nu știe ce e frica și cunoscînd doar adîncul fior al pîrjolirii în adăstare.

Poate că prima bombă atomică așa s-a simțit în plutirea ei pe deasupra orașului, dacă ar fi avut conștiință: cunoscîndu-și cumplita forță destructivă, uitînd aproape de propria-i dezagregare...

Ceafa mi se năclăia de sudoare și făcea să mă lipesc de pernă. Într-o clipă, inima îmi crescuse imensă și o simțeam parcă legănîndu-se deasupra mea, prinsă de un ic îngust cît o unghie și, ca nu cumva cazanul acesta plin ochi cu sînge să se răstoarne și să mă sfîrtece cu ghearele lui pe dinăuntru, încercam să-mi țîn răsufierea, unicul act vital necesar trupului meu; dar, totodată, rezervorul fierbinte și uriaș care mă strivea sub greutatea lui absorbea și înghițea într-una noi jeturi de aer, în așa fel încît din cînd în cînd simțeam o presiune grețoasă în vidul toracelui; în gură îmi năvălea un gust scîrbos și saliva îmi împrășca buzele.

Atenție!, gîndeam. Trebuie să fiu vigilent!

La acest îndemn lăuntric am izbutit să mă ridic și, ca un cîine furios care se tîrîie spre apă, am trecut prin antreu, am ieșit pe casa scării și atunci am simțit întreaga grozăvie a pericolului pe care-l reprezentam. Dumnezeuule, ce să fac, pe cine să anunț mai întîi?

Simțeam că o iau la goană prin orașe și țări, că străbat pămîntul, că am să mușc toată omenirea; ca niște suliți ascuțite dinții mi se vor înfige în tot ce e viu și trăiește, iar otrava buzelor mele, ca rouă sub arșiță, se va infiltra sub scoarța copacilor, în sîni pietroși de femei, în coapse, în fețele năpădite de tiuleie, în nasuri borcănate precum cas-traveții murați — în tot, în tot ce există pe lumea asta!

Am bătut grăbit la ușa contabilului care locuia vis-à-vis de mine; în hol se jucau doi gemeni blonzi de o frumusețe rară și, când mama s-a interpus protectoare în fața lor, am bîguit:

— Iertați-mă... dacă mai tîrziu aș bate la ușa dumneavoastră... poate am să lovesc cu picioarele în ușă... Într-un cuvînt, vă rog să nu-mi deschideți... și, dacă pătrund totuși în casă, dați-mi în cap cu ce nimeriți!

Apoi mi-am continuat umbletul năuc prin bloc, nici nu știu la cîte uși am mai bătut. Mi-am revenit mai tîrziu, întins pe pat; cineva stătea lîngă mine și prin fereastra deschisă auzeam deslușit schelălăitul fericit al cînelui și sudalmele căruțașului:

— Mi-au spus să iau javra asta acasă, că n-are nici pe dracu'... și că ei n-o mai hrănesc pe degeaba nici o clipă!...

O casă blestemată

— Că bine ziceai, colega, neliniștile sînt cei mai răi dușmani ai noștri, zise domnul Rózsa, profesorul de muzică și, cum îi era obiceiul, roși de emoție. Adevărul e că uneori realitatea e mai teribilă decît visul și își rîde de imaginație. Iată ce am pățit eu: la începutul anilor cincizeci locuiam sus, în capătul străzii Zöldkert, într-un cartier liniștit. Aveam o singură cameră, ce-i drept, însă mare și frumoasă. Pe frontonul curbat se înșirau patru ferestre, așa că nu duceam lipsă de lumină nici vara nici iarna. Tata murise în timpul asediului și, din pricina lipsei de spațiu din anii aceia, mă retrăsesem împreună cu mama în camera asta modestă. De fapt, nici mijloacele bănești nu-mi îngăduiau să pretind mai mult: în urma bolii mele de nervi părăsisem de timpuriu catedra și pensia era mică.

O vreme m-a ajutat mama în gospodărie. Așa, moșmondit, cum putea, făcea mîncare, curățenie, vedea să am haine curate. Pe urmă, de pe o zi pe alta, au lăsat-o puterile, o hrăneam cu lingurița, îi puneam și-i scoteam plosca, îi schimbam cearceafurile. Așa au trecut șase ani, ea zăcea neputincioasă, nu se mai ridica din pat, iar eu, între timp, sacrificam totul pentru a procura medicamente și întăritoare.

Apoi am rămas orfan și nu e de mirare că, măcar din pietate, am hotărît să nu părăsesc camera în care închiseseră ochii amîndoi părinții mei. De fapt, mă și născusem tot aici, mă legau de încăperea aceasta atîtea amintiri ale copilăriei. Vecinul meu de apartament era Flóra János, un ins important în administrație, însurat numai de cîtiva ani. Copii nu aveau încă și ocupa cu nevastă-sa două camere mari, s-ar putea spune că aveau tot confortul, doar antreul și WC-ul erau comune. Bănuisem însă, de cînd se instalaseră, că ar vrea să pună mîna și pe spațiul meu.

— Ei, acum să vedeți ce s-a întîmplat: abia îmi îngropasem mama, era, adică, a doua zi după înmormîntare; ies în antreu adîncit în tristețea mea molcomă și privind absent în jur; văd ușa locului cu pricina crăpată, aud jetul de apă

bolborosind sacadat și prăvălindu-se în căușul vasului; dau să mă retrag, cînd mi se înfige în ureche vocea vecinului:

— Domnule Rózsa, după amiază între cinci și șase am să fiu acasă! Dacă vă convine ora, treceți pe la mine.

După care, cît se poate de firesc, iese din W.C. clipind des, se încheie la pantaloni în timp ce mă scrutează din cap pînă-n picioare, apoi se întoarce și pleacă. M-am uitat o vreme în urma lui și am coborît grăbit pe scări. Ce vrea omul ăsta de la mine? Și cu ce drept mă convoacă la dînsul? Dacă are o treabă cu mine, să facă bine să-mi bată respectuos la ușă, să-mi spună ce dorește și așa mai departe. Unde s-a mai auzit să abordezi omul din closet?

De ani de zile nu mai fusesem atît de furios. Mergeam cu pas apăsător pe stradă și simțeam că aerul neguros al toamnei este alterat; de parcă mi s-ar fi acrit supa de ieri în gură. În fața farmaciei Halász m-am întîlnit cu Vágó Berci și m-am plîns acestui vechi prieten povestindu-i cele întîmplate; nici nu s-a uscat încă pămîntul pe mormîntul mamei și individul ăsta se poartă cu mine de parcă aș fi un intrus în vilă!

Vágó mi-a spus să nu mă las. Ștăbuleți de felul ăstuia miine-poimîine ni se urcă în cap.

L-am asigurat că nu voi accepta ca Flóra să mă convoace la el. Protestez!

Cînd am ajuns acasă, vecinul meu, în balcon, își curăța noroiul de pe ghețe, vrînd parcă să arate că ajunsese acasă cu puțin înaintea mea.

Se îndreptă de spate și mă întrebă, lășindu-și fața îmbujorată într-un zîmbet:

— O plimbărică, o plimbărică? Și adăugă: Văd că și domnul profesor a hoinărit prin oraș!

M-aș încumeta să susțin și astăzi că pleoapa stîngă i-a tremurat într-un fel anume, voind parcă să-mi atragă atenția că el îmi supraveghează fiecare mișcare. Celălalt ochi nici măcar nu i s-a clintit.

Luat pe neașteptate, n-am știut ce să-i răspund.

— Am schimbat o vorbă cu un prieten, am zis într-o doară și m-am intimidat ca un adolescent.

— Așa!, zise el și pot jura că în clipa aceea a început să clipească din cealaltă pleoapă; am înțeles că mă atrăsese

într-o cursă. Flóra ne ştia fiecare vorbă, desigur şi pe acelea spuse împotriva lui.

Am intrat în camera mea, m-am aşezat pe un scaun; eram atît de ameţit încît mi se tulburase vederea. Mi-am dat seama că, mai tîrziu, în ciuda oricăror hotărîri luate la mînie, aveam să mă duc la Flóra. Chiar dacă nu în interesul meu, măcar de dragul prietenului meu Vágó Bernát. Nevasta nenorocitului meu amic se ofileşte de ani de zile într-un pat de ghips şi nu pot ca, din pricina limbuşiei mele, să sufere el fără vină...

La cinci şi jumătate fix m-am ridicat de pe scaun şi, cu chiu cu vai, m-am urnit. Am bătut la uşa vecinilor, am intrat şi, după ce m-au poftit să iau loc, m-am lăsat pe un scaun; mirosea a lînă, oţet şi cizme în locuinţa lor aranjată cam anapoda. Femeia, o maimuţică borţoasă, stătea ghemuită pe marginea patului şi îşi dădea unghiile cu lac. Mă uitam în jur: mobilă tip, bibelouri de porţelan gălbejite, un radio în formă de sicriu...

— Ei, cum o ducem, cum o ducem, domnule profesor?, întrebă bărbatul, care, peste pantalonii galbeni ca sulful, îmbrăcase în loc de halat de casă o haină de pijama; se uita în ochii mei atît de scrutător şi de fix încît simţeam fără echivoc că privirea lui mă anchetează şi mă acuză în acelaşi timp.

Nu ştiu de ce i-am răspuns astfel:

— Credeţi-mă, prietenul meu e un om foarte cumsecade... În treizeci de ani n-a avut un ban lipsă...

Vecinul meu dădu din cap îngîndurat.

— Însă azi dimineaţă eram prost dispuşi amîndoi, am continuat eu, şi am bîrfit pe toată lumea...

Tot vorbind, mă miram singur cît sînt în stare să mă umilesc.

Flóra mă cercetă din nou cu privirea aceea severă, dar eu mi-am urmat ideea:

— I-am spus prietenului meu că poate nici n-am să vin astă seară pe la dumneavoastră... Nu mă simţeam bine...

Însfîrşit vecinul meu ridică nervos din umeri:

— Lasă, domnule Rózsa, nu de asta te-am chemat... Chestia asta n-o discutăm deocamdată!

Pe măsuta lîngă care şedea se vedea strălucirea unei rigle nichelate. Flóra se ridică şi începu să se plimbe. Am obser-

vat că face cu regularitate șase pași înainte și tot atîția înapoi. De cîte ori se apropia de masă lovea scrumiera de cristal cu rigla nichelată și sticla vibra ușor.

— Spuneți-mi, domnule profesor, se opri bărbatul în cele din urmă, lovind scrumiera de două ori cu degetul. Ce planuri aveți în legătură cu locuința?

Își umflă obraji și își bulbucă ochii. Pensula de lac din mîna femeii își accelerează mișcarea.

— Binevoiiți a vorbi despre locuința mea?...

— Despre ea.

— Dar, vă rog... Îmi plătesc chiria...

— Și pînă cînd o mai plătiți?

— Atîta vreme cît locuiesc aici...

— Și cînd vreți să vă mutați?

— La asta nu m-am gîndit niciodată.

Obrajii mi se încordaseră și simțeam că îndată vor începe să trosnească asemenea lemnului de tisă cînd se usucă. Mă așteptam să aud lucruri cumplite, credeam că ne vom azvîrli în obraz cuvinte pe care nu ni le vom ierta niciodată.

Dar, minunea minunilor, n-am ajuns pînă acolo. Dimpotrivă, bărbatul părea că se simte ușurat, iar nevastă-sa se destinsese și ea. Privirile lor se întîlniră îmbrățișîndu-se parcă. M-am ridicat. Flóra se apropie de mine.

— Ești palid, vecine... și tulburat... Deși nu mi se pare că ai avea de ce... Am vrut doar să-ți cunosc intențiile...

M-am culcat la zece și jumătate pe divanul meu lipit de perete, dar n-am reușit să adorm nici după miezul nopții. De ce oare? Îmi băusem cafeaua la șapte, efectul ei nu putea dura atît și, în plus eram obosit, firesc ar fi fost deci să adorm. În timp ce stăteam culcat, cu ochii larg deschiși, privind fix în întuneric, am auzit un zgomot de parcă dincolo, pe parchet, ar fi alunecat piciorul unei mese. Acum știam ce mă neliniștește. Divanul pe care dormea bărbatul era la un deget depărtare de mine! Nici el n-avea somn!...

Ia să vedem, am tresărit speriat. De ce o fi spus, cînd i-am vorbit de Vágó Bernát, că treaba asta n-o discutăm deocamdată? Mai tîrziu va dori așadar să revină la acest subiect; va încerca să folosească împotriva noastră acea discuție în care l-am bîrfit, va face uz de ea în cea mai neaș-

teptată situație; iată, acum își întoarce fața spre mine și mă scrutează prin perete.

Am aruncat pătura; am tropăit descumpănit pe podea; apoi m-am prins de marginea canapelei și am început s-o zgâlții. Pe polița de lemn a divanului pusesem niște cărți, cu gândul să le citesc seara; acum câteva volume se împrăștiară pe jos. Am luat mâinile de pe canapea și am ciulit urechile.

Pijamaua îmi duhnea a sudoare. Întunericul mă înfricoșă, dar nici să aprind lumina nu aveam curaj.

Bîjbîind, mi-am scos halatul din dulap, mi l-am pus pe spate și mi-am petrecut noaptea ghemuit într-unui dintre fotolii...

După-amiază cînd, obosit de veghea de noapte, mă întorceam acasă, doamna Flóra mă întîmpină zicîndu-mi:

— Pe domnul profesor l-a căutat un individ.

— N-a spus cum îl cheamă?

— Nu.

— Cumarăta?

— Înalt și cu ochelari negri.

A doua zi la fel, a treia tot așa. Individul cu ochelari negri mă căuta întotdeauna cu un ceas înaintea venirii mele. Cînd istoria se repetă pentru a patra oară, am întrebat iritat:

— Nici acum n-a spus cine e?

— Nu.

— Si n-a lăsat nici o vorbă?

— Nu.

Cine putea să fie? Ce să vrea de la mine? Cu siguranță că era un tip pus de Flóra să mă urmărească. Mă hotărîsem să mă prefac că plec de acasă, să mă vîr sub pat și să aștept acolo pînă mă caută din nou. Culcat pe burtă, ore în șir, îmi mijeam ochii din văgăuna mea întunecoasă și îmbibată de mirosul prafului înecăcios al patului. În fine, la un moment dat, în timp ce așteptam în poziția amintită, am auzit un zgomot. Am ieșit de-a bușilea din ascunzătoare și m-am repezit la ușă.

Dar afară nu era nimeni.

— N-a fost individul cu ochelari negri?, am întrebat-o pe vecină. Ea mă privi, dar nu-mi răspunse.

Atunci, așa cum eram, în cămașa murdară de cit ștersesem podeaua de sub pat, m-am năpustit în jos pe scări și am început să alerg fără țintă pe stradă, de parcă firul vieții mele ar fi atârnat de omul acela care mă căuta de săptămîni în șir. Fugeam pe străduțele înguste, scrutam umbra porților boltite, apoi am început să strig:

— Alo, domnul cu ochelari negri!... Unde sînteți, vă rog?

Peste un ceas cînd, gîfîind, m-am întors în camera mea și, obosit, m-am așezat, îmi venea să plîng în ce hal ajunseseam.

De atunci însă, omul cu ochelari n-a mai apărut. A doua zi însă m-a căutat în absența mea o femeie slabă și nervoasă care, așa cum mi-a relatat doamna Flóra, primise cu indignare vestea că nu eram acasă. După aceea se pare că o altă femeie ar fi așteptat în fața ușii mele și, cînd a aflat că mă așteaptă în zadar, afirmase, zice-se, că mă va reclama la miliție pentru nu se știa ce fapte mirșave. Mai pe urmă s-a interesat de mine milițianul și după aceea un bărbat înveșmîntat în haine cenușii.

Vizitatorii s-au succedat o bună bucată de vreme.

În schimb, cînd eram acasă, nu mă căuta nimeni. Am dedus în sfîrșit ce aveam de făcut.

Primisem tocmai un avans pentru traducerea unei lucrări de muzicologie și am hotărît să-mi cumpăr un televizor cu antenă de cameră și să nu ies din casă cît e ziua de lungă. Tot atunci m-am aprovizionat cu făină, afumături, conserve, fasole, ca să nu trebuiască să plec de acasă decît în cazuri de extremă necesitate. Nici baie nu mi-am permis să fac, ca nu cumva să mă surprindă soneria în cadă...

Cîteva săptămîni am avut liniște. Apoi s-a întîmplat ceva. Am primit o scrisoare, în plic închis, fără adresa expedito- rului. Anonimul scrisese de mîna și, urmărind să-și ascundă identitatea, schimba la fiecare frază caligrafia literelor:

„Stimate domn! Împletitura murdară și dubioasă a firu- lui vieții dumitale nu scapă nici o clipă observației noastre.

Îți închipui oare că ne poți duce de nas? Îți cunoaștem legă- turile cu prietenii dumitale limbuți, îți cunoaștem și ultimele calomnii. Tocmai din aceste motive, socotim că locuitorii de pe strada noastră ar răsufli ușurați, făcîndu-și chiar cruce,

daca, ascultînd glasul slab al rațiunii de care mai dispui, te-ai căra dintre noi cu cloaca dumitale împuțită cu tot.”

Acum simțeam cum îmi nădușește craniul și cum detaliile derizorii ale realității se prefac în cenușă asemeni unui ziar mistuit în flăcări.

Eram sufocat de o teamă amorfă și atotcuprinzătoare. N-am mai îndrăznit să pun piciorul în stradă. Mă pîndeau de pretutendeni, de după garduri, din lucarnele mansardelor.

Șicum, mînat de instinctul de conservare, mă învîrteam buimac ca într-o cochilie, căutîndu-i o fisură prin care să izbutesc să ies, m-am trezit aruncîndu-mă tot în drumul vecinului meu, ca să-i cer chiar lui ocrotire!

Într-o dimineață l-am pîndit cînd se furișa spre intimitatea closetului și m-am strecurat lîngă el. Observasem, cum să vă spun, că în pisoarele publice oamenii își fac nevoile în bună vecinătate, acceptîndu-se cu o amiciție fără fașoane fiindcă necesitățile firești ne apropie uneori și în astfel de situații ne comportăm cu o anume bunăvoință față de semenii noștri. Deci, în timp ce mă aplecam și eu asupra vasului, am bîlbîit:

— Iertați-mă, dar sînt nevoit să vă cer să mă ocrotiți... Aseară am primit o anonimă...

Era ultimul lucru din lume pe care ar fi trebuit să-l fac.

Înconsecință el a ieșit zîmbind în vestibul, a citit scrisoarea, a vîrît-o zîmbind în buzunar și mi-a comunicat că de aici încolo va lua el problema în mînă, dar va fi necesar să-i răspund cu toată sinceritatea la unele întrebări privind relațiile mele, altfel nu poate porni cercetarea.

Înainte de sfîrșitul acelei zile veni în camera mea, aducîndu-și un fotoliu și se așeză lîngă mine în fața televizorului. Se transmitea un film polonez, reconstituirea unor accidente de circulație. Două mașini se apropiau una de alta din direcții opuse, o Varșava și un camion încărcat cu materiale de construcții. Cu cîteva secunde înainte de carambol, șoferii aflați la volan arborau mutre indiferente și mențineau aceeași viteză. Deodată Flóra rupse tăcerea:

— Cine venea înainte pe la dumneavoastră, domnule profesor?

— Primesc vizite numai rareori.

— Dar, totuși, cu cine ați avut relații?

- Știu eu... Cu un prieten sau doi.
- Și despre ce vorbești?
- Despre vreme... lucruri de genul ăsta.

M-am ridicat, pentru că imaginea începuse să joace și pentru că amalgamul zebrat de pe micul ecran îmi tăia creierul în felii. Țasta face din nou aluzie la Vágó...

- Despre altceva nu prea venea vorba, spusei.

Cînd a plecat, și-a lăsat fotoliul acolo unde îl pusese la început. Am așteptat să se întoarcă să și-l ia; nu s-a întors. Am examinat scaunul din dreapta, apoi din stîngă, m-am depărtat de el ferindu-mă, pentru că îmi crea senzația prezenței unei ființe străine. Cu spătarul lui de piele jerpelită, cu picioarele butucănoase și cuiele de tapițerie tocite, semăna cu un buldog ghemuit gata să sară. N-am îndrăznit nici măcar să-l ating. Necum să i-l car pînă la ușă! Ar fi gîndit de îndată: profesorul urăște pînă și obiectele care-mi aparțin!

Noaptea, cînd m-am culcat, mi s-a părut că niște ochi reci de diavol se întorc spre mine și pîndesc clipa cînd voi adormi. M-am ridicat din pat, am acoperit scaunul cu o pătură și m-am vîrît sub așternut.

După o vreme am auzit niște sunete, ca și cum fotoliul ar fi forănit furios și ar fi scrîșnit din dinți. M-am ridicat din nou, m-am sculat din pat, mi-am sprijinit capul de tăblia divanului și am moșăit așa pînă dimineața.

În seara acelei zile, vecinul meu s-a înfățișat din nou. A mai adus un fotoliu — perechea celuiilalt — și mi-a cerut voie să vină și nevastă-sa ca să vadă programul la televizor.

Am stat tăcuți pînă la sfîrșitul emisiunii. Bărbatul n-a spus nimic și eu n-am îndrăznit să fac nici măcar o aluzie la faptul că uitase în cameră un obiect de-al lui cu o seară înainte.

Ba i-am mai și întrebat pe vecinii mei dacă nu doreau cumva o cafea și am vîrît iute reșoul în priză. Pe la unsprezece și-au luat rămas bun, dar au lăsat la mine și cel de-al doilea scaun. Ce-i drept, în scurtă vreme Flóra s-a întors grăbit, dar speranța mea că venise după cele două fotolii s-a dovedit deșartă.

Spre marea mea surpriză mă întrebă:

— Spune-mi, domnule profesor, n-ai vrea să-mi vinzi mie masa aia cu furnir de nuc?... Văd că n-o folosești...

Am înghițit trei luminale ca nu cumva perechea de scaune, cerberii muți, să-mi tulbure somnul, le-am întors furios spatele și am dormit pînă la opt dimineața ca lovit cu o măciucă în moalele capului.

Cînd mă foiam prin vestibul spre toaletă, femeia a deschis ușa și m-a întâmpinat agitată:

— Iar l-a căutat individul cu ochelari pe domnul profesor...

— Cînd?

— Puțin mai devreme.

— Și nici acum nu a spus cum îl cheamă?

Din clipa asta spaima mea s-a asociat și cu un puternic sentiment de vinovăție. „Poate că vina o port chiar eu, gîndeam. Sînt suspicios față de oameni și timiditatea mea le alimentează bănuielile. Ar trebui să dau dovadă de mai multă sollicitudine, de mai multe bune intenții... Atunci și-ar da seama că sînt nevinovat...”

Mi-am amintit de rugămintea formulată de Flóra cu o seară înainte și am hotărît pe loc să renunț la masă. Dacă de acolo, de sus, m-ar fi văzut mama, ar fi înțeles desigur că am sacrificat această mobilă, lîngă care șezuse ea de atîtea ori, numai spre a apăra liniștea amintirii ei.

Seara, cînd i-am comunicat vecinului hotărîrea luată, a dat din cap zîmbind și m-a rugat să nu aprind televizorul pentru că de multă vreme dorește să studieze locuința mea. Și a pornit-o îndată prin cameră, pipăind tapetul, ciocănind pereții, balansîndu-se apăsător pe parchet ca să vadă dacă scîrțîie sau nu, apoi s-a plimbat scrutînd în repetate rînduri marginea de sus a peretelui. Vedeam cum zugrăvește cu ochii dungii compacte. Vedeam limpede cîte dungii și cît erau de late. Apoi se întoarse brusc spre mine și mă privi drept în ochi.

— Nu-i așa că vă plac pereții în dungii?, l-am întrebat zîmbind și, încurcat cum eram, priveam din nou dungile imaginare. De pildă trei dungii negre și trei portocalii ar merge, nu-i așa?

Flora dădu ușurat din cap.

— Exact așa gîndeam și eu, domnule profesor!

Împinse într-o parte cele două fotolii care îmi aparțineau și apropie de masa rotundă, pe care tocmai i-o cedasem, cele două jilțuri înalte, se așeză pe unul dintre ele și, ca

omulcare se află pe domeniul lui, își întinse casnic picioarele și își aprinse o țigară; i-am urmărit privirea sfîșiind tapetul, plescăind cu bidinele mari și umede pe pereți, întinzînd săpunul, cleiul, vopselele, aproape emoționat; se întoarse spre mine voind parcă să vadă dacă ghicisem ce gînduri îl muncesc.

— Nu-i așa că v-ar place să dați pereții cu praf de mătase?, am întrebat iarăși, cu fruntea scăldată de sudori. Pe un fond verde deschis, rolă cu bronz argintiu...

Și, în timp ce-mi venea rău de la stomac, am scos un hohot de rîs nechezat, de parcă descoperirea gîndului său îmi făcuse o plăcere deosebită.

— Da, bronz argintiu pe fond verde deschis..., dădu din cap domnul Flóra, cu un aer firesc și împăcat.

În seara aceea nici nu ne-am mai uitat la televizor. Eu, pretextînd o durere de dinți, am șters-o de acasă. Mi-am petrecut noaptea în sala de așteptare a gării și abia în seara următoare, palid, somnoros și plin de presimțiri rele, am îndrăznit să mă întorc la mine acasă. Îmi simțeam existența o povară, inutilă și definitiv încheiată. Cînd am intrat în vestibul, am zărit în colțul din fața mea, chiar lîngă ușa familiei Flóra, o scară uriașă stropită de var. Am deschis grăbit ușa să mă refugiez în camera mea. Dar m-am tras imediat înapoi. Cele două fotolii străine răsăreau brusc în fața ochilor mei, întîmpinîndu-mă imense, cu brațele ca un prag al iadului, masa lucea străină între ele ca piscul retezat al unui ghețar și din pereți mă izbi acel miros rece, puturos și acru, care întotdeauna, cînd se zugrăvea, îmi trezea în suflet sentimentul că sînt orfan.

Epuizat de moarte m-am sprijinit de peretele vestibulului. Femeia veni în fugă, îmi aduse un scaun și îmi oferî un pahar cu apă.

— Nu vă pierdeți așa, domnule profesor, apăru și Flóra, deosebit de amabil și mă luă de braț.

Le-am făcut semn să nu-și bată capul și, înghițînd strîmb apa, m-am înecat și am început să tușesc.

— Știți, înainte de mutare și pe alții îi apucă...

— Evident, evident, îmi luă Flóra vorba din gură și ochii îi jucau de bucurie.

— Ei, ăsta a fost calvarul meu, își încheie profesorul povestirea, la care plutonierul pensionar întrebă:

— Bine-bine, dar cum s-a rezolvat pînă la urmă problema?

Plin de demnitate, Rózsa János răspunse:

— M-am mutat, domnule și amin!... Viața nu e literatură, ca totul să se termine în pace și voie bună.

Pirka și Zimics dădură din cap a încuviințare.

Un om căruia i s-a făcut milă de mine

(Povestirea poetului Pásztor Bertalan)

Umbra unui om care cutreiera orașul se proiecta pe geamlicul antreurilor ca pata roșie a unui asfințit: omul suna, apoi, fără să se șteargă pe picioare, saluta, mormăind și intra, se îndrepta grăbit spre rafturile de cărți și degetele-i lungi scotoceau febril, zorite parcă, și totuși oarecum obosite, dar cu o plăcere nedisimulată, printre volume.

— Ce-i asta, Rimbaud?... Dar acolo?... Balzac?... Cum?!... Citiți și Gorki?... *Țurăs*, totul nu-i decît spanac... Părăsind biblioteca se întorcea cu fața spre interlocutor, își scutura palmele de parcă ar fi vrut să le curețe de praf, și întreba:

— Ceva unicate n-aveți?... Ceva nou... ceva emoționant... Ei, atunci, la revedere!

Din ușă se mai întorcea odată:

— Și nu uitați: moartea pune capăt tuturor lucrurilor!

Arăta cu degetul înspre pământ și rîdea.

Oamenilor începu să le fie frică de el. Lăsa în urma lui noroi și spaimă; celui vizitat îi piera cheful de muncă pentru toată ziua, temîndu-se că necunoscutul va reveni. Se vorbea despre el în ungherele cafenelelor:

— De unde a mai răsărit și ăsta?

— Un sălbatic!...

— Un ce? Îi lipsește o doagă, zici?

— Ba, are literatura universală în degetul mic!

— E toabă de carte, mai ceva ca un profesor universitar...

Și, după ce se despărțeau, ajunși acasă, cei care-l vorbisera tresăreau înspăimîntați la auzul soneriei.

Lévi Áron își urma calea. Silueta lui înaltă, puțin adusă de spate, se sprijinea parcă de densitatea aerului, lumina îi aluneca de pe pălărie pe obraji, costumul îi era înviorat de pata galben-morcovie a fularului. Călca mijindu-și ochii și gingiile lui albeau văzduhul, ca și cum, s-ar fi zbatut să străbată prin vârtejul unei furtuni de zăpadă.

Avea o prăvălioară micuță în dosul bisericii; pe tăblia firmei atârna un deșteptător uriaș. La șase dimineața ridica oblonul, și deschidea. Înăuntrul încăperii se auzea un ticăit mărunț și des; ceasurile păreau să-l întîmpine cu mărunte strigăte iritate, de parcă i-ar fi reproșat că le-a lăsat singure. Lévi ofta, desfăcea ziarul și citea buletinul meteorologic.

Era singurul lucru care-l interesa.

Cînd sosise în oraș, cu servieta jerpelită sub braț, își petrecuse primele zile la baia de aburi. Se curăța îndelung, cu mîgală, apoi se înfășură în pături și se întindea cu ochii închiși pe patul de rogojini.

Se spunea că s-ar fi născut aici. Ținuse o prăvălie, un fel de anticariat, adăpostit sub intrîndul unei porți. Dar venise vremea cînd suflul războiului îl dusesese și pe el departe, alături de cei din detașamentele de muncă forțată. După sfîrșitul războiului, colindase din oraș în oraș; dar această urbe se zice că ar fi ocolit-o, dacă nu l-ar fi hotărît ceva anume să se întoarcă în cele din urmă la locul păcatelor de odinioară.

După baie molfăise un covrig, luînd rareori cîte o gură de apă și pornise să vadă ce se mai petrece prin tîrg.

Întîi s-a dus la cimitir, a pipăit cîteva pietre funerare, s-a aplecat deasupra mormintelor, apoi s-a îndreptat tîrșîindu-și picioarele.

Odată, s-a oprit lîngă o piatră de forma unui butuc; pe ea erau gravate numele a trei copilași uciși sub dărîmături în timpul bombardamentului din 2 iulie 1944.

— Ei, războiul, războiul..., a mormăit Lévi Áron, fără să simtă vreo durere sau compasiune; uneori, înălțîndu-și sprîncenele, își îndrepta auzul înlăuntru său, spre abisul aducerilor aminte și se minuna, se simțea chiar rușinat gîndindu-se că odinioară îl tulbura pînă și mirosul coroanelor mortuare ofilite.

Acum, de cînd parcursese drumul calvarului, din Ucraina pînă la Racoșul de Sus, asocia prezența morții cu alte mirosuri: îngropase cadavre, dezgropase mine, săpase tranșee...

Întorcîndu-se de la cimitirul Hajongard spre oraș, în fața fostei cafenele Central se trezea în el ecoul unor ceasuri de altă dată. Își amintea că înainte de război poposisese deseori pe terasa dinspre stradă, unde erau așezate șase sau opt

mese; cît era anticariatul închis fuma o havană și sorbea o cafea turcească.

Revăzu în gînd și deschizătura — străbătută de curent și duhoare de pivniță — a porții boltite, sub care se aliniau odinioară rafturile lui cu cărți, volume vechi, întunecate, uneori ronțăite de șoareci. Urfaust și Huxley, Wells și Colette, Balzac și Margaret Mitchell. Vedea stînd pe scaun, desenîndu-se în fața lui — contur în afara timpului — silueta cîte unui amator, un student sau un mic burghez vînzînd romane polițiste; dar el, cînd citea, rămînea nepăsător la pasiunea celorlalți. Cînd era absorbit de lectură și cineva îi cerea o carte, nici nu ridica ochii de pe pagină, ci se mulțumea să-și ridice degetele, fluturîndu-și falangele lungi concediator.

— Nu, vă rog, v-am spus că nu am, că acest articol lipsește! Mai treceți rîniine, sau săptămîna viitoare.

Și citea mai departe, ...doar-doar să nu fie nevoit să se scoale de pe scaun.

De ce s-ar fi omorît cu firea? O cafea dublă, un tutun bun, distracțiunile matinale din strada Búza, unde, dimineața, putea sta singur cu fetele fără să dea ochii cu vreun cunoscut, toate acestea îl satisfăceau pe deplin, nici nu și-ar fi dorit mai mult.

Trăia, se bucura de viață; în felul lui era mulțumit.

Se strecura în bordel întotdeauna dimineața, aici îl și porecliseră omul de la matineu; vedea și acum poarta verzuie, curtea strîmtă; prin ceață se albea ici colo cîte un sîn de femeie, o coapsă dezgolită — reclame ademenitoare; seara, fetele stăteau învăluite în lumini roșii, asemeni reptilelor din vitrinele de sticlă ale expozițiilor și, ori de cîte ori imaginea aceasta îi revenea din adîncuri, se străduia s-o alunge și se întorcea la baia de aburi.

Era cunoscut aici ca un obișnuit al casei. I se dădea întotdeauna un halat uscat și reușise chiar să obțină permisiunea de a încălța papuci de cauciuc, pentru că, de cînd călcase în creierii unui soldat neamț, nu se mai simțea în stare să-și tîrșuie pașii pe cimentul fierbinte și alunecos.

Se spăla și stătea respirînd sacadat în sala de aburi, într-un tîrziu se acoperea cu un pled și se întindea pe patul de rogojini. Numai aici, la baie, se simțea calm și se bucura

de un sentiment de siguranță — își închipuia întotdeauna că apa fierbinte, săpunul și liniștea îl apărau de primejdii.

Vedea uneori chipuri trecându-i prin fața ochilor: obraji țepoși, căzuți, ca gropnițele unei cariere de lut; deportatul, îndată ce are răgaz să răsuflă, începea să gătească mâncăruri în imaginația lui: de pildă Járαι, farmacistul, alcătuisese șase sute de rețete pe care le scrisese pe un caiet jerpelit de muzică.

Vedea cadavre în descompunere, țeste maronii uscate, simțea mirosul de sudoare al bolnavilor de tifos, care îl biciuia viclean ca o veste rea; dar întâmplarea cea mai crudă fusese moartea poetului, a băiețandrului cu ochelari, care ținea pasul cu ei, strângînd *Învierea* la subsuoară, pînă cînd, într-o dimineață, a căzut lat și albastrul cerului a încremenit în privirea lui...

Stătea culcat, se odihnea. De departe se prelingea pînă la el susurul dușurilor de parcă undeva, pe un grătar uriaș, s-ar fi prăjit niște carne.

Doar așa, trecînd dintr-un timp într-altul, putea trăi și gîndi iar pe patul de rogojini odihna era în afara timpului — părea o lungă și dureroasă trecere în moarte.

Însă amintirile stăteau la pîndă, iar și iar i se arăta Racosul de Sus, apoi ziua liberării: stătea pe o piatră, cu bărbia sprijinită în palme, era piclă în jur. Nu îmbrățișase pe nimeni, cerul era cenușiu și umed, avea senzația că s-a ghemuit într-un butoi cu varză, și stătea, pustiu de dorințe și de țeluri, încotro să se fi grăbit?

Pe el nu-l aștepta nimeni doar...

Și, în loc să se fi putut bucura sau să fi putut plînge, vedea mereu în fața ochilor aceeași imagine a străzii Búza, curțile înguste pavate cu beton, din ceață îi răsăreau fetele care-și întindeau degetele spre el, fetele în cămașuțe scurte, obosite, ofilite pentru că trăiau prea repede. „Ia uite, omul care vine la matineul! Ce aștepți, de ce nu urci la noi, tăticule?”

Nu putea să mai stea întins: arunca pledul, traversa suflînd zgomotos vestibulul, se ducea la dulapul din lemn de brad, își punea în grabă hainele și își înfășură fularul morcoviu în jurul gîtului. Traversa în goană străduțele înguste.

Imaginația înfierbîntată îi strecura în suflet bănuiala unor noi primejdii.

Iată, în zilele cât fusese departe se simțise încă înțelept și cumpănit, mai viclean și mai profetic vizionar decât rabinul — decât toți rabinii cunoscuți de el pînă atunci, pentru că el își păstrase independența, pe el soarta nu izbutise să-l înșele, nu nicidecum!

Să-i înșele? Pe dracu?! Mai degrabă el fusese acela care păcălise întreaga lume, îl păcălise chiar și pe Hitler — evident Führerul a fost surprins că el nu se însurase, că pe micuții lui n-au putut face experimente doctorii la Auschwitz, unde copiii evrei îi costau mai puțin decât șobolanii sau cobaii...

Asta nu, domnule cancelar al Reichului!, gîndea el în clipele grele și, cu toate că bocancii îi zdrobiseră tălpile și obielele i se îmbibaseră de sînge, ar fi putut rîde în hohote de bucurie.

Dar mai tîrziu... Ei da, da: a avut totuși clipe în care i se arăta chinul unui băiețel, își vedea și soția, aceea soție închipuită, iar vinerea seara le aprindea două lumînări...

De îndată ce flăcările prindeau să pîlpîie, se ivea și himera: femeia cu fața ei ovală, cu gura mică, cu mîna stîngă odihnindu-se pe creștetul copilului; băiețelul purta o cămășuță albă și părul îi era pieptănat într-o parte — se uita la el cu smerenia liniștită și sinceră a țaranului a cărui simplitate se traduce în bucuria de a trăi.

Dar ce rost aveau toate acestea?... Oare e nebun de se canonește singur? Nu l-a canonit destul această unică viață a lui?...

Ah, ce tîmpenie, ce tîmpenie!, gîndea uneori și sufla în lumînări, încremenind speriat în fumul cu miros de seu, rămînînd stingher, fără chef nici să stea, nici să se urnească de acasă.

Dacă ai fi găsit la vreme o femeie, și ea ți-ar fi născut un copil, acum, Lévi Aron, ai avea pe cine plînge, ca Ieremia, ai avea de ce suspina zi și noapte, pînă ți s-ar usca lacrimile, pentru că de cuptor n-ar fi scăpat, asta-i sigur! Așa, ai rămas singur ca înțeleptul în pustie și n-ai a obloji decât propriile-ți răni cu cioburile vieții tale.

Ai fost viclean, Lévi, șarpe ai fost — n-ai ce să-ți re-proșezi.

Ai mers la bordel, sigur, chiar la bordell!... Pe cine privește asta, stimați domni?... Sau socotiți, poate, că trebuie

să mă însor?... Că sînt un om de nimic, pentru că mi-a fost teamă că n-am să pot asigura păpica plodului?... Că doar din comoditate nu m-am însurat?... Fiți atenți, vă rog, fiți atenți... Nu mai sînt chiar cu caș la gură!... Știu prea bine cîtă șiretenie zace în oameni! Sînteți în stare să gîndiți că eu, care am mers la fete, în strada Búza, mi-am ucis progenitura la fel cum mi-ar fi ucis-o aceia care oricum ar fi făcut același lucru... Lăsați asta, vă rog... Nu mă înnebuniți de cap!

Întorcea cheia în broască și pleca grăbit de acasă.

Se aplecă, ridică un pumn de zăpadă cu care își frecă tîmplele și grăbi mai departe.

De douăzeci de ani o duci tot așa, Lévi! Și de ce? De ce Dumnezeu te strivește și te urgiște numai pe tine? Uite, alții au ucis, au făcut afaceri, s-au pricopsit din hoții, dar pîrjolul războiului a ars totul nimicind urma vechilor înșelătorii și furturi, și astfel că ele nu mai pot servi drept capete de acuzare, iar ție tocmai în viitoarea asta ți se întorc mațe privind-ți nemernicia?

Dreptate-i asta, Lévi Áron?!...

În centru, unde casele se contopeau, înghesuindu-se uniform, îl cuprînse o asemenea neliniște încît freamătul sufletului îi amuți. Își imagina că, în dosul zidurilor oarbe și forfotei, undeva pe aici, pe aproape, sînt marginile pămîntului făgăduinței. Se aplecă puțin înainte și își aranjă fularul morcoviu; branțul pantofului i se bălăngănea pe picior ca limba unui clopot.

Grăbi spre prăvălie. Se așeză lîngă tejghea și privi agitația trecătorilor. Observase de mult că mulțimea, gonită parcă de presiunea spațiilor largi ale piețelor, se înghesuie în străduțele îngustate, mai-mai să dărîme zidurile. Privea vînzoleala clăilor de păr blond și roșiatic, asculta acel du-te-vino al străzii și gîndea:

Cum mai foșgăie! Foșgăie ziua și noaptea. Și n-au nici o conștiință a vinovăției. Nici teamă, nici păreri de rău. Sînt cu toate socotelile în ordine. Și încă ce ordine desăvîrșită!

Ei bine, dar cel care a ucis?! Cel care își întilnește amanta pe ascuns? Cel căruia la bilanț îi lipsesc zece sau cincisprezece mii?! Toate astea nu contează? Vai, vai, Lévi! Sînt mai înțelepți ăștia decît tine, de o mie de ori mai înțelepți!

Aștepta cumpărători. Întîi intră un bărbat slab, îmbrăcat într-o scurtă îmblănită, iar femeia avea cizme și basma pe cap. Păreau a fi tineri căsătoriți, voiau să cumpere un deșteptător și bărbatul întrebă dacă există vreunul cu garanție. Vînzătorul întîrzie cu răspunsul. Se sprijini de geamul tejghelei, se aplecă spre ei și spuse:

„NUMAIMOARTEA EGARANTATĂ!”

Și, pentru că perechea dădea îndărăt voind să iasă din magazin privindu-l cu mirare și spaimă, adăugă:

„TOATE CEASURILE SE OPRESC ODATĂ!”

După ce închise prăvălia se duse la restaurantul vegetarian, unde fețele de masă erau curate și aerul neîmbîcsit de fumul țigărilor.

Mîncă o porție de cartofi cu unt, bău un suc de afine, dădu treizeci de bani bacșiș și plecă. Era ceasul la care își începea turneul obișnuit spre a-și procura ultimele cărți și reviste apărute. Umbla cu ghetete murdare de noroi, revindicativ și lăsa în urma lui o dîră de teamă stingheritoare; umbla să șocheze, să neliniștească oamenii.

La întoarcere tăia din nou drumul spre centrul orașului, spre piață, acolo traversa la dreapta, lîngă șanțul morii, pe unde iarna nu călca țipenie de om, și urma cu precizie linia parapetului văruiat pînă ajungea în fața clădirii înalte și cenușii. Tropăia pînă la etajul doi și, în timp ce înconjură terasa, ca să se uite în bucătărie, privea plictisit în gol, la un bătător de covoare și la un nuc care-și ținea crengile ca și cum ar fi stat într-o glastră.

Camera lui Lévi semăna cu un cabinet medical. Pe dulapul de haine strălucea o cruce roșie, pe raftul de instrumente un teanc de vreo jumătate de kilogram, pe care scria: Fotografii, lîngă el o carte de rugăciuni în ebraică și engleză — ediție bilingvă tipărită pentru armată — și puțin mai încolo limba de pantofi; dar masa era albă și patul la fel. De cînd cu războiul, s-a străduit mereu să facă rost de asemenea obiecte, ca să nu strice cu o atmosferă sumbră efectul băii de aburi...

Se așeza pe marginea patului, privea podeaua și, dacă se întîmpla ca prin fața ușii să se prelingă tocmai silueta în pijama a studentului care-i era colocatar, scotea capul pe ușă și-l întreba îngrijorat:

— Spune-mi, domnule Macskássy, după părerea dumitale e mie-n sută sigur că după moarte nu mai e nimic?

Apoi ridică din umeri, cu gîndul aiurea, începea să se dezbrace, ca dimineața la șase să poată ajunge la baia de aburi.

Astfel creionam chipul ciudatului meu concetățean, din auzite, din secrete adunate cu osteneală și poate mai degrabă din imaginație, dar încercarea nu o consideram mai mult decît un studiu pe care eram gata-gata să-l abandonez într-un sertar, cînd, într-o zi de iarnă, am auzit soneria și pe geam-lîcul vestibulului am văzut conturîndu-se roșiatica umbră...

— Hai, domnule, haide!... Oricum va trebui într-o zi să-i deschizi și morții!

Lévi Áron păși pragul, obrajii îi erau roșii precum carnea de cal, își freca fornăind palmele; intră înaintea mea.

În cameră se îndreptă îndată spre raftul de cărți și începu să răscolească:

— Ia să vedem, Thomas Mann... Aragon... Shakespeare... Milton... *Thaïs*... *Salammbô*... strîngi asemenea vechituri?

Nu știam ce să-i răspund. Îl priveam doar. Pardesiul i se strînsese pe umeri, parcă i-ar fi fost frig, buza îi descoperi gingiile roșiatice.

Începu să mă enerveze.

— Care vi se par a fi vechituri?

Ridică din umeri.

— Le-am citit pe toate!... Astea nu sînt decît pietre moarte!... Tîmpul le va toci și le va mistui!

Făcu înconjurul camerei, pipăi soba, privi nervos și cu suspiciune tablourile.

— Sînt scrise de oameni bolnavi... lipsiți de forță... Crede-mă, n-au avut destulă forță!...

Se așternu tăcerea, se auzea doar respirația lui nervoasă, apoi pași spre mijlocul camerei.

— Ce crezi, dacă scrisul... cărțile, ar avea atîta influență, măcar cît să zicem, un bobîrnac... atunci s-ar fi putut întîmpla ceea ce s-a întîmplat? Adică... s-ar mai fi construit camere de gazare, s-ar mai fi ucis prunci?!...

Mă întorsei neliniștit spre el. De-ar pleca odată — numai de-ar pleca!

Din cauza lui n-am să pot preda articolașul pe care trebuie să-l scriu, iar alături, auzindu-i țipetele, îndată va începe să plîngă și copilul.

Dar Lévi Áron se aplecă spre mine și, din pumnul strîns, degetele subțiratic se rășchirau acum sub nasul meu ca lamele unui cuțit.

— Ei?!... De ce nu răspunzi, domnule artist?!... Cunoști oare situația mea? Știi cum trăiesc? Îți imaginezi măcar la ce mă gîndesc în prăvălie... și noaptea în pat... și la baia de aburi?! Și dacă ai bănui, ce lucru nou ai putea să-mi spui oare?!

Se îndreptă și-mi rîse în față.

— Pentru că e ușor să zgîrîi hîrtia, stimate domnule artist redactor, și... și între timp e ușor să-ți zici, „grozav mai sînt, domnule, buricul pămîntului”... dar arată-mi și mie acel cuvînt, acel unic cuvînt care i-a ajutat pe oameni măcar cît un antinevralgic... Divulgă-mi acel unic cuvînt și-mi scot pălăria în fața dumitale!

Eh, te-am pus în încurcătură, pentru că acel cuvînt nu-l știu, nici de scris nu l-ai scris, ha — ha!

Era prea de tot, colocatarul meu auzise și el toată convorbirea, dar ce i-aș fi putut răspunde?

— Trebuie să crezi, spusei, cu destul de puțînă convingere.

— Să-i crezi pe bolnavi?!... Țsta-i un banc bun!

— De ce?, ridicai eu din umeri, sănătatea e de cele mai multe ori rece și obtuză; n-are lirism, rîgîie, n-are vise, sfoarăie, n-are sentimente, doar sex...

Lévi își plecă fruntea și zîmbi trist, apoi băgă mîna în buzunar, scoase la iveală un teanc de fotografii și le flutură victorios.

— Poți să-ți bați gura o mie de ani, domnule!... Iată do-vada aici, în mîna mea!... Știu pînă acum cincizeci de scriitori străini care au fost nebuni!

După plecarea lui, am stat multă vreme uluit și amețit lîngă sobă; abia într-un tîrziu am băgat de seamă că îmi dispăruse portretul de pe măsuta de la toaletă...

O dramă la malul mării

Ciudat lucru mai e și dragostea, intră în vorbă domnul Hankis Rudolf, care-și anunțase mai de mult dorința de a povesti o întâmplare caracteristică pentru ceea ce înseamnă viața de familie. Uneori îi dezamăgește tocmai pe oamenii blajini și încrezători — încît atunci cînd ajung și ei, într-un tîrziu, să-și întemeieze un cămin, devin egoiști și răutăcioși. Dovadă — istoria pe care urmează să v-o spun.

Pe Szentkúti, funcționar la asigurări, prima căsnicie nu-l fericise cu un moștenitor, dar faptul nu părea să-l mîhnească peste măsură. Ba, dimpotrivă, mai tîrziu, în zilele divorțului, cînd, dezolat de imaginile chinuitoare ale traiului pe care urma să-l ducă de acum înainte, umbla răvășit și rușinat să-și anuleze mariajul, îi trecea prin cap că un copil n-ar fi însemnat decît o neașă și o năpastă.

Această temere nu izvora din grija de a-și conserva liniștea; dacă avea vreo pricină de îngrijorare, aceea se găsea doar în firea lui, plina de bunăvoință și nespuse de credulă; firea lui — cea care-l dusesse pe o cale greșită și la prima încercare de a-și găsi perechea.

Pe Nuși o întîlnise într-o cîrciumioară unde obișnuia să mănînce seara; clipind des, se străduia să străbată cu privirea prin fumul gros, căutînd din ochi masa unde era așezată fata. Avea expresia sfioasă dar plină de speranțe a bărbaților timizi față de sexul slab și față de orice cunoștință nouă.

Într-o seară, cînd se amețise cu o carafă de vin ca să prindă curaj, se furișă, biruindu-și timiditatea, la masa vecină, unde se instalase Nuși; se prezentă și îndată îi comandă ceva de mîncare.

Nuși își tăie mărunț carnea în farfurie și, în timp ce înghițea încet și greu, ca o pasăre, își examina curioasă partenerul, care, deși afumat, era atît de stîngerit și pierdut, încît o vreme nici nu îndrăzni măcar să-și ridice privirea, mulțumindu-se să-și frămînte tăcut borurile pălăriei așezate pe genunchi. În cele din urmă întrebă, cu un efort care-l umplu de transpirație:

— Vă deranjează prezența mea?

— Dacă v-ați plictisit de unul singur, stați de halți cu mine, răspune fata, după ce luă o înghițitură de rom și la friptură; ținea furculița de parcă ar fi vrut să împingă cu ea farfuria în fața bărbatului, să împartă cu el mîncarea; apoi începu să mestece din nou; cu gura plină îi zîmbi: De fapt mai bine faceți că nu halți; să nu vă stricați silueta.

Dar Szentkúti nu simți unda de ironie din cuvintele feței; tulburat, se uita cum i se crispau mușchii gîtului cînd înghițea.

— De ce tăiați carnea în bucățele atît de mărunte?... Se vede că așa v-a obișnuit mămicuța cînd erați mititică... Am ghicit?...

— Ai ghicit pe dracu', zise Nuși și ochii îi luciră de indignare. Dumneata se vede că vorbești rar, dar și cînd deschizi gura zici niște tîmpenii de-i stă omului mintea-n loc. Rîse: Am înghițit sodă, făzănelule, pentru că m-a lăsat iubitul. E romantic, ai?

Szentkúti rîse, ca nu cumva înțelesul vorbelor ei să-i înghețe a jignire în suflet, iar fata, care știa pînă unde se cuvenea să împingă gluma, se îndreptă pe scaun, într-o atitudine binevoitoare.

Cînd fură în pat, bărbatul o cuprinse cu o înflăcărată ardoare și cu o bucurie atît de curată, încît se epuiză de la prima îmbrățișare, după care nici nu o mai dori. Dimpotrivă, ar fi vrut să rămînă cît mai curînd singur cu senzația lui de ușurare fremătătoare să poată savura în tihnă toate amănuntele acestei aventuri neașteptate. Se îmbracă, sărută fata de mai multe ori și îi șopti în întuneric:

— Deseară... astă seară ne întîlnim din nou, vrei?...

Nuși aprinse o țigară:

— Cum dorești, eu sînt mereu acolo...

Dar abia străbătuse funcționarul cale de cîtiva metri fundătura ce cobora în pantă că-l și cuprinsesă îndoielile, tristețea și gelozia; își închipuia că fata, cine știe de ce, după ce și-au luat rămas bun, îl condusesese supărată și grăbită pînă la poartă, abia așteptînd pe un altul, cu care vrea să-și petreacă noaptea întregă și cu care avea, cine știe, să și ridă chiar pe socoteala lui. Se întoarse deci, se așeză sub fereastra ei, la rădăcina zidului și stătu așa multă vreme, tremurînd chircit, în așteptare.

După două luni se căsătoriră. Fata nu se miră cînd o ceru, nici măcar nu se emoționează; acceptă de parca din prima clipă ar fi știut, ar fi ghicit intențiile bărbatului. Szentkúti vedea în tăcerea ei o manifestare mută a duioșiei și era plin de bucuria omului pus pe fapte bune.

De cîte ori putea, venea acasă de pe teren, chiar și de două ori pe zi; îi aducea nevastei sale rochii înflorate, papucei de mătase, cercei, duminica lua bilete la operă la galerie și, odată cînd se juca *Manon Lescaut*, funcționarul revăzu pe scenă însăși povestea vieții lor, drept care lăcrimă și suferi sincer în tot cursul reprezentației; dar gelozia își făcuse și ea cuib în sufletul lui; în timpul serviciului, pe cînd colinda străzile, bătînd la porțile țaranilor de la periferii, îl cuprîndea de la o clipă la alta o groază neașteptată; pâlea, transpira și, înspăimîntat, se refugia acasă, lîngă femeia lui.

— Tu nu poți avea copii?, o întrebă într-o noapte, după o îmbrățișare și, încrucișîndu-și palmele după ceafă, încremeni în așteptare, cu ochii ațintiți în beznă. Îmi doresc un băiețel...

Nuși tăcu o clipă, apoi, întorcîndu-se spre perete, răspunse căscînd de parcă i-ar fi explicat problema pentru a suta oară:

— Doctorul zice că aș putea naște numai după un tratament îndelungat; cică s-a înfundat ceva... Dar la ce ne-ar trebui un copil?... Ca să n-avem loc nici să ne mișcăm...?

Szentkúti stătu puțin pe gînduri, apoi, recunoscînd că femeia avea dreptate, adormi împăcat. Și, de atunci înainte, ca nu cumva nevasta să i se plictisească, începu să-i care la cărți; îi aducea în fiecare zi una nouă; într-o jumătate de an strînsese în colțul din spatele patului o bibliotecă întregă.

La țară găsea tot ce nu putea face rost în oraș; cumpara colecții întregi și începu chiar să citească el însuși...

Dar Nuși nu reuși vreme de luni întregi să citească nici măcar o singură carte, se oprea plictisită după cîteva pagini. Szentkúti observa mirat că semnul de carte rămînea mereu în același loc, dar nu zicea nimic.

„Reeducarea cere timp, este un proces îndelungat care solicită muncă și dăruire”, gîndea el, sau, mai bine zis, își repeta în gînd cuvînte pe care le auzise de atîtea ori, deși spre scuza lui se poate afirma că începuse chiar să creadă în slo-

ganele răsuflate. O să-și dea seama Nuși într-o bună zi, nădăjduia el, că fără cărți viața e săracă și searbădă.

Numai că schimbarea așteptată n-a mai avut prilejul s-o trăiască.

Într-o zi de iulie, mai exact în seara de 18 iulie — să fi fost vreo zece minute după șapte și jumătate — când se întorcea de pe teren, simți, de cum pași pe strada Scărilor, că se întâmplase ceva.

Locatarii așteptau în fundătură, se adunaseră chiar în fața porții lui și amuțiră de îndată ce-și făcu el apariția, observându-i apropierea cu o milă fățarnică. Szentkúti nici măcar nu-i salută. Trecu de poartă, deschise ușa, apoi, cu pălăria în mână, se opri în pragul odăii de parcă ar fi venit la priveghi. Camera, cu toată agoniseala lui, aranjată de mîna lui, era goală. Nuși scosese din perete pînă și cuiele de care atîrnaseră tablourile, doar cărțile le stivuisse, fără să fi luat vreuna, într-unui din colțurile măturate.

A doua oară, rutina și dorul de așezare au fost cele care l-au împins către întemeierea unei familii. Avea acum aproape patruzeci de ani și nu mai putea trăi singur. Simțea nevoia unui adăpost, a hranei calde, dar mai ales a cuiva care să-l aștepte seara, la întoarcere de la slujbă. Iar Noémi, pe care o cunoscuse la serviciu, era tocmai femeia care, după amarnici și îndelungați ani de singurătate, dorea, decisă și energică, maternitatea, fără a avea conturată în minte o imagine anume despre bărbatul visat; își formulase în gînd numai cîteva pretenții-cheie: viitorul ei soț să nu fie bețiv, nici curvar, și să știe să prețuiască bucuriile pe care le poate oferi soților o viață modestă de familie.

Spăla pe jos o dată pe săptămîină, lega șervețelele de clanțele lustruite cu sidol, îi pregătea bărbatului în fiecare dimineață ciorapi și batiste curate, îi dădea trei lei bani de buzunar, seara îl aștepta cu mîncare caldă și îi turna apă în lighean să se spele; iar cînd, după un an de căsnicie, născuse un băiețel, îi vîra în gură sfîrcul sînului imens cu osîrdia darnică a maternității: Szentkúti le vedea pe toate, dar nici un fel de mulțumire nu-i încălzea sufletul. Experiența îl îndemna să rămîină circumspect.

În schimb pe băiețaș, pe Botond, îl iubea nebunește. Era leit dînsul, de parcă l-ar fi scuipat tat-su, nu alta, cum ziceau vecinii. Dar el i se dedica și-l ocrotea cu grijă, cu un devo-

tament și o teamă cum într-o viață omul nu poate nutri decît față de o singură ființă; aceea de la care nădăjduiește răsplată pentru întreaga-i bunătate, bunătate ce în ochii altora putea să pară neghiobie, astfel ca mai tîrziu, purificată, faima bunătății lui să descopere memoriei celor rămași în viață chipul strălucitor al tatălui.

Desigur, din toate aceste simțiri, puține se conturau conștient în mintea funcționarului și tocmai de aceea el se zbatea în întunericul pornirilor, temîndu-se de lovituri neașteptate; striga de bucurie cînd copilul îi surîdea, dar altă dată, cînd temperatura îi urca o linie sau două peste normal, își ridica brațele scurte spre cer gemînd, iar ochii îi apărea licărul lacrimii de umilință al celor lași și fricoși. În închipuirea lui biciuită îl și vedea pe Botond învăluit în lițoliul funerar; mușca de colțul batistei și își frămîntă obrazul umezit:

— Să nu faci asta, Doamne, ai milă, mai degrabă lovește-mă pe mine!

Din nefericire, copilul se arăta destul de firav, de parcă ar fi vrut să-și contrazică numele*. Medicul diagnostică o anemie; constată pe trupul micuțului și urme de rahitism: de pildă moliciunea evidentă a peretelui abdominal, care permisesse deplasarea intestinelor. Dar toate acestea vor trece cînd micuțul va mai crește, vor trece cu siguranță, dacă organismul va fi întărit îndeajuns cu vitamina D și calciu, dacă băiețelul va fi îmbăiat și ținut la soare, la aer curat. Și, în timp ce făcea aceste recomandări, privea compătimitor spre Botond, ale cărui coaste se desenau vineții pe sub pielea albă.

Domnul Szentkúti medită la cuvintele medicului, apoi se înfiora.

Adică ce însemna că băiețelul „se va însănătoși”, că-i „va trece”? Nu cumva erau aceste vorbe un fel de amăgire, pe care medicul încerca s-o acopere cu afirmații rămînînd necontrolabile datorită așezării lor într-o incertitudine îndoielnică în legătură cu ceea ce avea să fie în viitor? Szentkúti vroia rezultate evidente, zilnice, ba chiar vizibile de la oră la oră și, în această strădanie disperată asculta cu atenție toate sfaturile, care îi recomandau mereu alte și alte medicamente străine; în cîteva luni făcuse rost de o gamă întregă de în-

* Botond — erou al eposului maghiar, simbol al puterii fizice. (n.t.)

tăritoare franțuzești, nemțești și elvețiene, injecții, prafuri, hrănitore cu adaos de vitamine și glucoză...

După al treilea an, medicul socoti că poate, ba chiar era indicat, să-l ducă pe micuț la mare și să-l țină acolo măcar douăsprezece zile.

Funcționarul se pregăti pentru această călătorie de parcă ar fi plecat într-o expediție grandioasă. Cutreiera nădușind orașul, achiziționa saltele gonflabile, caschete, pînză de cort, ochelari de soare și loțiuni pentru bronzare, costume de baie noi pentru el și Noémi; așeză cu zel toată această zestre în două valize imense, dar simțea o ușoară jenă doar cînd se gîdea cum avea să arate nevasta lui, pe plajă, aidoma unui sac de cartofi burdușit, în bikini sau imaginîndu-se pe sine însuși cu pîntecele rotunjit revărsat peste chilotul de baie, îngust cît o fișie de două degete...

Încă din prima zi vremea fusese frumoasă; locuiau la opt minute distanță de mare, la parterul unui bloc cenușiu de trei etaje, unde li se oferise nu numai acces la baie, dar și dreptul de a folosi frigiderul și aragazul. Cea mai mare plăcere o simțea însă funcționarul pe plajă, privind mulțimea forfotitoare sau întinsă la soare, vioiciunea liniștitoare și pestriță a culorilor; sau imensitatea de apă care înconjura nisipul, de parcă plaja s-ar fi aflat pe o insulă în mijlocul unui ocean calm. „Oare nu e formidabil cît de total se șterge aici importanța rosturilor lumești ale oamenilor în societate?”, cugetă el cînd se întinse întîia oară pe cearceaful așternut pe nisip. „Lumina, aerul, mirosul apei incitant și plin de fiorul depărtărilor îi contopește într-un tot pe oameni în nuditatea lor și, dacă și-ar azvîrli și aceste mici cîrpe ieftine ce le mai acoperă trupul, ar fi cu toții la fel deosebindu-i doar acel mic triunghi de puf dintre coapse și șanțulețul care le desparte în două părți egale șezutul. Iată, nici prin minte nu i-ar trece aici vreunui funcționar să se teamă de celălalt... aici tovarășul Janda, șeful, n-ar fi și el decît o găină jumulită...”

Și, ridicîndu-se cu liniștea aceasta neobișnuită în suflet, privi, pe jumătate dormitînd, peste puzderia de brațe și umeri despuiți răsfirate de-a lungul malului; cînd se uită din nou în josul gambelor proprii, văzu uimit că micuțul Botond, cu colacul lui alb în jurul taliei dispăruse. Nu se poate să fi trecut mai mult de trei-patru minute, sau poate nici atît, de

cînd fusese lîngă el. Grăbit și nervos trecu în revistă capetele și spinările goale ale copiilor care se hîrjoneau în nisip, apoi privi mai departe, unde orizontul era acoperit de o pînză pe care se vedeau o cămilă umflată și un palmier vopsit; își întoarse ochii în direcția inversă, alergă pînă la cort cu ochii holbați și strigă: „Noémi, copilul!”

Femeia se ridică somnoroasă în capul oaselor cuprinzîndu-și genunchii; privi spre bărbat și își păstră calmul: dar, în clipa în care cuvintele, cu tăișul lor, îi biciuiră conștiința, se ridică și, parcă bucurîndu-se de cele spuse întîmplate, spuse cu răutate:

— Neisprăvitule! Neisprăvitule! N-ai putut să-l păzești nici măcar cinci minute! Și acum stai aici ca un tîmpit!

Avea o voce de parcă ar fi vrut să taie foaia de cort în două. Bărbatul, înspăimîntat, fugi din nou spre mal. Privea apa și spumegarea albastră a valurilor care duceau spre mal, ca să le rostogolească apoi îndărăt, nisipul și sfărîmăturile de scoici, ca pe un covor viu; intră cîțiva metri în apă și, aplecat înainte, începu să caute printre valuri cu ochii tulburi; pipăia fundul mării, simțind sfișierea fără scăpare a fiecărei clipe, dureroasă pînă la geamăt. Vilegiaturistiții îi făceau loc nerewați și tot nerewați priviră în urma lui cum, ud leoarcă, se năpustește înapoi pe plajă.

Nu era vinovat cu nimic... Și-a permis să viseze doar o singură clipă... Pînă să bage de seamă, Botond dispăruse...

Încerca să-și adune cuvintele întru apărarea sa, în timp ce se învrtea printre bețele corturilor, sărînd peste picioare întinse, împruscînd nisipul peste cearșeafuri și peste spinările celor ce se prăjeau la soare; și groaza se amesteca pe chipul lui cu frica, chinuîndu-i fața într-un zîmbet rigid.

De trei ori traversă plaja, gonind de la rezervația împrejmuțită cu plăci de panel a nudiștilor pînă la tabăra copiilor, unde din apă se ridicau niște stînci colțoase, iar pe nisip înfloreau smocuri întregi de plante verzui. Cînd cerceta pentru a treia oară împrejurimile, se întîlni cu Noémi care, ca și el, își desfăcu brațele, de parcă, în spaima lor, ar fi fost două cruci care încercau să se susțină una pe alta.

— Vai, ce-ai făcut, ce-ai făcut?... Îmi pierd mințile, dacă nu apare!

Funcționarul întoarse capul spre dreapta, spre faleză, de unde treptele duceau către cazinou și piață, ca unul căruia

îi pare rău că nu s-a adresat de îndată autorităților și începuse să alerge din nou, cu panica omului întîrziat. În timp ce sălta picioarele, însoțindu-le de o respirație sacadată, începu din nou să se dezvinovățească, întrevăzînd situații cumplite, și își mormăi pentru a suta oară sie însuși că doar o clipă l-a scăpat din ochi, o singură clipă...

Cînd tălpile îi plescăiau pe cimentai scărilor și plaja se întunecă la trecerea unui nor de ploaie, se trezi consternat de revelația că de o jumătate de ceas îl tot chinuie problema răspunderii sale proprii, în loc să fie preocupat de copil, iar viziunile pe care imaginația sa răvășită i le derula în fața ochilor le simțea ca o pedeapsă crudă, însă meritată, pentru descumpănirea lui egoistă. Vedea cînd sicriul micuț al copilului, cînd chipul aceluia băiețel pe care exact cu un an în urmă un ucigaș sadic îl ademenise în pădurea Băneasa, ca să-lucidă cu sînge rece. Oare pe neasemuitul lui micuț nu-l ducea acum o astfel de fiară cine știe unde, strecurîndu-l prin mulțimea nepăsătoare?

Sus, în piața pavată cu beton, unde prin ușile deschise ale bucătăriilor de la restaurante se revărsa amestecul aromelor culinare, sentimentul vinovăției mușcă sufletul lui Szentkúti cu oroarea unei noi bănuieli și anume că, tocmai cînd stătea lîngă Botond, care se juca la picioarele lui și privirile îi alunecau peste șerpuirea oamenilor întinși la soare, în seninătatea acelei contemplerii blînde și împăcate, cînd totul părea posibil ca într-un vis suav, i se insinuase hoșește în minte pofta de un creier de vițel cu salată de castraveți...

Și dintr-o dată i se făcu greață de mirosurile de mîncare, de mirosul salatei de castraveți cu ceapă și oțet, de aroma fripturilor de porc sau de vacă, arse, lipite cleios de fundul tăvilor — mirosuri care îi răscoliră stomacul, de parcă ar fi orbecăit în cine știe ce groapă împutită, plină de animale putrezinde și stîrvuri dospite în propria lor descompunere. Odată cu duhoarea, ar fi voit să alunge gîndul ce-i zgîndărea mintea ca o ghiară, ca un strigăt înnăbușit: „Mintea mi-era la burtă și copilul meu murea”.

Făcîndu-și vînt cu mîinile, încercă să alunge aburii de mîncare. Acum îi era scîrbă și de propria lui burtă dezgolită, care îl împiedica să alerge, îi era silă de faptul că gîfîia, îi era silă pînă și de fața lui.

Cînd intră în clădirea miliției care nu avea decît parter și semăna cu un garaj, încercă să-și recompună ceva din personalitatea de funcționar, dar nici mișcărilor, nici mersul nu păreau să fie ale lui și se intimidă, de parcă la intrare s-ar fi înfășurat într-un halat străin. Nu știa cum să deschidă gura, ce să spună. Se temea că, după primele vorbe care trebuiau să formuleze în chip concret situația, glasul i se va frînge de o spaimă nouă și că nu va mai fi în stare să scoată nici un sunet.

Milițianul apăru din umbră, roșu la față, transpirat și jovial. Înghiontea un bețiv.

— Mi s-a pierdut băiețelul..., spuse Szentkúti, întrucîtva consternat de faptul că, în acel moment hotărîtor, omul legii se preocupa de un porc pilit. A dispărut un copil de patru ani...

Milițianul îl privi și îl împinse în continuare pe cumătrul pilit, care anunța cu un rîs icnit că se află în relații de intimitate cu reprezentantul ordinii — ba adineauri îl și cins-tise cu un păhărel sau două.

— Pierderea copiilor nu se reclamă la noi!, răspunse în fine milițianul. Adresați-vă la postul de radio.

După un minut, funcționarul urca gîfîind treptele din spatele cazinoului și avea din nou un soi de presimțire funestă pentru că postul de emisie era așezat între cazane și crățiți, într-un loc unde an de an se depuseseră aburii arsurilor lipindu-se, ca straturile de vopsea pe zidurile caselor vechi, și unde pînă și din casa scărilor răzbăteau tot felul de mirosuri stătute, mai pătrunzătoare ca orice sentință, amintindu-i cît fusese de nesăbuit visul lui pofticios, cînd cadavrul fiului său se afla undeva pe aproape.

Doamne dumnezeule, oare nici o clipă nu-i e îngăduit omului să se bucure, să viseze, fără să fie pedepsit?!... Cu ce a păcătuit el, de trebuie să sufere atît de cumplit?

Pînă să ajungă la capătul coridorului, îi veni să vomite, icni de cîteva ori și scuipă. Scuipă dintre gingii gustul otrăvit al creierului de vițel și al salatei de castraveți, bătut în ușă și așteptă. Apoi ridică ochii, văzu tîbla ușii și citi plin de stupeoare și mînie pe o plăcuță că luni nu era emisie.

Nu era, bineînțeles că nu era! Tragedia lui se concretiza în pripeala sterilă și derutantă care a făcut posibilă pierderea, moartea copilului, acolo, ia locul nenorocirii, unde o mînă

de ajutor întinsă la vreme l-ar fi putut salva. Botondka! Băiețelul meu drag!

Era totuși mai verosimil că se legăna undeva sub apă, la cițiva pași de mal, unde în agitația lui febrilă n-a avut cum să-l descopere.

Cobori în goană scările, pe care umbra începuse să le răcorească și, cu cât se apropia de mal, cu atât pricepea mai puțin de ce se îngrămădeau oamenii într-un lanț dens, de ce șirul lor închidea vederea spre mare. Pe nisip aproape că nici nu-și mai ridica picioarele, le trăgea după sine ca pe niște schiuri, cu o grabă sumbră.

Îngrămădeala rău prevestitoare a mulțimii îi paraliza mîntea. O strigă de cîteva ori pe nevastă-sa, dar pesemne că fără glas, doar cu deschiderea mută a gurii; îndată ce ajunse la mal dădu la o parte, cu brațele lui scurte și îndesate, mulțimea de gură-cască. În clipa următoare intrase în apă pînă la genunchi. Întîi nu văzu decît valurile înspumate și-și miși ochii din cauza vîntului și a luminii orbitoare filtrate printre nori, apoi zări plutind la vreo sută cincizeci de metri distanță de el copilul, legănîndu-se; în jurul lui era un colac de cauciuc. Tînărul vîslaş cu pieptul gol din barca de salvare încerca acum pentru a treia oară să taie fluxul, dar de fiecare dată valurile loviseră pieziș barca și, în răcnete puternice ale celor de pe mal, o împinseră îndărăt spre țarm.

Disperat, dar cu un elan plin de o speranță dementă, Szentkúti înaintă, despîcînd apa. Pînă cînd aceasta nu-i ajunse mai sus de mijloc, își ținu echilibrul cu mîinile, apoi se aplecă mișcîndu-și energic și sprinten brațele și începu să înoate. Tăia valurile ca un delfin grăsuț hăituit. Nu avusese niciodată atît de acut, atît de puternic sentimentul că se luptă pentru a se menție pe sine însuși la suprafață. Da, se lupta pentru ființa lui, pentru nimeni altcineva. Prima lui căsnicie îl învățase să se realizeze numai pe sine, să nu rîvnească decît împlinirea făpturii sale grăsulii ca specie dominantă pe pămîntul pe care pusese piciorul. Și, dacă așa privise lucrurile atunci, pe bună dreptate privea și acum femeia în funcție de copil, ca pe o mașină care naște, mătură și spală vasele, în timp ce el se perpetuează în ființa progenerurii...

Se apropia de copil cu viteza unei torpile:

— Botond!, strigă cu o voce ce-i țîșnea gîfîită din gîtlej. Iaca, vin, feciorașule!... Vin...

Și se ridică într-adevăr deasupra apei, înaintînd lin, ca într-un element moale și catifelat. Acum însă, cînd pentru o clipă colacul alb i se arătă din nou, observă că albul inelului de gumă înfășura mijlocul unei fetei, cu o fundă roșie strălucind în păr. Rîvna lui Szentkúti se înșelase și acum se năruia odată cu fericirea deplină a victoriei; simți îndată că fluxul îl aruncă îndărăt vreo zece metri și că pierde fetița din ochi.

Oamenii îngrămădiți pe mal începură să urle și pădurea cafenie a brațelor se agita furioasă: unii intrară în apă și de acolo strigau către funcționarul care făcuse cale întoarsă.

Barcagiul încercă din nou să taie valurile pieptiș, aerul rece izbea de pămînt aburul mării și plaja fu năpădită de un miros înăbușitor de nămol.

În clipa aceasta, Szentkúti o văzu limpede pe Noémi, care semăna cu un cazan legat împrejur cu o panglică roșie cu picățele; în brațele ei, Botondka i se încolăcise de gît! amîndoi îi făceau semne. Da, ei erau — Dumnezeule, ei!

Îi recunosc, așa cum îi recunoaștem pe cei alături de care trăim ani îndelungați, după un gest, după o mișcare cît de mărunț. Deci băiețelul trăia, nu plutea alături de fetița care se zvîrcolea în apă! Nu, slavă domnului, nu puteau fi confundăți! Slavă domnului! De-ar ajunge mai repede lîngă ei!

Orice — dar să se întoarcă pe spate nu ar fi avut voie, pentru că așa nu avea cum să urmărească jocul neașteptat, capricios și viclean al valurilor. Însăși apa care se rotea, tălăzuind în trombe, hotăra înălțimea valurilor, punctul de izbire, greutatea densă a căderii; Szentkúti, pe care valul îl ridicase a doua oară cu o forță de parcă ar fi vrut să-l azvîrle chiar în mijlocul mării, începu să se prăbușească din nou și, în clipa aceasta, cînd ajunsese într-un punct aparent liniștit, de undeva foarte de sus, poate chiar din înaltul cerului, i se răsturnă în cap un șuvoi de apă mlădios, dar cumplit de greu. Se prăbuși de îndată, cu picioarele în sus, iar ochii, nasul și urechile îi fură năpădite de nisip și sfărîmături de scoici; urechit, se propti cîteva clipe de nisipul fundului de mare, pierduse orice bănuială încotro putea fi malul, apoi, cu un ultim instinct, reuși să se smulgă din adîncul pieirii ca să iasă iarăși la suprafață, dar abia reuși să se ridice deasupra valurilor, cu privirea holbată și cu părul răvășit

căzîndu-i în ochi, că se prăvăli deasupra lui un alt val și totul se repetă ca mai înainte.

Acum însă abia dacă-i mai rămăsese atîta luciditate și putere ca să se smulgă de pe fundul mării; din spuma ce revărsa aburi de sare și pucioasă nu i se mai ivi decît pumnul... După aceea, lumea de pe mal nu-l mai zări nicăieri. Oamenii tropăiau de colo pînă colo pe plajă, apoi, acceptînd ireversibilul, începură să urmărească barca de salvare, care reușise acum cu chiu cu vai să depășească primul vârtej al valurilor și înainta spre fetiță.

Abia a doua zi cei trei barcaii desculți, bronzăți și morcănosi ai Salvamarului îl descoperiră pe funcționarul de la asigurări, înecat. Ca să efectueze ancheta, medicul legist și locotenentul de miliție au fost nevoiți să parcurgă un drum de vreo jumătate de kilometru și mai bine pe plajă, pînă la tabăra studențească internațională; în apropierea ei îl azvîrlise marea pe Szentkúti la mal, în zori, între orele patru și patru și jumătate.

— Se spune că a fost un om cumsecade, mormăi șeful echipei de salvare, un individ mărunt și îndesat ca un sac, a cărui piele se zărea în deschizătura cămășii, roșie și buboasă ca un morcov. Un soț și un tată devotat...

Și, ca să-și ascundă vaga înduioșare, își suflă nasul. Un alt barcațiu, pe care soarele îl uscaseră și îl sfrijiseră, se întoarse, scuipe în mare și își lăsă privirile să se piardă în depărtarea încețoșată.

— A fost cum a fost. Acum e totuna. Eu am scos fetița din apă. Restul nu mă privește.

Se scotoci după pipa lui retezată și o scutură, iar în timp ce medicul legist își potrivea aparatul de fotografiat, se mai uită o dată la fața vînată și schimonosită a lui Szentkúti, la șuvițele de păr năclăite și la burta umflată pe care se plimba în zig-zag o muscă.

De m-ar ocoli norocul!

(Povestirea dramaturgului)

Zilele trecute, Testőr Gyula, tînărul meu prieten actor, mi-a înmînat un caiet destul de voluminos, în care-și scrisese povestea vieții și m-a rugat să-l încredințez unui romancier. Sincer să fiu n-am știut cărui scriitor să mă adresez. Pînă mă decid cui ar fi bine să trimit caietul, să vă povestesc cîteva fragmente interesante.

Într-o dimineață, Testőr s-a dus la psihiatru. Sosise primul, dar în sala de așteptare își tot ceda rîndul. Important pentru el era faptul că izbutise să se hotărască în sfîrșit să vină aici, unde pînă și sala de așteptare părea o oază a liniștii; grădină, livadă, scaune îmbrăcate în huse verzi; se uita la bărbatul care ședea în fața lui, cu fruntea prinsă-n palme în așa fel încît părul i se răsfirea ca un penaj răzvrătit; în dreapta lui, își aștepta rîndul o doamnă în vîrstă cu o pălărie încrețită din lamé pe cap.

Ce caut eu aici?, gîndi Testőr și, ca și cum ar fi ațipit, își coborî peste ochi pleoapele mari, vineții, inflamate.

N-am nici pe dracu?... Atîta doar că uneori îmi vine să plîng... să zicem că sînt hipersensibil... dar hipersensibilitatea e o stare ce trebuie tratată?... Sau vindecată numai pentru că, după părerea colegilor, sînt nebun?... Dar dacă n-am dreptate?... Dacă acest ceva ce se pornește și huruie în capul meu, biciuindu-mă, nici măcar nu este o boală... nu este o psihoză ci nimic altceva decît datoria mea de a avea o conștiință?...

Mai tîrziu, cînd păși pragul cabinetului, doctorița îl privi de parcă l-ar fi cunoscut: îl văzuse cu siguranță pe scenă.

— Sper că nu-i nimic grav, spuse ea. Puțină oboseală, o sensibilizare nervoasă trecătoare... Dar, vă rog, luați loc, maestre! și-i indică un fotoliu de piele.

— O sensibilizare nervoasă trecătoare?, zîmbi Testőr roșind, și se așeză oarecum greoi, ca și cum ar fi interpretat rolul unui bătrîn. Poate, n-ar fi exclus, spuse el, dînd din

cap apoi hotărît și provocator, chiar agresiv și privind în ochii Evei Szerémi. La urma urmei, toată viața omului nu este decît o sensibilizare nervoasă trecătoare, nu credeți?

Și își contemplă timid degetele subțiri, străvezii în strălucirea luminii.

— Nu ați împlinit nici patruzeci de ani, îl apostrofă doctorița, și vorbiți deja ca un moșneag?

Testoș roși puternic.

— Să nu credeți niciodată ce spun... Dimpotrivă, să credeți contrariul.

— Vă sfătuiesc să nu vreți să păreți mai rău decît sînteți: asta se numește autoflagelare.

— Nu sînt rău, sînt doar bătrîn și foarte trist. Ridică degetul: Am o sută patruzeci și șase de ani!

— Dacă așa stau lucrurile, multe vi se vor fi șters din amintire... De pildă copilăria...

— Vă înșelați, îmi amintesc totul... Pînă și faptul că, uneori, mă trezeam noaptea, treceam tîrîș în patul mamei și o chinuiam, întrebînd-o: „Mamă, toată lumea trebuie să moară? Ai să mori și tu? Și caii mor?” — Și, ridicînd din umeri, arboră un zîmbet obosit și bătrînicios, încrețindu-și obrazul în riduri mărunțele, rătăcite strîmb unul peste altul, de parcă i s-ar fi adîncit în piele urmele a nenumărate frînturi de bețe de chibrituri.

— De altfel nici nu știu de ce am venit aici... Vă rețin cu nerușinare de la treabă. Voiam doar să stau de vorbă cu un psihiatru, și nici măcar despre boală, ci, cum să vă spun, la modul general... Mă înțelegeți, nu-i așa?... De la suflet la suflet... Pentru că socoteam că dumneavoastră, prin menirea pe care o aveți, trebuie să stați de vorbă cu sufletul meu. Rîse strident. Am spus o tîmpenie?

— Nu, nicidecum! Doctorița, vrînd să cîștige timp, își făcu de lucru la măsura cu instrumente, așezată în stînga ei. V-ați exprimat exact, cît se poate de exact. Urmă o scurtă tăcere. Cînd ați venit dumneavoastră, maestre, în orașul nostru?, întrebă ea apoi.

Testoș, simțînd că întrebarea nu era decît o diversiuie, întîrzie cu răspunsul: zîmbi și își coborî din nou pleoapele.

...Cînd venise el aici? De Crăciun, în sîmbăta ajunului, pe ninsoare, în noaptea colindelor; camera unde găsise adă-

post era a unui prieten; fusese cîndva un magazin de mărun-
țișuri, unde, înainte de a intra, trebuiau ridicate obloanele
scîrțitoare; în adîncul odăii un pat, în pereți cuie singura-
tice, pe jos cîteva ziare vechi... și în dosul ușii o găleată în
care apa prindea o pojghiță gălbuie și înghețată... Îi era
greață pînă și de mirosul acelei hrube, pentru că din godinul
rece răzbătea acru duhoarea cenușei de cocs, amintindu-i de
mizeria și sărăcia anilor de studenție petrecuți pe la gazde
umile.

Acum avea în orice caz cîteva sute de lei în buzunar. Dar
nu dorea nici să mănînce, nici să bea, i-ar fi plăcut mai
degrabă să se plimbe, să hoinărească prin noaptea de iarnă;
să cunoască orășelul vîoi, pitit între munți; trase oblonul cu
cangea și porni la întimplare pe o străduță lăturalnică. Fulgii
de zăpadă se învîrteau îndesați și apoși în cercurile galbene
ale felinarelor, iar dacă își mîjea ochii spre înălțimi se în-
fiora de incertitudinea lor cenușie și rece; ninsoarea albă și
măruntă, cu toată rotirea ei stăruitoare, nu reușea să dea
peisajului un aer mai prietenos.

Acum îl durea ninsoarea; înainta cu mînie.

Pînă la urmă se chinui ca și cum fulgii s-ar fi topit pe
oasele lui dezgolite și o bună parte dintre ei s-ar fi așezat
de-a dreptul pe creier, fără ca el să-i poată absorbi în miile
de meandre ale circumvoluțiunilor sale. Sub o poartă stătea
un țăran cu căciulă, sprijinind cu mîna un brad; nădăjduia,
pesemne, să găsească în ultima clipă fraierul care să-l cum-
pere; și, iată, fraierul el fu; se apropie de țăran îndată
ce-l văzu, suspinînd, strivindu-și pe față lacrimile laolaltă
cu fulgii de zăpadă, luă brăduțul jigărit, fără să se toc-
mească... Drumul spre casă trecea printr-o ogradă, aproape
de pontonul cîntar zări o sumedenie de balegi, semănau cu
niște plăcinte înghețate bocnă; desprînse una cu vîrful pan-
tofului și, luînd-o subsuoară, merse mai departe, pînă cînd,
părăsind șirurile întunecate ale caselor, ajunse din nou în
lumina felinarelor; acum zăpada părea să se cearnă de jos
în sus, se învîrtejea în spațiu, ca și cum, atmosfera pămîntu-
lui ar fi explodat de frig iar aerul, împreună cu fulgii umezi,
s-ar fi scurs spre neant; această derivă îi îngreuna înainta-
rea; respira gîfîind, uneori crengile brăduțului îi biciuiau
fața. În timp ce se lupta să ajungă acasă, de sub un felinar
îi ieși în cale un ins mărunțel, îmbrăcat în haină de piele;

frământa o țigară între degete, încercînd s-o aprindă; era Daut, regizorul oaspete.

— Tu te muncеști așa, Gyula?, îl recunosc acela, în timp ce Testőr agăță turta de crengile bradului și viri adînc mîna în buzunar după brichetă; regizorul îi cerceta povara, dar Testőr nu se simți demascat decît atunci cînd interlocutorul se aplecă deasupra flăcării și trase din țigară, cu fața iluminată de bucuria descoperirii: văd că te-ai înarmat cum trebuie pentru sărbătoarea iubirii! Se îndreptă din șale. Ia spune, cînd ai să te maturizezi tu pe măsura talentului tău?

Testőr, ca și cum nu i-ar fi priceput vorbele, își aprinse la rîndul lui o țigară; dar cum era deslipită, mușcă jumătate din ea și-o scuipă.

— Pe măsura cui să mă maturizez?... În atitudini?... Ai vrea să joc teatru și cînd stau pe closet?

— Nu zbiera, vită!, îl potoli regizorul. Că acum vine miliția... Ce zbieri?

— Aș vrea să stabilim în sfîrșit cine e nebun: eu sau voi?... Hai să ne lămurim odată!

Daut îl lăasă singur în ninsoare; ajuns acasă, Testőr înfipse bradul în mijlocul camerei, unde pardoseala era putrezită, scoase sticla de rom din geamantan și se apucă să împodobească pomul: avea o luminare, o aprinse, găuri cu degetul balega plată și o prinse de creanga de sus, în chip de turtă, apoi urmară la rînd cei doi pumni de cîlți de cînepă găsiți în odaie, pe care-i atîrnă pe brad grabnic, în chip de beteală; în sfîrșit, se așeză în fața bradului și, după ce bău un pic, i se păru că pomul se hlizește la el și clopoștește, drept care începu să rîdă singur. Iaca, nu se lipește de mine nici măcar un pom mai de doamne-ajută, doar o sfrijitură d-asta chioambă, gîndi și începu să cînte: „O veste minu-na-a-’că”.

— Vezi, asta-i problema: ești introvertit, zise doctorița, după ce-i ascultase povestea cu Crăciunul. Ar fi bine dacă ai urmări mai cu atenție cele ce se petrec în jurul dumitale... Dacă ai discuta mai mult... dacă ai avea contacte mai dese cu oamenii. Ai prieteni?

— Poate unul sau doi, dacă se mai arată, ridică Testőr din umeri, dar dacă nu prea am prieteni numai și numai eu sînt vinovat!

Și lovi cu palma brațul fotoliului.
— Mi-e scîrbă de oamenii care trăiesc doar ca să zică și ei că au -trecut prin viață. Îi urăsc din tot sufletul!
Se sculă, clătîindu-se indignat.
— Nu-i destul că n-au nici un țel, își mai fac și un titlu de glorie din nepăsarea lor, înțelegi? Din partea mea, ăștia n-au decît să crape pînă la ultimul.

Acum se rușina.
— Iertați-mă, spuse. Știu că sînt un tip insuportabil... Și tot ce afirm... judecați și dumneavoastră!
Doctorița îl privea mută, cercetătoare.

— Depinde cum luați lucrurile, spuse ea puțin evaziv. Poate că le vedeți prea sumbru... sau, cine știe, le exagerați?

Mirat, Testóor se așează înapoi.
— Adică, eu exagerez?, întrebă el și pe obrazul palid mustața roșcovană și fără haz căpătă strălucire; o privi acuzator pe doctorița Szerémi Éva și înghiți cu un efort evident. Se poate, oftă, zîmbi și porni iarăși să dea bătrînește din cap. Începuse să-și contureze rolul. N-ar fi exclus... Văd din ce în ce mai limpede că aveți dreptate... Și, dacă stau să mă gîndesc mai bine, și retrospectiv, privesc lucrurile și îmi dau seama că de aici mi se trag toate necazurile...”

Brusc, se uită pieziș, iar doctorița, întîlnindu-i privirea, văzu parcă vestitul autoportret al lui Csontváry în care, pe albul ochilor mijiiți, două lame de cărbune încins luminesc ascuțit și orbitor adîncul sufletului omenesc.

— Cînd am venit aici, mi s-a oferit rolul principal din *Moartea unui comis voiajor*. Ați văzut spectacolul, nu-i așa? Cine nu cunoaște piesa asta? Pînă și vrăbiile îi știu textul. Și închipuiți-vă: unul din actori, care juca și el în piesă, mă prinde de braț cu o zi înaintea repetiției generale în cabină și-mi zice:

„Spune-mi, te rog... tu te cureți la sfîrșit, sau cum naiba se termină, că m-a întregat soacră-meă?” — „Ascultă, colega, i-am zis, să nu te mire dacă de acum înainte am să evit să-ți răspund la bună ziua”. Toți actorii s-au oprit din îmbrăcat.

„Ăsta e nebun!”, a făcut tipul, care se legase de mine, și și-a privit cu o scîrbă uimită degetele chircite, pe care le măturasem de pe umărul meu, apoi s-a uitat în jur de parcă i-ar fi implorat pe cei ce asistau să se îngrozească de mine;

jumătatea de obraz demachiată i s-a boțit a plîns: „Ăsta e țicnit! Jur că e țicnit!”

Iar a doua zi șușoteau toți că făcusem scandal, că mă dădusem în spectacol în cabină și că actorii nu mai întîlniseră un tip atît de imposibil ca mine; iată, astea sînt păcatele mele, dar am și altele mai grave!

Aproape tremurînd de epuizare, Testõr închise ochii, dar încercă să zîmbească. Petele sîngerii de sub ochi apărură din nou, de parcă cineva i-ar fi lipit doi bănuți de aramă colți în locul cearcănelor. Doctorița rosti pe un ton cam lipsit de convingere:

— Dacă nu ne putem baza pe oameni, trebuie să ne bazăm pe un prieten înțelegător; oricum, rămîne familia...
Ce i-ar fi putut răspunde?

Să-i mărturisească adevărul, că a fost însurat de două ori, că plătește patru pensii alimentare? Că pe fata lui mai mare o prezentase ieri în holul teatrului: „logodnica mea”? Iată iarăși altă problemă, o istorie fără sfîrșit, în care el era meru cel care pierdea, părăsind și casa și mobila; iar a doua oară avusese grijă ca divorțul să se pronunțe împotriva lui („părăsirea domiciliului conjugal”, „adresă necunoscută timp de luni de zile”, „adulterul nu este numai o presupunere, ci o realitate care poate fi dovedită, stîmată instanță”).

Nu lipsise mult să izbucnească în hohote de rîs cînd ascultase pledoaria avocatului de ocazie, pledoarie pe care în cea mai mare parte o redactase chiar el; neobrăzarea consta doar în faptul că maimușoiul, în timpul pledoariei, îl privea de parcă s-ar fi așteptat ca el să se conformeze spuselor lui, să se căiască, să lase capul în piept și să „se prăbușească în sine”, să lăcrimeze, sau, cu ochii uscați, sticloși, să privească într-acolo unde se închideau ireversibil în urma lui porțile fericii — și toate acestea pentru că-l păcălise acea femeie care îl înșelase probabil nu numai cu cititorul de contoare.

Și ce căsnicie avuseseră, dumnezeule!

Era exact tipul de femeie-crampon: copilul pe care îl înfiase îl costase zece mii de lei într-o singură călătorie în străinătate, dar operația la șira spinării nu-i adusese nici o ameliorare; iar el nu meritase nici măcar să fie îngrijit ca lumea: în locul nasturelui căzut ajunsese să-și prindă palto-

nul cu un ac de siguranță; folosise un ac cît un cîrlig de legat vagoanele între ele, dar aluzia, ce se voia glumeață, o observaseră numai prietenii, care-i răsplătiră farsa hlizindu-se.

Într-o zi a fugit de acasă...

Și-a luat doar rucsacul, uneltele de pescuit și *Jurnalul unui nebun*. Și-a petrecut toată vara la marginea unui sat, pe insula bobîțelor roșii, trăind ca un Robinson; țăraniî priveau de la distanță la cortul lui de frunze și la el însuși, care, ars de soare, maroniu, hoinărea pe plajă în slipul lui roșu, gesticula învățîndu-și textele sau se apleca îngrijorat asupra undițelor întinse peste luciul apei.

„Actorul nebun — ferți-vă din calea lui!”

După ce se pronunță divorțul, decise să pună capăt lîncezelii chinuitoare și ridicole în care te poți înnămoli într-un tîrg murdar și uitat de Dumnezeu cum era orașelul acela și plecă în Capitală. Închirie o cameră la etajul nouă, sus, departe de forfota și izurile de friptură ale străzilor în-cinse, departe de zvonurile vocilor agitate și de huruitul tramvaielor; visa să nu audă nimic. Și totuși, odată, în liniștea ireală ce-l înconjură, auzi, undeva pe aproape un plîns: cînd își ridică privirile zări un chip frumos, ca al Fecioarei Maria.

Atît de zorită fusese fuga tinerei femei din vecini încît nu avusese nici măcar timp să-și lege nodul basmalei, iar acum pumnii mici, care strîngeau colțurile, păreau a forma ei înșiși un nod sub bărbia ei; rochia subțire îi fremăta într-un tremur ușor pe coapse — nu urcase cu liftul, ci venise pe scări, alergase în goană pînă aici sus; și vocea îi tremura printre lacrimile care i se prelingeau pe obraji; îl ruga plîngînd să fie îngăduitor cu ea, să-i fie milă, pentru că viața ei este un chin; se măritase cu opt ani în urmă, dar nu se simțea nici soție și nici mamă, ci mai degrabă o prizonieră închisă într-o celulă de beton; pînă și mișcările îi erau limitate: ca ale unui pui în găoace, sau ca ale găinilor în abatoare, care ciugulesc sub lumina artificială grăunțele morții...

Ea nu știa nimic despre viața adevărată de dincolo de zidurile acestea, dar simțea că existența poate fi plină de emoții, că omul poate plînge și de bucurie și că nu e greu

să mori dacă moartea are un sens; iar cel care-i inspirase intuiția unei alte vieți, cu totul diferită de a ei, era el și nimeni altul decât el, Testör, deși nu-l zărise decât de vreo două-trei ori și doar o singură dată schimbaseră câteva cuvinte, dacă el își mai amintește cumva, atunci când se stricase liftul și rămăseseră între etaje. Spuse toate acestea gîfîind, dintr-o răsufare, în timp ce lacrimile îi brăzdau fața lăsîndu-i pe obraz dîre roșii ca urmele unui bici. Ce să facă ea acum?

Testör chibzui la un răspuns; îi zise că poate dormi pe canapea, în timp ce pentru el va desface patul pliant; femeia era însărcinată în luna a patra, dar nu voia să îngreuneze viața celui ce o primise, fătul îi era străin, îl tot vedea în fața ochilor zbîrcit, chinuit de spasme ca pe o vînată degerată agățată orizontal în propriul ei trup; zicea că și-l imaginează cu o burtă vineție și umflată și cu căpșorul mic și verzui; și ce, oare nu era firesc să și-l închipuie așa, când embrionul se scaldase tot timpul în otrava pe care o înghițise ea însăși?

Era bolnavă de nervi și, după cinci zile, a întrerupt sarcina...

După aceea, săptămîni în șir a tot fost în convalescență, locuind la Testör; în prima duminică a vizitat-o soțul ei și de atunci venea la fiecare sfîrșit de săptămîină; era politicos și mirosea a colonie de la frizerie; se așeza zîmbind și, legă-nîndu-și pălăria pe degetele boante, se interesa dacă Maria se simțea bine și dacă putea s-o vadă. Cînd apărea femeia, o saluta lent și binevoitor, privea câteva clipe la ea și la frumosul ei capot cu modele turcești, zîmbea iarăși, o saluta din nou și pleca închizînd binișor ușa după el; dar dacă femeia ieșea între timp, se apropia de gazdă și-i spunea:

— Trebuie să se întorcă la mine și se va întoarce. A fost chelneriță la o cantină pe bulevard, eu am ridicat-o, i-am făcut buletin. Am și un registru cu cît am cheltuit pentru ea. I-am aranjat și un apartament. Apă caldă, apă rece, încălzire centrală. Ce mai vrea?

Și se ducea cu împăcarea de sine a celui convins că i se cuvine pisica (sau găinușa, sau iepurele) ce se rătăcise în vecini și că le va căpăta cu siguranță înapoi, pentru că el nu putea fi păgubit și că, cine știe, poate e chiar mai bine că femeia se rătăcise pe la un străin, nimerind într-o man-

sarda strîmtă; măcar va ști de acum încolo să aprecieze confortul compus din două camere pe care i-l oferise el și, recunoscătoare, îi va săruta și mîinile. Îndată ce bărbatul pleca, Testôr se ducea în baie și dădea drumul robinetului cu apă rece, își vîra capul sub el și îl ținea așa pînă cînd simțea încetînd presiunea de sub tîmple, iar pielea rece i se lipea de țeastă.

Maria, închipuindu-și lucruri cumplite, se repezea la ușa băii și, aproape urlînd, bătea cu pumnii în ea.

— De ce te-ai încuiat!?!... Ce grozăvii ți-a spus?... Deschide ușa imediat!

Acum era însărcinată în luna a patra. De astă dată copilul era al lui. Într-o duminică seara îi spuse:

— Soțul meu are dreptate, trebuie să mă întorc la el... Nu mi-am achitat datoria față de el.

Peste cinci zile întrerupse din nou sarcina...

Erau chiar vecini de etaj, după cum avea să descopere Testôr mai tîrziu; balcoanele lor erau despărțite doar de un metru pătrat de geam galben. După plecarea femeii, Testôr lipsi cîteva nopți de acasă; îi era necesară distanțarea ca să mediteze la cele ce i se întîmplaseră, la noua încurcătură în care intrase; voia să-și limpezească în gînd legătura stranie a cărei pierdere începea abia acum să-i zgîndăre conștiința cu o zvîcnire surdă; însă durerea nu avu timp să se coacă și să se spargă.

Într-o dimineață, vecinii îl chemară urgent acasă.

Pe stradă, în fața clădirii, se adunase puhoi de lume, oprindu-i trecerea; oamenii se uitau în sus, spre ultimul etaj; milițianul orienta mașinile spre o stradă învecinată și fluiera iritant; Testôr își ridică privirile spre propria lui locuință; Maria atîrna între cele două balcoane, la o palmă depărtare de sticla galbenă, de ușa lui larg deschisă; după puțină vreme se afla și el acolo, alături de oamenii legii; Maria era desculță, într-o cămașă de noapte albă, cu părul despletit răsfirat pe umeri, iar picioarele îi erau albe, subțiri și brăzdate de vinișoare negre, imperceptibile, asemeni crăpăturilor, subțiri ca firul de păr, de pe ghipsul statuilor; capul căzut în lături dădea senzația că tinde să și-l plece pe umărul cuiva.

Testôr își acoperi fața și strigă:

— Ți-ai achitat toate datoriile, Maria! Te-ai achitat de toate datoriile, Maria!

Povestindu-și întâmplările, Testoș se crispase aproape pînă la amorțea și se ridică de pe scaun, stingherit, dar doctorița părea și mai tulburată decît el. Ca și cum în conștiința ei ar fi pătruns doar ultimele cuvinte ale relatării — dezno-dămîntul dramatic — ca și cum, în timpul povestirii, ar fi fost absorbită exclusiv de propria persoană și s-ar fi rușinat acum de gîndurile ce năvăleau cu violență din subconști-entul ei; îndreptîndu-se spre fotoliul de piele pe care stătea artistul spuse:

— Ce soartă tristă. Vă înțeleg. Și mi-e sincer milă de dumneavoastră.

Testoș se ridică zîmbind obosit.

— N-am vrut să mă plîng, dar am avut parte întotdeauna de istorii de acest fel și poate tot așa va fi și de aici înainte. La urma urmei oamenii au nevoie de o găleată unde să-și azvîrle suspinele care nu pot fi așternute pe hîrtie... au nevoie chiar atunci cînd nu așteaptă nici un răspuns.

Porni spre ușă, apoi se întoarce.

— Nu mi-e teamă de destin, destinul îl accept... Mi-e teamă că noi, cei între treizeci și patruzeci de ani, din pricina mizeriilor personale nu facem nimic... Că folosim drept scuză anii, copilăria ratată...

Îl cuprinse o nouă criză nervoasă; gura, nasul i se strîmbară într-un rictus.

— Înainte de a porni înapoi am mai avut o pățanie... M-a oprit o cunoștință pe stradă, mi-a spus să nu-mi pese de nimic și să trec pe la el că băieții mă așteaptă să batem cărțile... Să jucăm pînă la miezul nopții... La ce bun să-ți faci atîtea probleme? Și atunci am început să urlu: „Nu mă duc nicăieri!... Eu nu știu de nici unele. În viața asta eu încă n-am realizat nimic... Și nici voi, nici voi n-ați adunat măcar două bețe de chibrituri! Cu ce drept vă socotiți toată vremea în concediu de odihnă?” A ieșit scandal; s-a adunat lumea. Dar oare n-am avut dreptate?... Parcă am avea la dispoziție și o viață pentru experiențe!... Parcă am avea la infinit posibilitatea să ne corectăm traiectoria, ca rachetele... Îmi stă mintea în loc... Și despre oameni de felul

ăsta se zice că au o natură fericită! Dacă așa stau lucrurile, eu sînt dispus să alerg prin tot orașul zbierînd, chiar dacă voi fi socotit nebun: „NOROCULE!... HEI, NOROCULE!!! OCOLESTE-MĂ!... NU VREAU SĂ FIU NOROCOS!”

Doctorița îi apucă brațul liniștindu-l:

— Nu vă agitați... Să vă dau un calmant!

Dar Testőr refuză întrucîtva jignit:

— Mulțumesc, nu doresc să mă calmez!... Nu doresc deloc să fiu calm!... Ferească dumnezeu!

Și o luă la goană. În sfîrșit am spus și eu cuiwa ce mă apasă, gîndi, în timp ce pășea grăbit pe stradă. În sfîrșit, m-a ascultat și pe mine cineva... Poate că în taină ea mă compătimizește, ba chiar se îngrozește, gîndindu-se la soarta mea... se bucură că e foarte puțin probabil să se mai întîlnească încă o dată cu mine... Se poate spune că mi-am cam dat arama pe față, dar acum nu mai e nimic de făcut!

Seara, cînd se întoarse acasă, doctorița Szerémi Éva îl aștepta sînd pe pat; purta o rochie ca pruna brumărie, cu părul strîns într-un coc; la intrarea lui tresări palidă:

— Dacă vrei, poți să mă gonești, spuse. Dar eu nu plec... Am să rămîn aici, lîngă dumneata... Multă vreme...

Și brusc izbucni în plîns:

— Viața mea este cumplit de nefericită...

Să nu coboare asfințitul pe mînia ta

Cînd m-am întors din prizonierat, în patruzeci și patru, umblam pe străzi cu un fel de înstrăinare somnoroasă, ca și cum nimic nu m-ar fi interesat, spuse Szélpál József, funcționar la percepție, alăturîndu-se lui Pityuvszki și Talán, ca și cum aș fi mers pe picioaroange și, de la înălțimea lor, n-aș fi zărit decît acoperișurile caselor, străduțele înguste și crestele îndepărtate ale Gilăului. Din pricina slăbiciunii transpiram într-una și-mi fluturam batista între degete ca pe un burete de șters tabla.

Cunoștințe nu aveam, doar pe mama aș fi putut s-o caut, dacă soarta ei m-ar fi interesat; dar nu mă interesa. Nu-i comunicasem nici măcar indicativul poștei de campanie. Se descotorosise timpuriu de mine, mă gonise de lîngă dînsa, ducea o viață dezmațată — e dureros, dar așa a fost. Eram abia în clasa a treia primară și o încurcam; nu știu ce s-ar fi întîmplat dacă bunica nu m-ar fi luat la ea, ținîndu-mă mai departe în școală.

Îmi amintesc că, într-o recreație, am dat fuga pînă acasă, am scotocit în dulap după un caiet și, dintre rufe, mi-a căzut la picioare o cutie cu fotografii.

Le-am luat la școală, le-am înșirat pe bancă și am privit oștirea nătîngă, compania de vreo cincizeci de răcani, plutonieri, sergenți. Un caporal țigănos ieșit din rînd, țintea cu arma spre mine; între buzele pungite proptea o țigară, iar mîneca stîngă îi era răsucită ca să i se vadă ceasul.

Cu un scris pocit, mîzgălise pe dosul fotografiei: „Mariei. Amintirea ta va trăi veșnic!”

Băieții țopăiau hlizindu-se în jurul cartonașelor și mă po-recliră pe dată Cadetul; învățătoarea, o femeie lăbărțată pe care o botezaseră „Cufărul” fiindcă avea fundul mare, mi-a poruncit să pun pozele la loc; de atunci înainte privirea i se lumina de o lucire șăgalnică și plină de curiozitate, ori de cîte ori se uita la mine.

Părăsind convoiul de prizonieri, pornisem pe jos spre oraș. Uneori mă simțeam atît de epuizat de parcă mi s-ar fi uscat măduva în oase.

Am hălpanit doua farfurii de ciorbă acră, într-un birt, apoi am continuat să hoinăresc pe străzi. Mai târziu, am descoperit pe lângă biserica ordotoxă, înghesuit între două blocuri, un salon de lenjerie de damă și mi-am pierdut câteva clipe studiindu-i vitrina. Am pipăit cu ochii sutienele, am atins cu privirea cei doi centimetri de goliciune de pe pulpele manechinelor și m-am înfiorat da dorință.

Am dormit două nopți la gară. A treia zi, când hoinăream prin preajma pieții, cineva mă strigă pe nume și mă prinse de mîneca mantalei: era doamna Petrán, vecina noastră, o femeie uscățivă, cu privirea pătrunzătoare, care, cît timp m-a crescut bunica, venea zilnic pe la noi. De la ea am aflat că mama zace în spital, la secția de urologie, salonul optsprezece și că medicii nu mai trag nici o nădejde în ce o privește. Nu m-au prea tulburat spusele ei, o singură frază m-a cam răscolit: vedeam în fața ochilor salonul unde zăcea maică-mea și medicii ieșind abătuți, ridicînd rînd pe rînd din umeri, apoi l-am văzut pe ultimul, pe cel care închide ușa și agață de ea o tăbliță pe care scrie: *Nici o speranță!*

De cîte ori mă bîntuia imaginea asta, mai că îmi venea să rîd, dar pe urmă îmi pieria cheful de glumă; dacă se află că m-am întors și mă văd potcovit cu ea?...

Iar dacă nu moare imediat, cine s-o îngrijească! Și chiar dacă moare mai târziu, cu ce bani o îngrop?

Mi-am aprins o țigară din resturi de tutun și, în timp ce suflam pe nări fumul puturos, mă convingeam pe mine însumi: Pe naiba! Doar nici nu pot fi socotit fiul ei!

Înciuda tuturor acestor raționamente nici eu nu știu cum s-a întîmplat că, peste o jumătate de ceas, deschideam ușa salonului optsprezece; în fundul încăperii, lângă fereastră, am zărit de îndată patul de fier în care zăcea ea.

Din basmaua ce-i acoperea obrazul se vedeau doar ridurile frunții și nasul ascuțit; dar, cum a simțit că stă cineva lângă patul ei, a întreat:

— Tu ești, Jóska?... O, Doamne!...

M-am apropiat de fereastră și mi-am atîrnat traista jigărită de mînerul geamului.

— De mult ești în spital?, am întreat-o, dar din vocea mea lipsea orice undă de duioșie; mama s-a lămurit imediat.

— Nu mă chinui și tu, fiule... lasă-mă să mor în pace.

M-am dus la capătul celălalt al salonului, am scos capul pe ușă și, văzînd pe ea tăblița închipuită, m-am întors. „Are dreptate... a meritat măcar o moarte tihnită”.

Acum mama privea speriată și obosită tavanul. Gura i se prăbușise, buzele se scufundaseră în niște umbre întunecate.

— Du-te, fiule, du-te!... Fie-ți milă de mine...

Nu știam ce să-i răspund; m-am mulțumit să ridic din umeri.

„Mi-e totuna... din partea mea n-au decît s-o taie în bucăți... apoi s-o facă cenușă la crematoriu...”

— Și de ce să mă taie în bucăți, Sfinte Mîntuitorule?

Mi-am agățat privirea de globul lăptos al lămpii:

— Cine n-are rude nu capătă nici groapă. Îl taie și se uită ce suflet a avut.

Acum mama se crispă, agățîndu-se cu ambele mîini de cearșaf, ochii ca două gînganii speriate, albe dădeau să iasă din orbite; dar ea nu se putea mișca.

— Sufletul?... Zici că se uită la el?...

— Sigur, îl umflă ca pe un balon și numără petele de pe el. „Ia te uită ce femeie rea a fost Szélpál Mária! Degeaba am îngropat-o, că n-are cine să-i îngrijească mormîntul. S-o aruncăm drept în cuptor?”

Privirea mamei deveni fixă, de parcă și-ar fi concentrat intens întreaga atenție. Apoi, cu o ultimă sforțare, se chirci, limba i se strînse între buze, pe urmă se destinsese și gemu. Dar eu am plecat de acolo, lăsînd-o în seama destinului ei...

Aș fi vrut să-mi trăiesc un pic viața și dorința asta îmi apărea întruchipată în două brațe întinse înspre mine de undeva din înălțimi; în timp ce hoinăream prin oraș mă ridicau spre ceruri; mă legănau în vis; așa că nu făceam altceva decît să rătăcesc de-a lungul străzilor, uneori fără să știu unde mă aflu. Acum hainele destrămate, năclăite de nădușeală, bocancii scîlciați și grei mă plectiseau, trupul mi se topea de dorul unei cămăși curate, al unor haine călcate, năzuiam spre o existență ușoară, lipsită de griji.

Am cumpărat de la un speculant pietre de brichetă și zaharină, le-am vîndut cu un profit buniceț și în cîteva săptămîni mi-am adunat un mic capital.

La talcioc mi-am cumpărat un frac; am reușit să pun mâna pe o pereche de pantofi cu bot pătrat; câteva cămăși de poplin, câteva cravate nu au mai constituit cine știe ce problemă; pe urmă m-am instalat într-o frizerie și în scurtă vreme ieșeam pe stradă arătînd ca un străin în turneu sau măcar ca directorul circului Kludski.

Înfățișarea aceasta corespundea planurilor mele deoarece hotărîsem să fac carieră dîndu-mă drept grafolog. Meseria o practicasem înainte de război ca amuzament, iar acum nu era nevoie decît să-mi procur cartea lui Majtényi György (*Limbajul scrisului*) și să-mi împrăpătez în scurtă vreme cunoștințele: configurația literelor, distanța dintre ele, privită comparativ, spațiile dintre rînduri, semne din care se spune că se pot face deducții cu privire la caracterul uman.

Concluzia cea mai frecventă a descifrărilor mele suna cam așa:

Dumneata ești un om doritor de bine, cu o chemare înaltă, încrezător în ceilalți, dar aceste trăsături pozitive ale caracterului dumitale sînt în același timp și capcanele în care cazi. Nu te preocupă prea mult bunurile materiale; banii nu fac pui în buzunarele dumitale, pentru că nici nu te gîndești la ei, neurmărind vreodată profitul.

Prietenii se folosesc însă de credulitatea dumitale, confundînd felul dumitale îndatoritor de a fi cu o slăbiciune de care profită.

Parvenirea prin denigrarea altuia îți este cu desăvîrșire străină...

Cine oare nu crede sinceră și reală o asemenea caracterizare, știut fiind că pînă și cel mai mîrșav, cel mai egoist dintre oameni se socotește nedreptățit de soartă, și că nici o tristețe nu-i e mai dulce decît să-și închipuie că a fost mereu înșelat chiar de cei care i s-au pretins apropiați, în realitate el suferind în numele lor cu noblețe? Ceea ce în sufletul celui ce solicită analiza nu era decît bănuială și incertitudine, căpăta contur tocmai în amalgamul tulbure al portretului meu grafologic, care lăsa să se întrezărească, fie și timide, licăririle adevărului.

Îmi mergea bine; după leafa mică de casier și după lipsurile îndurate în lagărul de prizonieri, ieșisem la larg și trăiam un sentiment de înălțare. Chelnerul îmi aducea micul dejun în cameră; după-amiaza îmi sorbeam cafeaua, fumînd

țigări scumpe în bar la Lido sau în vreun colțișor liniștit din holul hotelului Athénée Palace. La hotel ocupam un apartament, la croitor îmi comandam cămăși din mătase naturală și zilnic primeam vizite feminine...

Dar, într-o seară, portarul mi-a suflat că mă cam adulmecă unii și că ar vrea să mă înhațe pentru escrocherie; a fost de-ajuns ca să mă neliniștesc. Chiar în aceea zi m-am mutat într-un loc ferit, unde mi-am luat un nume de împrumut. Când eram acasă, din cinci în cinci minute deschideam brusc ușa camerei, iar noaptea țineam pe noptieră un cuțit uriaș, bun de înjunghiat animale. Ori de câte ori plecam cu treburi prin oraș, luam întâi un taxi, îl schimbam cu un tramvai, ca apoi să-mi continui drumul cu autobuzul...

Ajunsesem ca, în timpul ședințelor de analiză grafologică, să mă uit mai mult la ușa decît în ochii clientului. Se întîmpla ca uneori să părăsesc încăperea după primul test și să alerg nebun pe străzi. Mă ciocneam de oameni și alergam ca un disperat pînă la hotel unde, odată ajuns în cameră, mă trînteam cu o epuizare deznădăjduită în pat. Simțeam cum mi se strînge inima, prinsă în cleștii unor degete puternice, cu gheare adînc înfipte în aortă.

Apoi, într-o dimineață, cînd am pășit din nou pe peronul gării din Cluj, m-am simțit la fel de străin ca în ziua întoarcerii din prizonierat, deși acum aveam în buzunar cîteva miișoare; dar, în sentimentul meu de singurătate, se strecura ca o durere, ca un fel de mistuitoare invidie față de senzația de „acasă” a oamenilor care circulau pe lîngă mine și care, toți, aparțineau cuiva, erau legați de cineva, numai eu eram singur, izolat, nu aparțineam nimănui.

Ar trebui să caut mormîntul mamei, gîndeam și îndată am cumpărat un buchet de crizanteme și am oprit o birjă. Dar administratorul cimitirului nu-i găsi lăcașul de veci la nici una din poziții și-și exprimă mirarea și îndoiala că ar fi fost înmormîntată de curînd; în biroul administrației ne priveam jenați, întrucît eu nu le puteam mărturisi acestor domni distinși că habar nu aveam de data înhumării; se dovedi în cele din urmă că numele ei nu era înscris în nici un registru al mormintelor din oraș: în zadar am încercat să-l stimulez cu bani pe funcționarul încărunțit de migala unei munci de o viață, vorbindu-i cu superioritatea unei rude din străinătate.

Începusem să cred că o arseseră într-adevăr la puțină vreme după ce o vizitasem la spital, în salonul cu numărul optsprezece și nu știam încotro s-o apuc. Atît de ciudat era acel sentiment al derutei, mai tulburător chiar decît sentimentul vinovăției.

A doua zi însă am descoperit-o pe mama în maghernița ei. Trăia încă, ba doamna Petrán o scotea în fiecare zi pe balcon și o lega cu un cordon gros de scaun, să nu cadă cumva. Îi făcea și de mîncare, o și doftoricea cu tot soiul de calmante și dezinfectante renale. I-am dat bani și i-am făcut semn să ne lase singuri. Mama clipea spre mine cu un fel de spaimă mîhnită.

— Vezi, și Dumnezeu s-a mîniat pe mine, că nu mă mai vrea, începu să se smiorcăie.

Mă așezai în fața ei.

Și acum, ce să fac?, mă întrebai. Dacă ea nu poate muri, eu n-o pot ucide.

M-am gîndit toată noaptea. Stăteam și cugetam. Mă simțeam neputincios în acest oraș, incapabil de cel mai mic efort; nu-mi puteam lua nici un serviciu. Ar fi trebuit să plec undeva, undeva unde era aer curat și liniște, unde să-i pot aduce bătrînei lapte proaspăt, hrană și ierburi de leac și unde să pot face abstracție de calendar, în ideea că, pentru mine, realitatea timpului a încetat să existe. Dar unde să mă duc?

Atunci mi-am adus aminte de inginerul silvic Torockai, tovarășul meu de prizonierat, care, încă pe drumul spre casă, încerca să mă ademenească să vin la el, undeva la dracu-n praznic, să mă angajez calculator la fabrica de cherestea.

Îmi promitea locuință, lemne de foc, o leafă acceptabilă, program de muncă relaxat. N-am prea fost atent atunci la ce zicea el, ascultam doar zgomotul roților de tren, dădeam mașinal din cap, pentru că mă ispita viața citadină.

Acum însă mă agățam dintr-o dată de propunerea aceea, de parcă mi s-ar fi oferit perspectiva unei vacanțe lungi care să dureze măcar cîțiva ani, într-o pădure seculară; o perspectivă ispititoare tocmai prin ineditul ei absolut!

După o săptămînă mă instalasem sus, în mijlocul munților, la două mii de metri înălțime, într-o colibă dărăpănată de la marginea pădurii, înconjurată de mireasma mușchiu-

lui, a ciupercilor și a rășinei; chițimia avea podelele putrezite și un burlan strîmb. Din fericire, Torockai pusese să se dezinfecetez șandramaua; eu am cîrpit soba, am aprins focul și am făcut patul cu așternutul adus de acasă.

Mama era răvășită de oboseala drumului, boala îi anihilase reflexele naturale, așa că prima mea treabă a fost ca, dintr-o cană de tablă să torn înapoi în oală, fără răgaz, apa clocotită, pînă cînd priveliștea și sunetele au dizolvat în corpul și sufletul mamei retențiile chinuitoare ale trupului dospit în otrava sării și durerea de cap i-a încetat.

Într-un tîrziu, cînd s-a liniștit ea, mi s-a ușurat și mie sufletul.

Numai de ar fi tăcut, dar nu tăcea, lacrimile i se scurgeau pe obraz și zicea:

— Ești atît de bun, fiule, cu mine, așa cum nici nu merit eu... Am să te binecuvîntez în fiecare seară pentru faptele tale în rugăciunea mea.

Cînd zicea așa, nu știu nici eu de ce, dar mă enervam; îmi aduceam aminte cum m-am chinuit cărînd-o pînă aici prin văgăunile dealurilor, îmi aminteam drumul pieptiș, pe un teren alunecos, cu ea în brațe; aplecîndu-mă asupra-i, i-am spus:

— Nu vreau să fiu bun, pricepi?... Decît să fiu bun cu dumneata, mai bine mă spînzur!

M-aș fi putut angaja cu o leafă mai mare la calcularea salariilor, dar am preferat să iau un post de paznic de noapte, ca să pot fi mereu în preajma ei; în timpul orelor nocturne ale serviciului îmi ziceam deseori că menirea mea pe pămînt nu era altceva decît să veghez și să îngrijesc suferința, atîta doar că mă mișcăm pe un teren limitat în jurul maică-mi. Ziua în schimb, eram liber.

Am săpat curtea și am semănat-o cu gazon, am făcut rost de cincisprezece rădăcini de trandafiri rezistenți la ger, am tăiat o alee de la poartă pînă la ușa chițimiei, și i-am pus pe margini cărămizi văruițe....

În colțul din dreapta al curții era un chioșc din scînduri, printre ramurile tufelor de ricin, care semăna cu gogoșa verde a unui vierme de mătase; l-am amenajat ca farmacie; de pe grinzi atîrnau smocuri de plante uscate, pe rafturile împletite din rafie se înșirau tot felul de capsule, în mijlocul

„cabinetului”, pe un suport de șevalet stricat, se întindea o hartă anatomică; am stat aici ore în șir, uneori chiar nopți întregi!

Coseam săculețe cu plante tămăduitoare, uscând mușețel, cozi de cireșe și sunătoare; îi pregăteam mamei baia; încălzeam apă într-o oală uriașă, apoi dezbrăcam bolnava. În clipele acelea vocea ei subțire îmi șoptea neliniștile ei; părul răsfirat, mai bine zis un puf anemic îi cădea în ochi: odată, înainte ca să o așez în vana de tablă, a privit speriată pe sub brațul meu.

— Vai, o să fie fierbinte... am să mă opăresc...

Mi-am suflecat mîneca de la cămașă, am pus mîna pe săpun, și i-am spălat brațele și picioarele; ea s-a pus din nou pe smiorcăit, se opunea mereu și susținea insistent să termin mai repede îmbăiatul, pe care, fiindcă era friguroasă și pudică, îl suporta greu și cu teamă. La urmă m-am plictisit de pițigăiala ei enervantă și desdoindu-mi spatele i-am spus:

— Dar de răcani nu ți-a fost frică?... Ția nu ardeau?...

Și-am trîntit săpunul în vană.

— Ai face mai bine să nu mă înfurii, auzi?

Și imediat după aceea am prins-o de un braț, nu cumva să cadă, și, cu mișcări furioase dar pline de un sîrg, binevoitor m-am apucat să-i întind săpunul de-a-lungul șirei spinării și pe omoplați; în timp ce spălam acest trup pustiit de boală care, în ciuda celor cincizeci și ceva de ani, mi-o amintea pe bătrîna nevastă a fierarului, nu știu de ce, poate din cauza unui gest pudic făcut cu fereală, m-am înfuriat din nou; am simțit, din cine știe ce invidii sau doruri neîmplinite, izvorînd o durere atît de fierbinte și necruțătoare, încît aș fi fost în stare să urlu, să plîng.

Și măcar de-ar fi tăcut!

— Lasă, fiule... Domnul poate mă va ierta că din puținul lui timp i-am răpit atît de mult..., murmură.

Auzind-o, mi-a încremenit mîna pe capul săpunit.

— Dar pe mine cine mă va ierta?... Eu nici n-am apucat încă să trăiesc!... Am tot slugărit pe lîngă dumneata!

Ea, neajutorată, închise ochii.

— Nu mă chinui, fiule... se îndură Dumnezeu pînă la urmă de mine... și mă cheamă la el.

M-am înfuriat din nou.

— Aici numai eu pot fi îndurător! Dacă vreau eu trăiești, dacă nu... Își înhamă Sfântul Mihai armăsarii...

După ce o îngrijeam și o schimbam, de obicei adormea. Încuiamușa, îmi luam undița și o porneam pe lângă albia pârâului de munte. Aveam căptușeala șepcii plină cu muște de momeală, făcute de mine din pene de găini sau alte păsări; meșteșugul ăsta îl învățasem de la Szike Jóska, felcerul șchiop de la fabrica de cherestea. M-am uitat bine ce insecte se găesc pe malurile Bascăi și după aceea mi-am înșirat și eu momeala. Inginerul silvic și hidrologul, care umblau cu măsurători de nivel și examinau cu lupa în ce fel își schimbă insectele culoarea sub apă, priveau cu invidie la cei optsprezece-douăzeci de păstrăvi pe care-i pescuisem.

Ziua dormeam doar două sau trei ceasuri, dar mersul pe jos și pescuitul îmi completau odihna, dacă starea bolnavei lăsate acasă nu mă neliniștea.

Pescuiam numai pentru ea, fiindcă păstrăvul fiert era singura mîncare pe care o mai putea mesteca. Mergeam prin apă înspumată și verzuie, treceam prin capcana pietroaielor.

Împiedicîndu-mă uneori, cu cizmele înalte și jilave din cauciuc pe sub umbra dantelată a tufelor și copacilor de pe mal, cocoțîndu-mă alteori pe cîte un țanc de stîncă sau pe vreo rădăcină ieșită în afară. Cînd apa se tulbura de ploaie sau se nămolea, cutreieram pădurea, culegeam afine, mure, fragi, adunam coșuri întregi de mînățarci.

La cîrciumi nu mă duceam și nici n-am fost văzut strecurîndu-mă în casa vreunei femei. De asta a trebuit să rabd porecla de Pede Nebunu, care flutura pe buzele tuturor celor de la fabrica de cherestea; să rabd ca ei să mă privească bănuitori, ba chiar să se ferească scîrbiți din calea mea la brutar sau la băcănie și să-și întrerupă în mod ostentativ vorba, dîndu-se de o parte cînd intram.

Dar ce importanță aveau toate acestea față de faptul că bătrîna răsuflea cu ochii închiși, liniștită, în odaia mea, și că eu nu-i azeam vocea plîngăreață. Ce-mi păsa mie de oameni!

După amiezile o scoteam pe mama la aer.

O luam în spinare și umblam cu ea roată prin curte sau pe la marginea pădurii, de parcă aș fi fost un țap călărit de un diavol; uneori aveam chiar senzația că duc în spinare un

blestem întunecat, că fac munca asta de rob apăsător de cine știe ce păcat.

„Mă mîngîie doar faptul că toate astea vor avea și un sfîrșit, gemeam furios. Și trag nădejde că foarte curînd”.

Ca să usuc și să risipesc furia neputincioasă ce mă cuprindea, o luam la goană cu ea în spinare; bătrîna se agăța de gulerul meu și îi auzeam suspinele.

— Bocește, hai bocește!, ziceam. Plînge-ți frumoasele zile apuse... O să te petreacă la groapă un marș militar.

Dar astfel de cuvinte mi se păreau chiar și mie prea de tot; gîfîind înfierbîntat, îmi înghițeam lacrimile.

— Din cauza dumitale am să crăp aici, printre munți, ca un lup turbat!

Mama îmi îmbrățișa grumazul, smiorcîindu-se.

— Și pe Hristos l-au răstignit doar o singură dată... Tu mă răstignești pe mine în fiecare zi.

— Hristos?... Poate vrei să spui Maria Magdalena!, am strigat eu. Unde, mă rog, ai pățimit matale?... În brațele iubiților?

Și alergam cu ea hohotînd.

— Țin-te bine, că pînă la poarta iadului nu ne mai oprim!... A sosit ziua judecării de apoi!

După o asemenea plimbare, cînd am așezat-o acasă în pat, m-a surprîns că nu se smiorcăie, că nu zice nimic: s-a întins pe cergă, capul i-a căzut pe spate și ochii, ca două pietricele verzi, i s-au scufundat în lacrimile prelinse.

M-am apropiat și am mișcat-o.

— Mamă!... Hei, mamă!... Acum ce vrei?... Lasă, nu-mi lua în seamă gura spurcată!

I-am desfăcut cămașa, am pus degetele deasupra inimii; cele două pietricele verzi se scufundau în adîncuri.

— Mamă, de ce faci asta?... E ușor să mori... Să lași omul din nou singur!...

Am cărat în casă vana de tablă și i-am pregătit o baie din tincturi tămăduitoare; în trei ani făcusem adeseori treaba asta și o făceam acum, amețit, din nou; am smuls cămașa de pe ea și am îmfundat-o în zeama aburîndă; dar încă de cînd am ridicat-o de pe pat am simțit greutatea perfidă a trupului, ghemuirea flască a oaselor și a mușchilor atrofiați și făcuți grămăjoară; de îndată ce am culcat-o în apă, a început să se înțepenească, așa că am ridicat-o din nou și, în

timp ce o tîram înapoi spre culcuș, părul ei, ca o cînepă înnămolită, îmi atîrna pe obraji și pe grumaz, iar brațele ei îmi izbeau pieptul.

Nu mai avea nici pic de viață.

După ce am îngropat-o, am lăsat baltă slujba de paznic și am intrat la birouri, calculator. Dintr-odată viața mea devenise plicticoasă și fără sens. După slujbă mă învîrteam pe lîngă casă, ori mă așezam pe prag și ședeam ore în șir ghemuit, cu genunchii la bărbie; cine privea peste gard și mă vedea cu șapca suedeză pe cap, în poziția aceea care-mi făcea fața și mai îngustă, mă putea lua drept un broscoi uriaș cocoțat pe o frunză uscată.

După un timp am căutat o altă soluție. Mă duceam din cînd în cînd pe la cîrciumă, uneori dădeam primul pahar pe gît îndată după lucru și mă ridicam țeapăn de lîngă masă, noaptea tîrziu. Plăteam în dreapta și în stînga, numai să fie oameni lîngă mine, să nu mă simt orfan. Risi-peam uneori chiar o sută, o sută cincizeci de lei pe lună. Din ce? Eram casier la casa de ajutor reciproc... Pe drumul meu de bețiv încurcam printre pașii nesiguri frînturi dezlînate de melodii triste, uneori mă opream să întărit cîinii și scuipam strîmb printre șipicile gardului...

Cînd, după trei luni, s-a descoperit lipsa banilor și am fost arestat, nici măcar nu m-am speriat. Știam că, de îndată ce va muri mama și nu voi mai avea nici o ocupație, mă voi vîrî într-o afacere necurată!, își încheie povestirea domnul Szélpál și se uită speriat la ceilalți, vrînd să vadă cum îl privește societatea după destăinuirea acestei istorii pe care le-o ascunsese atîta vreme.

Străzi și străzi, case și case

1

— Dumneavoastră ați vorbit despre ceea ce se numește un hobby, spuse domnul Rohonyi, dirigintele de poștă, care păruse în câteva rînduri dornic să intervină în discuție. Nu v-am întrerupt, ar fi fost și păcat, n-am nimic de obiectat la felul cum îi place fiecăruia să-și petreacă timpul liber, de aceea nu m-am mirat bunăoară cînd — acum vreo treizeci de ani — am citit în ziare că un medic portughez a parcurs cu avionul cincisprezece mii de kilometri pentru a face rost de o cutie de chibrituri interesantă; știți, era colecționar de cutii de chibrituri.

Doamne, am gîndit atunci, departe îi mai împing asemenea pasiuni pe unii oameni; dar, zic azi, dacă stăm să judecăm, un hobby nu-i chiar o prostie, cum își închipuie neinițiații. Dimpotrivă, în vremurile noastre frămîntate, cînd atîtea lucruri se risipesc, și dispar mai cu seamă atîtea încîntătoare obiecte ale trecutului, obiecte ce amintesc de visătoare zile pline de îngăduință, cînd lumea avea timp să se bucure de frumos, eu cred că un numismat sau un colecționar de pipe merită chiar să fie respectat.

Dar, continuă el, ce-ați spune despre cineva în care s-ar trezi patima să colecționeze unghii omenești, sau amigdale sănătoase, conservate în spirt, sau, eventual, loburi de urechi, obiecte pentru care individul ar fi dispus să ofere sume exorbitante? Mă priviți cu uimire, asemenea idei, vă ziceți, nu s-ar putea naște decît în creierul unui alienat mintal. Inexact! Ofițerii SS din lagărele morții au dovedit cu prisosință cît de jos poate să decadă făptura umană; înclin să cred că Mengele, de pildă, cînd punea să fie uciși gemeni în serie, nu era mînat în primul rînd de o curiozitate medicală, de dorința de a constata asemănările și deosebirile modului cum funcționează inimile gemenilor...

Iată în orice caz un tip de o curiozitate care a devenit, fără nici un temei vizibil, ucigătoare; dar n-aș vrea să mă abat de la subiect; ci doar să vă atrag atenția asupra măsurii

în care se ajută între ei oamenii care cultivă aceleași plăceri, cât de asemănător le e sufletul, cu cât dezgust tacit îi privesc ei pe cei care au un hobby diferit de al lor; cel care prăsește găini îi disprețuiește pe columbofili, vînătorul pe pescar și, desigur, filatelitul pe toți trei. La un nivel mai general, faptul e valabil și pentru artiști. Pianistul rareori îl recunoaște ca egal al său pe violonist; și invers. Unul zice în sinea lui despre celălalt: „scîrț, scîrț, scîrț!” iar despre el: „bam, bam, bam!”

Și așa mai departe. Nu numai o pasiune comună, adică o asemuire temperamentală sau gustul pentru aceleași plăceri îi poate apropia însă pe oameni, ei uneori o aceeași însușire sau, mai degrabă, chiar o aceeași deficiență fizică... Nu credeți? Ei bine, am să vă povestesc o istorioară, la desfășurarea căreia am asistat eu însumi; ea vă va dovedi adevărul afirmațiilor mele.

După război, un măcelar, care s-a întors acasă cu un picior lipsă, s-a lăsat de meseria lui dinainte și s-a apucat să facă negoț cu găini; în cîțiva ani s-a îmbogățit atît de mult de-ți stătea mintea-n loc, era plin de bani pînă și sub vîrfurile unghiilor. Îi chema Pilbák Jenő și era un bărbat corpulent, transpirat, care, așa ciung cum era, cutreera oftînd și gîfîind satele și încheia cele mai bănoase afaceri.

Mai tîrziu și-a cumpărat un teren viran la periferia de la Borháneci și a ridicat pe el o casă; apoi și-a parcelat proprietatea și în numai cîteva luni s-a pricopsit și cu vecini noi; proaspeții proprietari și-au încropit mai întîi cîte o căsuță de lemn, fiecare pe parcela lui, păzită de cîini legați în lanț; noii veniți s-au apucat la rîndul lor de construit și, în numai cinci ani, maidanul de odinioară s-a transformat într-o așezare omenească prosperă. Dar interesant e faptul că de ambele părți ale străzii locuiau numai bărbați cu cîte un singur picior.

Spre seară, dacă treceai pe acolo, îi vedeai la porți, sprijiniți în cîrje, urmărindu-i cu priviri piezișe și bânuitoare pe intrușii cu picioare sănătoase, care aveau drum prin colonie; alții se plimbau pe uliță și nici chiar un convoi de căruțe încărcate cu pietre n-ar fi scîrțit și n-ar fi bocănit mai abitir ca ei cînd își făceau, singuri sau perechi-perechi, plimbarea izbînd caldarîmul cu picioarele grele de lemn sau cu cîrjele.

La cîrciuma din apropiere beau cîte o bere, împreună întotdeauna și tot împreună se duceau la ortopedie, să-și ia butucii încâtărâmați cu agrafe nichelate și curelușe de piele, pentru ca după-amiaza să se întoarcă încălziți, afumați, avînd un aer de învingători, de parcă ar fi venit de la o bătălie încununată de succes; vorbeau tare, aproape strigînd, silindu-i pe pietonii care se trezeau față în față cu ei să coboare de pe trotuar; sub braț își purtau atît de falnic picioarele din lemn de fag de puteai să crezi că îmbrățișează niște țevi de tun.

Nu erau toți invalizi de război: unul călcase într-un cui ruginit și făcuse o cangrenă, altul fusese ciuntit după o tromboflebită, al treilea adormise beat lîngă șinele de cale ferată; firește se mai găseau vreo doi-trei printre ei care fuseseră răniți și în război, ca, de exemplu, măcelarul care se vede că nu întrebese pe nici unul din vecini ce făcuse înainte, important pentru el fiind numai ca individului să-i lipsească un picior.

Îl cunoșteam pe Pilbák, înainte de război duceam la afumătoarea lui șunca și costițele, așa că, într-o seară, la poartă, l-am întrebat:

— Cum vi se pare viața în noua colonie, domnule Pilbák?

A zîmbit și mi-a oferit o țigară.

— Mulțumesc, mă împac bine cu vitejii mei de la cetatea de hotar.

Și, ridicîndu-și cîrja, arată spre cele două șiruri de case; am tras adînc din țigară și l-am întrebat:

— Vreun teren cu poziție frumoasă ar mai fi de vînzare?

— Ar mai fi chiar vreo două, dar pe dumneata de ce te interesează?

— O cunoștință m-a rugat să-i caut loc de casă...

Înclinîndu-se, își lăsă toată greutatea pe piciorul sănătos și întrebă gînditor:

— Și, mă rog, cine e și ce învîrte omul acela, domnule Rohonyi?

— Vă garantez eu că va fi un bun vecin. Un om pașnic, n-ar necăji nici o muscă. Îi plac florile, pomii... stupăritul... și v-ar putea fi de folos, că se pricepe și la treburile de administrație. Știe să scrie cereri, orice.

Mi-am ridicat ochii spre măcelar; își fuma țigara atît de liniștit și absent, de parcă nu lui i-aș fi vorbit; apoi scutură scrumul, ochii i se făcură mici, privirea vicleană.

— Nu despre asta e vorba... Cum arată?

Îi întuisem cutremurat gîndul; dar în clipa următoare mă gîdilă și pe mine diavolul:

— Adevărul e că e ciung, spusei, i-a explodat o grenadă în palmă. Nu trebuie să-ți spun eu cum e viața... I-ar place să construiască ceva aici, prin preajmă.

— Cred și eu, zise măcelarul zîmbind și, ca și cum ar fi simțit în tot trupul o dulce destindere, provocată de bucuria de a fi întrezărit la vreme o păcăleală care i se pregătea, piciorul de lemn prinse a-i scîrții sub greutatea trupului uriaș. Deci respectivului îi lipsește un braț!

— Da. A pierdut brațul stîng.

— Ei, dumnezeu să-i ajute... Îi doresc numai bine, dar teren de vînzare n-am.

Am plecat fără să-l salut măcar, dorind în gîndul meu să se mistuie în flăcări tot cvartalul acela, să nu rămînă nici urmă, nici amintire din el. Nu era cumplit? Măcelarul ăsta ajunsese pesemne să creadă că pînă și Adam fusese șchiop, ba poate chiar și dumnezeu — și că doar acea infirmitate era semnul superiorității lor evidente, dovada înrudirii lor cu Mefisto, sau naiba mai știe ce altceva...

Vedeți, de asta urăsc eu din tot sufletul orice sectă religioasă neghioabă, orice asociație care nu se constituie în scopuri umanitare!

Își întoarse privirea spre Zimics și Putnoki, dar cel care vorbi fu Balogh.

2

— Ați observat că există străzi a căror personalitate se conturează ca și a oamenilor?, întrebă domnul Balogh. M-a preocupat în ultima vreme ideea asta și nu mai departe de aseară, răsfoind o publicație științifică mi s-au oprit ochii pe un portret al lui Abraham Lincoln, făcut din pătrățele negre și gri; șmecheria era că portretul fusese făcut de un calculator, pe baza a două sute de impulsuri programate.

De bucurie era cît pe ce să izbucnesc în rîs: iată, așa îmi imaginez și eu schița străzii noastre, compusă din întîmplări adevărate, din faptele oamenilor și, desigur, din bîrfe, care nu sînt altceva decît rezultatele observării tainice și stărui-toare a slăbiciunilor noastre; oricît ne-am revolta uneori, bîrfa totuși ne place și, cu dalta fină a propriei noastre rău-tăți, desăvîrșim opera înfrumusețînd-o pe ici pe colo, căci e unica ocazie cînd avem sentimentul că putem fi artiști creatori.

Eu unul nu vă ascund că-mi place să bîrfesc! Rumez uneori cîte o observație, de parcă aș mesteca un burete și aș-tept cu deliciu momentul cînd pot transmite și altora constatările mele (desigur cu garanția discreției totale)! Ah, să pîndești efectul produs de știrea senzațională pe chipul interlocutorului — nu există senzație mai emoționantă.

Dar nu asta vroiam să spun, începusem să vorbim despre străzi; despre cea pe care locuiesc eu aș putea să vă povestesc bîrfe prea puține, ba chiar trebuie să subliniez că e locuită de oameni cumsecade și cinstiți; cînd m-am mutat acolo mi s-a părut că am nimerit pe o insulă a bunătății omenesti; căsuța pe care am cumpărat-o trebuia reparată, a fost treabă multă, cheltuieli mari și dacă nu m-ar fi ajutat vecinii de pe stradă poate nici n-aș fi reușit s-o fac locuibilă; dar vecina din stînga a venit în grabă și mi-a adus colțunași cu brînză calzi, spunînd că unde e atîta treabă nu mai e timp și de gătit, altul s-a înființat cu o scară și s-a urcat să așeze cărămizile, al treilea avea o groapă cu var...

Cînd moare careva, fiecare locatar al străzii dă bani pentru coroane, se duc la înmormîntare, ba domnul Lévy, avocatul pensionar, ține chiar o cuvîntare de rămas bun în numele nostru al tuturor: zice că răposatul n-a făcut rău, în viața lui, nici măcar unei muște, că a fost un om cu scaun la cap, cinstit, dacă s-a rătăcit vreodată o găină în ograda lui n-a azvîrlit cu pietre după ea, ci mai degrabă a răbdat să ciugulească din boabele lui și nu numai împrejurimile casei sale erau întotdeauna curate, ci și sufletul și gîndurile lui...

Aici, la noi, vecinii au intrare liberă unii la alții, după tradiție în garduri există cîte o portiță spre vecinii din dreapta și din stînga deschisă zi și noapte; nu locuiam acolo nici măcar de o lună și doi vecini s-au prezentat, ca delegați,

un pietrar și un tinichigiu, și m-au întreat:

— Cu cele două porțițe cum rămîne?... Dacă vrei le putem bate în cuie...

Eu i-am poftit să șadă, i-am servit cu vin și le-am comunicat că n-am nimic împotriva ca porțițele să rămînă deschise.

— Nici să nu vă împotriviți, dădură ei din cap, nu se știe niciodată cînd putem avea nevoie unul de celălalt; se poate întîmpla orice: boală, foc, moarte, și omul dă fuga la vecini.

Într-un cuvînt, eu despre străduța mea nu pot zice decît lucruri bune și n-am nici un chef să servesc bîrfe mirșave pe seama ei!

3

Dar eu sînt de părere că nu există lucru mai plicticos pe lumea asta decît o stradă locuită numai de oameni cumsecade, interveni domnul Öze, care își aștepta cu nerăbdare rîndul la cuvînt și rîse. Stradă sau așezare ca asta poate născoci doar o minte dogmatică și are dreptate amicul Balogh, atunci cînd sugerează că pe la ei doar înmormîntările sînt petele de culoare care-i mai înviorează, care destramă cîte pușin, din cînd în cînd, zăduful fericirii.

Hai să vă povestesc despre o altă stradă, pe care am boțezat-o Împușită; dar mă laud fiindcă, de fapt, cu numele ăsta a onorat-o ginerele meu, care a vizitat, la un control, cele două șiruri de case așezate în spatele fabricii de azbest, pentru că este medic igienist; să nu vă închipuiți cumva că acolo ar fi probleme cu canalizarea sau că amicii proprietari cresc animale; nu, această stradă, ani în șir, pușea insuportabil din pricina mirosului pătrunzător de colonie. Dată fiind sensibilitatea variabilă a simțurilor noastre, există un prag dincolo de care plăcutul devine neplăcut și invers; ceva care, de aproape și concentrat, ne impresionează neplăcut, ba chiar ne produce scîrbă; după o oarecare diminuare, la care contribuie și distanța și filtrarea atmosferică, cele mai neplăcute miasme pot fi recepționate diferit, se îmblînzesc, devin parfumuri molcome și plăcute. Să ne amintim de pildă, de li-

coarea care se prepară din secreția glandulară a șobolanului mascul; substanța rezultată trezește senzația unei ardori exotice...

Dar duhoarea străzii împușite era altceva: ea îi izbea pe trecători amintindu-le nu de existența florilor, ci de apa stătută săptămîni întregi în vase, sau, poate, de îmbibarea cu apă de colonie a unui trup bolnav care începe să miroasă a mucegăit. Îți muta nasul din loc, ca și cum în adîncul unei grădini neîngrijite cineva ar fi răscolit o grămadă de vrejuri și plante rupte și aruncate demult și le-ar fi stivuit într-o căpiță neaerisită; vara, emanația se încingea și devenea dulce-grețoasă.

Zoltán, ginerele meu, bate la una din porțile cu șipci și așteaptă; de îndată ce se deschide ușa casei, se și strecoară către el duhoarea aceea fetidă, apoi apare o femeie, în papuci și, din pădurea deasă a părului ei pornește, parcă dornic de libertate, mirosul, ca și cum clăia de păr i-ar fi fost înmuiață într-un stîmjen de vanilie macerată în lapte de pasăre; doctorul, instinctiv, își ia mîna de pe stîngia porții și o miroase; simte, fără drept de apel, același miros.

— Spune-mi, femeie, de unde vine mirosul ăsta insuportabil de paciuli oriunde pun piciorul pe strada voastră?

Femeia îl privește, își rotește ochii împrejur, apoi rămîne cu ei fixați undeva deasupra caselor.

— Nu știu despre ce vorbiți, tovarășe... Noi, cei de aici, sîntem oameni cumsecade și curați.

Ginerele meu intră în curte, trece pe lîngă casă cu mîna făcută pîlnie în fața nasului, să se aperse; vocea i se aude ca dintr-un microfon; cu privirile umblînd nervoase de colo pînă colo, descoperă îndată cocina porcilor.

— Creșterea porcilor e interzisă, femeie. Știi, nu?... Aici e zona verde și cu legea nu-i de glumă!

Și se apucă neîntîrziat să încheie procesul verbal; într-o altă stradă ar fi mai îngăduitor, ar mai închide ochii trecînd cu vederea cîte o abatere de la lege, dar aici se leagă de prescripții pentru că bănuiește o complicitate între vecinii cu miros de paciuli, o înțelegere vicleană, o tănuire prefăcută, la fel de greu de descoperit ca și sursa poluării atmosferei.

Uneori își face apariția cîte un moșneag, care, ca un patriarh, cu prezența lui mută, pare dornic să protesteze în numele trecutului întregii lui familii și sa facă dovada respec-

tabilității și cinstei părului său cărunt în fața reprezentantului oficialităților, dar, în timp ce se apleacă asupra registrului de procese verbale, din mustața, pălăria și gura lui știrbă emană același miros de paciuli, care îl izbește pe medic în obaz.

— Domnul doctor simte un miros!, strigă femeia și din uimirea ei, ce se vrea nevinovată, răzbate umbra unei indignări.

Dar calvarul abia începe, pentru că pe medic îl apucă prânzul vizitînd cele două rînduri de case, e obosit, flămînd și, ulcerul vechi redeschizîndu-se, recepționează asemeni unei instalații de filtrare toți stimulii neplăcuți respingîndu-i, iar sărurile otrăvite i se lipesc de mucoasa zdrelită a rănii deschise; țîrîitul soneriei, lătratul cîinelui, ba chiar și apa scursă din robinet capătă un miros dubios pentru omul pe care îl amețește într-o curte sau alta duhoarea ce se revarsă din fundul cîte unei găleți golite. Iar cînd jos, în oraș, clopotele încep să bată, parcă ar spune: Paciuli, Bing, Paciuli, Bang. Acesta-i drumul către neființă... Și sărmanul Zoltán e gata-gata, să leșine.

— Nu vă supărați, dar e prea de tot!, interveni domnul Pirka.

— Asta e literatură, prea e înflorită povestea!

— Cum să fie înflorită?, se supără domnul Öze, garantez pentru adevărul ei! Totul se întîmpla pur și simplu din cauză că un magazinier care, ani de-a rîndul, furase cu butoaiele cea mai proastă colonie pentru bărbierit, o vindea pe strada aceea ieftin ca braga!

4

O vreme s-a lăsat tăcerea și acum, în sfîrșit, domnul Eördögh reuși să-și facă glasul auzit printre rîndurile bătrînilor încremeniți:

— E un adevăr incontestabil că și străzilor le putem face un portret al lor și nu avem de ce ne teme că ar fi dificil să le diferențiem; de fapt, treaba e mult mai subtilă

decît își închipuie domnul Balogh; iată, și strada despre care vreau să vă spun eu este locuită numai de oameni cumsecade și se aseamănă în toate privințele cu cartierul lui preferat; vecinii se dovedesc săritori la nevoie, cînd moare ca-vea se adună bani pentru coroană, și așa mai departe.

Cu toate acestea, am motive ca, într-o clasificare a străzilor, să-i acord străzii în chestiune doar calificativul „suficient”, ba chiar să o las corijentă la științele naturii; pentru că, vreau să știți, am botezat-o nici mai mult nici mai puțin decît strada Sahara, fiind atît de lipsită de orice vegetație, încît cu greu ai putea culege măcar un fir de iarbă din pie-trișul drumului sau de prin rigolele de lîngă trotuar.

Cînd am urcat prima oară pînă acolo, să-mi văd fiul, m-am oprit în mijlocul străzii și, în timp ce mă răcoream făcîndu-mi vînt cu pălăria muiată de nădușeală, gîndeam: Ceva nu-i în regulă aici. Casele sînt după tipic, gardurile uni-forme, drepte, trotuarele măturate cu grijă... Și totuși i se urăște ochiului, îl întristează atîta cenușiu. Ce se petrece aici? Unde au dispărut copacii, de ce s-a uscat iarba?

Mergeam pe stradă, iscodind, cercetînd.

Deasupra pavajului, lumina tremura firavă, pentru că praful albicios nu o lăsa să se apropie de sol, temîndu-se parcă să nu scoată de sub pietre germenii ascunși în stare la-tență; o clipă m-am uitat doar la zbaterea neputincioaselor raze și din cauza licăririi luminii mă ustură ochii; după ce mi-am uscat lacrimile cu batista, am căutat la rădăcina gar-durilor: nici acolo nu era vreun fir de verdeață; pămîntul uscat se revărsa prăfos pe trotuare, iar printre crăpăturile scîndurilor se zăreau picioarele găinilor și cocoșilor fugărin-du-se prin ogrăzi; pașii mei răsunau fără ecou și nu mă băga în seamă nici om, nici orătanie.

După vreo douăzeci de pași mi se făcuse sete probabil din cauza senzației de pustiu și, oricît s-ar părea de curios, um-blînd pe strada aceea am simțit pentru prima oară ce în-seamnă chinuitoarea, cumplita sete a Saharei, cînd omului îi vine să urle, să plîngă scuturat de sughițuri, sau să se în-tindă tremurînd pe nisip, în timp ce zgîrciurile inimii, ca niște mingi umede de cauciuc uitate la soare, se strîng, cră-pînd.

Era duminică, nu era de mirare deci că strada era pustie, îmi ziceam, deși, pe o asemenea secetă, mai firească ar fi pustietatea din zilele de lucru.

Dar, tocmai când gîndeam așa, se deschise o poartă și în prag apăru, zîmbitor, un om, cu pălăria neagră în mînă; vocea lui cîntată îmi aminti parcă de aceea a predicatorilor congregaționali:

— Ține săculețul ăsta, frate și, dacă treci prin fața plopului înalt, presară ce-i înăuntru la rădăcina lui.

Scoase din fundul pălăriei o punguță și mi-o întinse; am luat-o, am trecut mai departe fără nici o vorbă, crezînd că duc cu mine fosfați și că e bine să nu-l refuz; doar mă rugase, fața mică îi era boțită a plîns, vocea îi tremura implorînd.

Dar nu erau fosfați, ci sare, sare obișnuită... și plopul era chiar în fața casei fiului meu...

Priveam din depărtare cele cîteva crengi verzi, așa cum va fi privit porumbelul lui Noe peste întinderea apelor, simțînd cum încolțește în sufletul meu o nădejde; în clipa următoare mă întorceam să-i azvîrl fățarnicului cuvios punguța între ochi; dar unghia îmi străpunse pînza și sarea mi se revărsă în buzunar.

Am luat-o la fugă și, ajungînd lîngă plopul canadian, m-am rezemat ca un evadat de canatul porții.

— Oprește, că trag!, îmi sări în față fiul din dosul tu-fei de liliac, apoi mă recunoscu și lăsă în jos țeava puștii de vînătoare. Ai noroc că n-ai adus sare, ca pușca mi-era încărcată!

Și deschise poarta cu un zîmbet năîng.

— Despre ce fel de sare vorbești?, l-am întrebat tulburat, strîngînd punguța cu sare în buzunar. Ce se petrece pe strada asta? Ați înnebunit cu toții?

M-a condus în antreu, mi-a adus un pahar cu apă și, așezîndu-se lîngă mine, mi-a povestit rîzînd: pe strada lui locuiesc fără excepție pensionari de la fabrica de azbest și bitum, care s-au învățat să acopere totul cu material izolant cenușiu; ei consideră că pînă și un spațiu verde cît negrul sub unghie e un atentat la monotonia ordonată ce se cuvine să domnească pe strada lor și acum îi zgîriie pe retină și-i întărită pînă și aceste ultime crenguțe verzi!

Și arătă spre plopul canadian din fața casei.

— Dar tu, ca inginer agronom, ce păzești aici?, l-am întrebat, privind-l revoltat în ochi. De când ai venit, ar fi trebuit ca în fața fiecărei case să fi încolțit câte un puiet!

— Stai, nu te pripzi, se ridică el oftând, ai să vezi îndată că nu e chiar atât de simplu!

Și, într-adevăr, nu trecuse nici măcar un ceas de când venisem la el, nici nu mă liniștisem încă bine și, în amurgul duminical, se trînteau porți, scîrțiau roabe, se auzeau hîrșitul metalic al greblelor și, întretăind aceste zgomote, răsunau pretutindeni lătratul cîinilor, chiuitul copiilor; vecinii umpluseră strada. Am scos capul pe poartă să văd ce se petrece afară.

Am simțit că mi se taie răsuflarea!

Femeile cărau de la bucătărie oale mari cu apă clocotită și o vărsau de-a lungul trotuarelor, bărbații vîrstnici se aplecau scîrțîind din încheieturi și clămpăneau cu sapa, scobind în crăpăturile dintre dalele de piatră, apoi chiar de la vecinii din dreapta, ieși un băiat desculț, împingînd într-un cărucior un moșneag și, învîrtindu-se cu el roată, repeta, zbie-rînd.

— Aici un firicel de iarbă, bunicuțule... și aici e un firicel!... Și încă un firicel!... Ia te uită!... Acum a răsărit!

Iar moșneagul, cărunț, ridică neîndemînat ec săpăliga prinsă de un baston și întrebă, vizibil iritat.

— Unde este, unde-l vezi?... Unde este, unde-l vezi?!.. Arată-mi-l, arată-mi-l, să-l căsăpesc!!!

Nici nu apucase domnul Eördögh să-și termine povestirea, cînd Öze János, cel care vorbise despre strada cu duhoare de paciuli, se ridică descumpănit de pe banca bătrînilor:

— Stai puțin, prietene... Dumneata ne-ai descris împrejurimile străzii Fier-beton, unde se ducea ginerele meu în control.

— Asta este, chiar strada Vinilin!, strigă satisfăcut povestitorul. Și ce credeți, cine îmi vîrise sarea în mînă? Unul dintre vecinii dumnealui! Uite chiar unul dintre vecinii acestui Balogh care șade pașnic aici lîngă noi și care ne-a înfățișat într-o lumină atât de strălucitoare strada lui mult iubită!

Nu ești dumneata omul cu care aș putea trăi pe o insulă pustie

— Da, sînt genul de om pentru care prima întîlnire, ba chiar primele minute ale ei echivalează cu un examen, confirmă, luînd cuvîntul după Kolumbán, domnul Orgonás, pensionar, fost conțopist la poliție, care era și el nou-venit pe banca bătrînilor. Apoi continuă: Îndată ce văd o persoană și știu că voi avea de-a face cu ea, o mut în gînd pe o insulă unde am fi numai noi doi; în scurtă vreme sînt pe deplin lămurit ce fel de om este.

Îată-l de pildă pe Böhöm-Nagy, campionul de lupte clasice, pe care ni l-a prezentat azi dimineață prietenul nostru Szélpál. Cît a stat aici lîngă noi, gîfîind și ronțăind floricele, eu n-am făcut altceva decît să-i privesc șoldurile uriașe, cufundate parcă adînc în nisip și am avut mereu senzația că rumegă fin dintr-un sac de căpăstru.

De ce să mint, omul acesta m-a deprimat. Poate să fi fost campion european de lupte clasice prin '37, pentru mine a rămas tot un naufragiat alături de care am fost nevoit să părăsesc Titanicul ce se scufunda ca să debarcăm împreună pe o insulă pustie. Înainte de a ajunge la țărm, s-a întîmplat însă un lucru neobișnuit; pentru prima oară neînțelegerile mele cu tovarășul de drum, cu confratele de suferință au început încă din barcă. Priveam spatele gol, lustruit de sudoare, al individului și mușchii ce i se umflau și dezumflau, de parcă, în timp ce vîslea, pe sub piele i s-ar fi jucat de-a v-ați ascunselea niște mingi de cauciuc.

Deodată m-am speriat.

— Hei, mai încet, i-am strigat și m-am agățat de marginea de lemn a bărcii ca și cînd aceasta s-ar fi înclinat primejdios; Böhöm-Nagy se făcea că nu aude; fundul lui imens se revărsa peste lățimea scîndurii; dar antipatic îmi era și icnetul lui în timp ce se opintea să vîslească, de parcă în felul acesta s-ar fi îmboldit singur.

— N-auzi?, am strigat. Ce tot răscolești așa apa aia, omule?... Vrei să mă răstorni în ocean, vită?

Campionul european se întoarse către mine și mutra îi semăna cu a marinarului Bill din filmele lui Disney, cu... a unui leviatan răsărit din valuri... Se uită cum stăteam ghemuit la partea de dinapoi a bărcii, privi genunchii mei slăbănogi cu pantalonii lipiți de ei și imaginea aceasta jalnică îi mai temperă parcă furia; cînd începu să vîslească din nou, mijindu-și ochii în direcția nebuloasei cețoase unde se contura insula, care de la distanță semăna cu o buturugă putrezită, legănată de valuri, mormăi doar atît:

— N-o mai face pe nebunul, omule!... Dacă aș lăsa vîslele din mîini, ai îmbolnăvi curînd rechinii de dizenterie!

Uite-așa, fără să-l fi cunoscut măcar, fără să fi băut o cafea cu el vreodată, mi s-a strîns stomacul de presimțiri negre care nu izvorau dintr-un sentiment al nesiguranței, ci dimpotrivă dintr-unul al cunoașterii, al experienței adunate din fîntîna adîncă și amară a amintirilor. Îmi trecu prin minte bunăoară cît de tare mă jignise și mă înfuriase grosolănia primului meu șef care, în tăcere, fluturîndu-și neglijent degetele și ridicînd dezaprobat din sprîncene, izbutea să mă gonească să termin cîte un act, expresia lui spunîndu-mi limpede: „Ce te tot scremi și te foiești cu hîrtia asta, nu vezi că nici înregistrată nu e?”

Mi-am evocat apoi vocea soacră-mi care, orice făceam, fie că mă suiam pe un scaun să bat un cui, că îndreptam cozonacul în tavă sau curățăm cu sidol o clanță, îmi lua din mîini obiectul asupra căruia mă concentrasem:

— Nu te mai cîcii atît, Elek, nu te mai cîcii atît, că fac icter negru uitîndu-mă la tine!, zicea, și eram înlăturat din drum, din casă, măturat cu un singur gest, cu o singură frază, la marginea lumii; într-o clipă deveneam în fața ei un zero absolut, un zero prin rotundul căruia îți vine să conțeli într-una universul...

Iar acum, omul acesta, aici cu mine, în mijlocul oceanului...

Știam că nu am a mă aștepta la nimic bun de la el și m-am închis în carapacea mea, tăcînd; măcar de nu mi-ar da cu vîsla în cap de îndată ce va simți pămîntul sub picioare, mă gîndeam. Dar parcă are nevoie de vîslă? E de-a-juns ca zidul ăsta însuflețit să-mi scape un dos de labă și, cît sînt eu de firav, de slăbit după gripa Hong-Kong, reumatism și alte alea, adio viață...

Înconsecință, pînă la mal nu i-am mai spus nici o vorbă; iar odată ajunși nu mi-am luat inima în dinți decît pentru că ieșise soarele și începuse să mă încălzească o rază de speranță; de fapt mint — în glasul meu nesigur, semănînd mai degrabă a plîns, nu speranța răzbătea, ci dorința, dorința de a-l îmbuna.

— Ia te uită!, am zis, și am arătat spre mare și spre negura cenușie în adîncul căreia strălucirea galbenă a soarelui prinsese să se umfle, asemeni unui ou cufundat în prăjeala tulpure a oleiului fierbinte. Dar Böhöm-Nagy își scotea calm, în barcă, haina de piele și sacoul.

— Văd și eu!, se răsti la mine, sau crezi că sînt chior?

Apoi se îndreptă din șale și, cu picioarele rășchirate, scrută marea, de parcă ar fi intenționat să pornească din nou, să vîslească eventual pînă dă de altă insulă, o insulă numai a lui, unde el singur să fie stăpîn și să răspundă numai pentru sine, iar pe mine să mă părăsească, să mă lase pradă sălbăticiunilor și băștinașilor care aveau să mă taie în bucăți; începusem să tremur de frică cînd el scuipă departe, în larg și, luîndu-și legătura de haine la subsuoară, porni spre interiorul insulei.

— Dacă nu ți-e silă, ține-te după mine, mîrîi fără să-mi arunce măcar o privire și începu să-și miște stîlpii picioarelor; eu ce puteam face? am pornit-o în urma lui, cu toate că-mi era limpede că o luase înainte numai ca să mă înjosească, să mă obosească de moarte, să mă nimicească. Lui îi era ușor, călca sigur de sine în ghetele lui cît bărcile prin nisipul inundat de nămol, în timp ce eu, de îndată ce-mi vi-ram încălțările în urmele lui aducînd cu niște uriașe forme de pișcot, mă îfundam pînă la glezne în coca lipicioasă; după trei-patru pași am și căzut, iar o creangă, sau cine știe ce altceva, m-a rănit la mînă.

— Oprește-te, l-am implorat. Mi-e cu neputință să merg mai departe!... N-ai la dumneata un bandaj, ceva?

Omul se opri și izbucni în rîs:

— Un bandaj?... Cum să nu!... Am și tinctură de iod, ba chiar și alifie sulfamidată, doar le-am cumpărat de aici, de la farmacia pescarilor!

Se cutremura și insula de rîsul lui; asta mai lipsea, să facă și tărăboi, gîndeam eu, să-i ademenească spre noi pe locuitorii insulei... pe vînătorii de capete... sau dumnezeu știe

cine trăia pe meleagurile astea. Oricît ar fi fost el de campion european, sulţele otrăvite nu ştia să le prindă din zbor! Înghetasem de-a binelea de spaimă şi, adunîndu-mi cu greu oasele, mă uitam împrejur; umbrele lichide atîrnate de soare măturau acum insula în lung şi-n lat; parcă s-ar fi înserat dintr-odată.

— Hai odată, mişcă!, îmi făcu semn Böhöm-Nagy după ce, din fericire, îşi epuizase jumătate din mînie în hohote de rîs. Încă puţin şi n-o să ne mai vedem nici vîrfurile nasului!

Şi întinse mîna spre mine, în timp ce eu, ca un rîmător ţepos, mă tîram în patru labe spre el, poate că în toiul chinurilor mele mai şi grohăiam din cînd în cînd; cînd am ajuns lîngă el şi m-am ridicat pînă la înălţimea genunchilor lui, m-a înşfăcat vrînd să mă ajute, chipurile, dar nu mai zic ce fel de ajutor înţelegea să-mi dea: mă tîra după el în nămol ca pe-o zdreanţă!

Pînă la urmă ne-am oprit în coasta unui deal nisipos; de aici urma s-o luăm spre interiorul insulei, ca să adunăm cele trebuincioase pentru o colibă; el o luă spre dreapta şi îmi făcu semn să cercetez eu partea stîngă a insulei; tot ce găseam, vreascuri, reşuri de animale, uscături, să le adun şi să le car lîngă deal. Îi vine uşor cuiva care cunoaşte terenul să pretindă una ca asta, bombăneam, dar eu încotro s-o iau? Şi, cum căscam eu gura, gîndindu-mă încotro s-o apuc, deodată mi se lăsă întunericul dinaintea ochilor; n-aş putea spune de ce-mi era frică; de probabilitatea că n-am să găsesc nimic din cele trebuincioase, sau de grosolănia omului de care mă legase soarta.

De fapt, nici de una nici de alta; cel mai tare mă teamă de sălbatici! Undeva, în depărtări, dincolo de un perete umed şi aburit de sticlă, parcă zăream alergînd încoace şi încolo, cu lăncile înălţate spre cer, făpturi cu pielea neagră şi se auzea răpăitul tobelor asemeni curgerii boabelor de piper în fundul unui căuş de lemn uscat; după o vreme zgomotul înceta ca să lase loc unui vuiet repetat, prevestitor de primejdii, venind cînd de sub pămînt, cînd de undeva din depărtări.

Atunci mi-am amintit de exploratorul Mikluho-Maklai; citisem că acesta cîştigase încrederea băştinaşilor întinzîndu-se la pămînt şi pîndindu-le reacţiile cu pleoapele pe jumătate închise; privea cum îl înconjoară sălbaticii, cum îi pipăie hainele, cum îi apucă între dinţi cuiele bocancilor,

vrînd să constate dacă sînt comestibile sau nu, și cum clatină din cap, ritmic, ascultîndu-i uluiți ticăitul ceasornicului. Dar pantofii mei, niște încălțări oarecare, ce ar avea primitivii de văzut la ele?... Ceas de buzunar n-aveam și apoi, dacă vreun băștinaș m-ar atinge doar cu mîinile lui vînoase și negre, aș muri pe loc de groază...

...M-am întors la locul de popas fără să fi găsit măcar o singură pană de vrăbiuță, în timp ce acel Falstaff, care era însoțitorul meu, tocmai se lăsa în jos pe coasta dealului, în chip de căpiță vie; cît pe ce era să-și răstoarne peste mine povara; îndată, fără o vorbă, se apucă să încropească o colibă, avu grijă chiar să-și înghebe un așternut, în timp ce eu, murat de apă și pătruns de frig, îi priveam strădania nepuținios; mă și închipuiam cuprins de căldura bîrlogului, îi pîndeam înlăcrimat fiecare gest și simțeam încolțind în sufletul meu o recunoștință de cîine credincios față de campionul european...

Dar credeți că el aprecia sentimentele mele?

— Dumneata unde dormi?, întrebă pe neașteptate; întorcîndu-mi spatele și luîndu-și haina de piele, se vîrî în colibă, continuînd să-mi vorbească din adîncul ei ca din fundul unui tufiș des. Măcar dă-te mai la o parte din fața colibeii că m-aș supăra teribil să facă murdărie sălbăticiunile chiar pe pragul meu...

Și se întinse, oftînd voluptuos, pe salteaua de crengi.

Atitudinea lui mă scoase definitiv din sărite; mai întîi, jîgnirea îmi îngheță singele în vine, apoi am simțit o asemenea fierbințeală încît m-au trecut sudorile. Ei bine, prefer moartea, mi-am zis și, așternîndu-mă la drum, am mers într-una în direcția de unde venisem pînă mi s-a ridicat în față zidul cenușiu al valurilor grele; aici, în preajma oceanului, m-am oprit; dar ce era să fac singur acum? Unde era să găsesc un adăpost? Din fericire, neputința îmi potoli cît de cît frica, în schimb mintea îmi lucra febril: în pustietatea asta nu există altă ieșire — sîntem legați unul de altul... s-ar putea spune de fapt, că eu reprezint cultura, iar el civilizația...

Înainte de toate, însă, chiar dacă proștii habar n-au, există o lege care consideră condamabilă părăsirea, în caz de primedie, a semenului...

După un ceas, eram întins lângă el. Dar, deși eram frînți de oboseală, nici unul din noi nu dormea și amîndoi știam exact ce gîndește celălalt: Asta numesc eu curată nerușinare!... E în stare să năvălească peste mine pentru că așa i se pare lui drept, e capabil să profite de culcușul meu ca să-și menajeze comoditatea lui molie... De ce nu pier oare odată funcționarii veniți pe lume doar ca să amărăscă viața oamenilor?!...

Iar eu gîndii pe loc, în replică:

„Mai domol, prietene, mai domol... Forța brută nu reprezintă încă totul, puternic e și taurul... Aspectul robust al cite unui individ nu exprimă întotdeauna forța fizică reală și chiar zilele trecute citeam într-o revistă veche despre faptul că puricele, de pildă, e în stare să sară de o sută cincizeci de ori propria sa lungime, în timp ce un campion mondial la săritura în înălțime dărimă ștacheta ridicată mai sus de doi metri.

La care el mi-a răspuns în gîndul lui:

„Intelectualii vor pieri pentru că sînt incapabili să se adapteze; miine-poimîine nu vor mai avea forță nici să-și încheie șireturile! Of, cît îi urăsc pe ticăiții și tipicarii care nu știu decît să irosească cerneala, luptîndu-se într-una cu mormanele de acte cu o atît de sublimă îndemînare încît mereu le tot cade cite ceva pe picioare!”

Dar nici eu nu mă lăsam:

„Ușurel, domnule campion!... Dacă vrei să știi, o dată am avut neșansa să asist la un campionat de lupte greco-romane... și pot să-ți declar nu numai că m-a scîrbit... ci că m-a deziluzionat pur și simplu, că am fost de-a dreptul revoltat de ceea ce se întîmpla acolo pe saltea! Huidumele alea două icneau încolăcite, cu ochii holbați, gîfîiau, zvrleau cu greutate din picioare și, de putoarea sudorii lor, s-a golit primul rînd de scaune!

Destul cu atîta spiritualitate și cultură!, gîndi el.

Să piară omul forței fără minte!, am încheiat eu. Și am adormit amîndoi, de parcă epuizarea și neputința ne-ar fi îngemănat, adică eu pe dracu' am adormit, doar el s-a cufundat într-un somn adînc și sănătos, pentru că pe mine sfiorăitul lui nu m-a lăsat să mă relaxez; făcea o gălăgie de parcă s-ar fi asociat o mare de aburi cu un fierăstrău circular, iar eu tresăream, sensibilizat într-una.

Probabil de aceea m-am și trezit târziu.

Cînd am ieșit din adăpost, uriașul răutăcios ședea în fața colibe; se vedea că făcuse multă mișcare, cercetase insula; își îngăduise o lungă plimbare — și taurii sînt plimbați de văcarii de la stațiunile de montă, pentru ca în trupurile lor înfricoșătoare să se răcorească sîngele înfierbîntat; brațele, ba chiar și obrații îi erau zgîriați, plini de vîntăi, de parcă ar fi străbătut încregătura deasă a unei păduri de hățșuri; dar aveam să aflu curînd că omul se îndeletnicise cu altceva; nu părea furios. Dimpotrivă era chiar foarte vesel; îmi făcu semn din ochi, să mă uit ce are alături.

— Dacă n-ai apucat cumva să iei micul dejun, am adus ceva pentru friptură...

Cînd mă uit, ce văd? Pe nisip — o junincă neagră cu picioarele legate fedeleș și cu ochii ca două bășici negre plutind într-o așteptare meditativă.

— Ucide-o!, îmi face semn Sfarmă-Piatră. Apropie-te și ucide-o! Eu nu pun mîna pe ea, din partea mea poți crăpa de foame!

Mai și cască, căscatul leului plictisit; mă apropii, ezi-tînd, de animal, în înconjur, îl privesc; ce pot face eu cu el? Eu, mă rog frumos, sînt un umanist, un prieten al animalelor, eu chiar găina cumpărată din piață i-o dau vecinei s-o taie... Mîinile mele nu sînt mînjite cu sînge... În nici o împrejurare nu pot fi silit să devin călău...

M-am lăsat pe vine și mi-am trecut palma peste coapsele animalului; apoi i-am lovit ușor pulpele, nu neg, am făcut-o și pe asta — un joc forțat însă, așa cum mîngîiam uneori pe stradă cîte un copil străin, cînd privirea părinților îmi dădea de înțeles că par prea morocănos; dar, în timp ce îmi făceam, neîndemînic, de lucru pe la coada animalului, buricele degetelor mele au nimerit un loc fierbinte, aproape viu, la partea de sus a pulpei, unde, din pricina loviturii crengilor, probabil se rărise blana; foamea cumplită îmi pungi gura; salivam abundant. Mă întorsei spre Böhöm-Nagy cu ochii întrebători.

Omul-tigru se tîrî acum pe burtă pînă ajunsese lîngă mine; ținea în mîna un pietroi; dar nu bolovanul, ci privirea lui

m-a îngrozit; se holba la mine atît de amenințător cu ochii lui injectați încît am crezut că pe mine vrea să mă omoare.

— Destul cu teatrul, domnule umanist!... Ia scula asta și dă-i în cap!

Și îmi vîrî, cu de-a sila, pietroiul în mîină; mai departe nu-mi amintesc ce-a fost... Am amețit și mi s-au rătăcit mințile... Mi-am întors fața de la el, dar în răsucirea mea amețită, cînd aș fi vrut să izbesc, am zărit mai întîi privirea lui ucigașă, plină de răutate, și... l-am lovit în tîmplă!

S-a prăbușit îndată, scuturat de spasme; și-a strîns capul între palme, urlînd ceva nearticulat; în clipa aceea, dinspre mare s-a auzit sirena unui vapor, așa că l-am lăsat acolo și, alergînd din toate puterile mele, am înaintat în salturi, gîfîind, plin de speranță și de fericire, spre ocean...

Domnul Orgonás își încheie povestirea. Cuprinse cu privirea banca bătrînilor zîbind mulțumit. Ascultătorii ședeau ghemuiți, cu ochii în pămînt. Dintr-odată, domnul Mednyász, chirurgul, sări în sus, cu fața congestionată și răscolită; îi tremurau buzele, nasul.

— Revoltător!, exclamă el, țintuindu-l pe domnul Orgonás cu vîrfurile bastonului său. Spune, domnule, n-ai pic de rușine?!

Orgonás se uita zîbind la vîrfurile bastonului.

— Dar n-a fost decît un joc... O plăsmuire...

— Tac!, țipă la el chirurgul. Să nu încerci să mă păcălești, spunînd că o asemenea istorie nu e decît un joc... E o nenorocire cît se poate de mare pentru omenire faptul că pînă și capacitățile noastre imaginative le folosim pentru calmarea altora... pentru suspiciuni josnice!

Se întoarse și plecă.

— Ce situație penibilă!, zise domnul Szélpál, care-l prezentase celorlalți pe campion. În ceea ce mă privește, garantez că luptătorul n-a vătămat în viața lui nici măcar o muscă...

Dar conversația lîncezea; vreo doi se ridicaseră și, stingheriți, umblau cu pași nehotărîți.

Tocmai atunci se întoarse campionul european, aducînd o sacoșă imensă plină cu pere coapte; fructele aveau miezul roșu; îi servi pe bătrîni la rînd.

— Acestui individ să nu-i dai!, arătă Szélpál spre Or-gonás, cu tonul unei glume ambigui. Adineaori te-a denigrat cumplit, punînd apoi calomnia pe seama unui joc al fan-teziei lui.

Uriaşul rămase perplex un moment, apoi îl măsură pe acuzat cu un zîmbet copilăresc, plin de îndoială şi în cele din urmă îi spuse:

— Dacă mă uit bine în ochii dumitale, îmi dau seama că nu eşti omul cu care aş putea trăi pe o insulă pustie!

Lumina ochilor

În primăvară, am fost dus la secția specială a spitalului de psihiatrie, întâmplare ce urmează să v-o povestesc pe scurt.

Încursul vieții mele n-am avut niciodată răgazul să mă ocup de mine. Chiar și bolile cu febră le făceam pe picioare și mă băgăm în pat doar când mă obligau fiul sau nora mea. Nu mai sînt tînăr și e multă vreme de cînd știu că cine se dăruiește unei meserii ca a mea nu prea are timp de răsfaț. Lacrimile nu înmoaie piatra. Marmora, granitul, andezitul se cer cioplite din zori pînă în noapte, iar materia nu numai că se împotrivește, dar îl mai și împroașcă pe sculptor cu sfărîmături mărunte în ochi.

De la o vreme ochii începuseră să-mi lăcrimeze. Dar, ca pe multe altele, nici supărarea asta măruntă nu am luat-o în serios. Îmi ștergeam ochii cu mîneca hainei, clipeam des și continuam să dăltuiesc piatra. Desigur, o asemenea ardoare nu are nici urmă de înțelepciune în ea ci izvorăște mai degrabă din obișnuință, însă artistul nu e dispus să priceapă acest lucru decît atunci cînd îl lasă vreun organ sau simț-cheie și e obligat să se oprească.

Lacrimile îmi curgeau pe obraji ca înșirate pe o ață invizibilă, pupilele mi se umflaseră, pleoapele se înroșiseră și-mi jucau în fața ochilor cercuri colorate, fugărindu-se cu imagini neclare și topindu-se unele într-altele. Mă întrebam ce să fac. Știam că Nielges, oftamologul, va veni din nou peste o zi sau două să-mi vadă atelierul și va încerca pentru a nu știu cîta oară să mă convingă să facem un tîrg, așa că-l așteptam.

Ce aș putea spune despre Nielges? Era un bărbat înalt, slab, cu dinții ieșind proeminenți dintre gingii. Avea o voce plăcută, dar care izbutea în puține minute să rostească atîtea cuvinte de laudă încît, în timpul unei conversații cu el, eram nevoit să mă gîndesc fără încetare numai la mine. Mă numea, de pildă, o zeităte solitară, îndruga pe seama mea tot felul de năzbîtii; după părerea lui nu era de mirare

că soseau aici în pelerinaj, de pe meleaguri îndepărtate, curioși dornici să-mi vadă lucrările.

Rareori venea singur. De cele mai multe ori își aducea și nevasta. Doamna era trecută binișor de tinerețe, dar lupta cu încăpăținare împotriva scurgerii timpului și nu se dădea bătută. Așa că obrazul sulemenit cu pricepere îi rămăsese neted și cărnos și, fiind întotdeauna machiată, semăna cu un ou de paște; numai din crăpăturile înguste și întunecoase ale ochilor îi licărea parcă experiența unei femei care-și trăise viața și cunoscuse desfrul. Aveam uneori senzația că dacă i-aș împunge fața cu degetul, pupilele ar plesni.

După ce sosea, perechea asalta din două părți atelierul; ambii vorbeau precipitat și vorbele lor se uneau într-un suvoi; întotdeauna bărbatul era acela care ținea isonul femeii; în această melopee ciudată și întortocheată, temele principale erau mereu aceleași:

„Aici omul se simte ca într-un templu!"; „Ce divină e statuia asta!" „Ascultă, Szervánszky, dumneata nu te temi că ai putea păți ca Pygmalion?"; „Ah, minunea asta n-am văzut-o pînă acum!... Privește-o, Imola!"; „Fantaaastic!"

În cele din urmă femeia se îndrepta spre mine:

— Dumneata ești un om rău și egoist.

Rîdeam acru:

— De ce sînt egoist?

— Pentru că vrei să păstrezi toate frumusețile acestea numai pentru dumneata, în loc să le împarți, cum a făcut Cristos cu pînile și cu peștii...

Între timp Nielges părea că nu se poate elibera încă de sub vraja vreuncea din statui, în jurul căreia se învîrtea dînd din cap și mormăind într-una; se apropia de noi abia cînd socotea că terenul este oarecum pregătit. Zîmbea și își muștra soția cu blîndețe:

— Ia seama cum vorbești. Maestrul ar putea să ne înțeleagă greșit... Ferească dumnezeu să-și risipească lucrările în cele patru vînturi!... M-aș opune categoric... Eu, în ceea ce mă privește... eu i-aș oferi prețul după valoare... de pildă, pentru statuetele acelea gotice din lemn...

Ei da, la statuete rîvneau cu deosebire, dar le-am spus că, dacă nu le-am vîndut pe vremea cînd răbdam foame și lucram cărînd lut cu roaba pentru alți sculptori, nu văd de

ce le-aș vinde acum. Fiecare dintre ele îmi evocă o amintire scumpă. Să-mi aducă o bucată de lemn de tisă și, dacă lemnul îmi spune ceva, îl cioplesc, dar statuetele vreau să le păstrez...

— Dacă fata asta cu ochi de bufniță ar sta la căpățiul patului meu, n-aș mai îmbătrâni niciodată!, spunea Nielges.

Dădeam din cap.

— Dar, zău așa, de ce nu mi-o vinzi mie?... Și de ce respingi orice ofertă?

Răspundeam calm:

— Pentru că de dormit nu pot dormi decît într-un singur pat... Pentru că degeaba cîștig prețul a o sută de fripturi dacă tot mă satur cu una singură.

Și, încheind subiectul, treceam la altele, de familie; doamna adusese ciocolată, întreba de nepoți, și nu întîmplător: doar încercase în repetate rînduri să o determine pe noră-mea să mă convingă să-i vînd lucrările gotice; nu știa însă că în treburile din astea avea de discutat numai cu mine.

Cam astea erau antecedentele cînd îl așteptam pe oftalmolog.

A apărut după vreo două zile, s-a uitat la ochii mei, a fluierat și a declarat că trebuie să-l urmez imediat la cabinetul lui, deci să mă îmbrac urgent; pînă atunci el cheamă un taxi; nu puteam risca să întîrziem nici o clipă. În fața zelului său eu am rămas destul de indiferent, el însă umbla agitat de colo pînă colo și perora cu volubilitate, devenind dintr-odată dominator și ferm.

Peste o oră mă aflam în locuința lui. Își aprinse o țigară, o stinse, se arătă preocupat, era clar că se gîndea cum să înceapă discuția. Îmi desfăcu pleoapele, mă examina cu lupa.

— Hm... Nu-mi place deloc ochiul acesta... Și mă supără faptul că ne-am dat seama atît de tîrziu...

Stăteam pe scaun, clipeam. În fața mea, pe perete, se zbenguiau tot felul de litere, MZSkfs, lîngă ele diferite discuri colorate și un afiș din care rînjea la mine un sudor cu ochelari de protecție; în dreapta se afla un dulap de instrumente, din rafturile căruia mă contempiau atenți niște ochi artificiali, albaștri, cenușii, căprui, ochi de sticlă, fiecare crispat și rece ca ochii acelor morți care s-au stins acceptînd cu luciditate sfîrșitul, într-o noapte oarecare de februarie.

— Spune-mi, domnule doctor: ce o să se întîmple cu mine? Mă mai chinuie mult ochii ăștia? Cum o să fie pînă la urmă?

Nielges își aprinse din nou o țigară.

— Da, sigur, cum o să fie? Mereu problemele astea existențiale ale artiștilor!

Fuma și arăta vesel.

— Dragul meu, eu sînt înarmat cu știința meseriei mele, iar dumneata cu răbdare; din aceste două lucruri ceva tot trebuie să iasă — pînă la urmă, cum zici dumneata.

Tăcu, apoi îmi picură în ochi dintr-o pipetă un lichid rece și uleios.

— Spune-mi, Rodin a fost un mare sculptor?

— Unul din cei mai mari.

— Dar Michelangelo?

Nu i-am răspuns.

— E adevărat că era homosexual?

După tratament a chemat din nou o mașină, a insistat să plătească el și să mă conducă pînă acasă. Pentru scurtă vreme, zicea, picăturile administrate tulbură vederea și el nu-și poate asuma riscul, vine cu mine ca nu cumva să cad pe stradă. De îndată ce am ajuns, a deschis grăbit ușa atelierului și a luat în mîna fata cu ochi de bufnița, o ținea de parcă pînă atunci ar fi fost ore întregi în admirația ei, iar eu, obosit, i-am făcut semn:

— E a dumitale, domnule doctor. Ia-o acasă...

Trecuse a patra lună de cînd mă tot duceam la tratament, dar nu simțeam nici o ameliorare, ba mi se părea chiar că starea mi se înrăutățise; pleoapele îmi erau roșii, lacrimile se porneau la cel mai slab contact cu lumina și trebuia să mă opresc din orice activitate ca un orb, pînă-mi ștergeam ochii de lumina aceea usturătoare. Curios era că de abia mă simțeam ceva mai bine patru-cinci zile și, după următorul tratament, vedeam totul într-un incendiu purpuriu, încît îmi venea să urlu de durere.

Știam că, dacă ajung infirm, cît trăiesc nu am să mai fiu în stare să pun mîna pe daltă; unica dorință pe care aș mai putea-o nutri atunci ar fi ca zilnic să-mi pot descompune și recompune ochii. Pentru că în adîncul ochilor sînt ascunse mii de taine, mai multe ca toate enigmele artei și uneori mă urmărea ca o adevărată halucinație gîndul că,

în timp ce întunericul se lasă în fața cîte unui om învăluind pentru el lumea în negură, pînă și în fundul canalelor cu gunoaie străfulgeră săgetători ochii sănătoși ai șobolanilor... candelae eterne, luminînd zi și noapte.

După ce i-am dus medicului patru statui, într-o zi i-am spus:

— De luni de zile n-am mai pus mîna pe daltă, domnule doctor. Îți poți imagina ce simt?

— Cum să nu! Deși n-ar trebui să uiți, dragul meu, că voi, artiștii, sînteți înzestrați cu mai multă imaginație...

— Ce vrei să spui cu asta?

— Atîta, că e nevoie de răbdare. Doar nu putem despica pămîntul să ne uităm ce e înăuntru. Pe frontispiciul unui spital german scria: „DOAR ATÎT VEDEM, CÎT CU-NOAȘTEM!”

Se auzi un clinchet, ca al bilelor de metal cînd cad pe o sticlă și mîna cu pipeta pluti spre mine prin aer. Nielges mă prinse de după ceafă și-mi înclină capul pe spate, în timp ce pleoapele mele se zbăteau apărîndu-se. Era tratamentul obișnuit: odată un lichid uleios, data următoare unul acid, usturător, introduse cu pipeta în ochii mei.

— În cincizeci și opt am operat la clinică un tînăr cu cataractă, spuse doctorul, scuișind cuvintele printre greblele dinților. Boala era veche, din copilărie... Pacientul nu prea avea amintiri vizuale... Cînd, după opt zile de la operație, i-am scos bandajul, băiatul era sub impresia unei emoții puternice: „Văd, domnule doctor, văd!” Apoi, așa cum era, în pijama, s-a prăbușit pe pat și a ejaculat...

O clipă a fost liniște.

— Spune-mi, domnule doctor, n-ar fi mai bine s-o lă-sămbaltă?

Surprins, Nielges se îndreptă din șale.

— Ce mi-e dat să aud?... Vrei s-o chem pe Imola? Vrei să te certe?

Și femeia apăru îndată.

— Ce spune băiețelul neascultător?... Că n-are rost tratamentul? Ah, să-ți fie rușine!

S-a oprit lîngă mine cu capul înclinat, ca pentru o mustrare maternă și, așa cum stătea, aproape, vedeam cu claritate crăpăturile stratului gros de pudră de pe obrazul ei, de parcă ar fi fost o coajă de ou spartă în apă clocotită. Nielges

își împreună mâinile la spate și atitudinea lui părea să exprime că i se pare inutil să-și dea osteneala să mă convingă de faptul că era un lucru făcut strict în favoarea mea; măruntele greble albe se odihneau liniștite în carnea îmbibată de nicotină a buzelor. Îi priveam pe amândoi printr-o abureală uleioasă și brusc am luat hotărârea de a nu mai veni aici niciodată.

Împuneam comprese cu ceai de mușețel și parcă mă simțeam ceva mai bine. În orice caz nu mă mai chinuia înțepătura sfișietoare a închipuitelor așchii de sticlă. Dar n-aveam chef nici să lucrez, nici să mișc. Stăteam cât era ziua de lungă în patul meu acoperit cu o cergă și, cu pleoapele închise, recepționam defilarea continuă a unor ochi: de bufniță, de ucigași, de șerpi, ochii lui Hitler, ochii Papei Pius al XII-lea, ochii lui Rembrandt...

În oraș se vorbea că aveam să orbesc. Atrofierea galopantă a nervului optic... Medicul meu face tot ce e omește posibil ca să-mi salveze vederea... Dar rezultatul depinde de răbdarea mea... și de șansa ca Nielges să izbutescă să procure niște injecții foarte scumpe din Elveția...

Întimp ce puneam cap la cap aceste fraze, mi s-a părut deodată că aud vocea nevastei doctorului, ba chiar am văzut-o aplecându-se asupra receptorului, cu un zîmbet strecurat printre crăpăturile acelor pleoape care erau un amestec întunecat și lipicios de creme. Și brusc m-am sculat gata să vomit și m-a luat cu frig.

Ce limpede era totul! Cu bună știință și absolut intenționat mi-au ținut ochii inflamați luni în șir! De aceea după fiecare ameliorare urmau picăturile acide. De necrezut...

Dacă Nielges ar fi avut măcar atîta intuiție cât încapă într-o furnică, și-ar fi dat seama că aveam anumite bănuieli, dar furtuna lăcomiei măturase din creierul lui orice rest de intuiție. După vreo săptămînă și ceva, năvăli iritat în atelier cu gulerul hainei ridicat. Grebluțele albe țopăiau nervoase, smulgînd pielea scorojită de pe buze. Stăteam pe un trunchi de copac și ascuțeam o daltă cu lamă subțire.

— Cum să-mi explic atitudinea dumentală?, întrebă doctorul. Dacă ai fi fost ținut la pat aș mai înțelege... Dar așa... nu pot s-o iau decît ca o jignire personală, dragă... Sau poate ți-ai pierdut încrederea în mine?... Tocmai acum ți-ai pierdut speranța, cînd am primit și injecțiile elvețiene?

Nu l-am privit; continuam să răsucesc dalta.

— Domnule doctor, după părerea dumatăle, eu sînt o zeităte solitară, nu-i așa?... Doar mi-ai declarat-o în repețitate rînduril!

— Da, asta e părerea mea, dar...

— Dar tocmai de aceea ai vrut să-mi scoți ochii... Păi crezi că-i frumos? Măi, măi, măi...

M-am ridicat; strîngeam în pumn unealta ascuțită.

— Adică să orbești arta, așa, din simplă admirație? Domnule doctor!... Asta nici măcar Mengele n-a făcut-o...

Mă privea fix și se tot trăgea înapoi.

— Îți atrag atenția că am pus zăvorul la ușă. N-ai nici o scăpare. Ochi pentru ochi, domnule doctor!

Și m-am repezit cu dalta la obrazul lui.

Vecinii au chemat salvarea și, după ce, în toiul crizei, i-am împrăștiat de cîteva ori pe infirmieri, vînjoși de altfel, iar pe unul din ei l-am băgat chiar în lada cu lut, mi-au pus cămașa de forță. Așa mi-a fost dat să ajung, pentru prima și ultima oară în viața mea, la balamuc...

Un Noe la Satu Mare

Povestea asta o știu de la un cunoscut, un tînăr inginer, spuse profesorul Rózsa. Lui i s-au întîmplat cele pe care am să vi le povestesc întocmai, fără înflorituri. Ascultați deci:

Trecuseră trei zile de cînd vagabonda pe străzi, într-o mahmureală atît de adîncă și stătută încît acum ar fi putut înghiți și un butoi întreg de vin fără să se mai trezească din durerea lui turbure ce ardea mocnit ca jăratecul; nimerind aici luase hotărîrea nici măcar să nu se intereseze de numele orașului necunoscut și pînă acum reușise să nu-l afle.

Un oraș. Îi plăcuseră din tren clădirile învăluite aburit în ceață și geamia sveltă cum nu mai văzuse nicăieri. Sau poate că nici nu i se păruse ceva anume atrăgător; atît doar că, ajungînd aici, zgomotul ritmic al roților îl exasperase, consumîndu-i și ultimele rezerve ale răbdării.

Cînd sărise pe pietrișul roșietic al peronului, era amețit și mahmur; își usca lacrimile cu dosul palmelor, de parcă ar fi vrut să-și curețe ochii de luminile dureroase pe care i le arunca dintr-un pahar golit pe jumătate un gunoier; în piațeta rece și albăstrie își scoase umbrela și, sub petecul de cer negru, se simți de parcă ar fi avut și el obraji tumefiați de vîntăi.

Pe ciuperca netedă de mătase a umbrelei se cernea o ploaie mărunță și în clipele acelea își închipui că presărarea aceea țîrîită nu e apă, ci o răsfirare de nisip spulberat, din plictiseală, de un puști așezat pe vine pe unul din acoperișurile clădirilor înalte; pămîntul nu mai putea înghiți picăturile dense și tari.

Acesta e orașul în care am fost de atîtea ori, în vis, gîndi el. Tocmai de aceea n-are nici o importanță unde mă aflu.

Privi piațeta; portiera unei Varșave cu pătrățele era larg deschisă, șoferul aștepta pe treptele bisericii.

Își închise umbrela, urcă, își puse geanta pe genunchi și din nou luminile începură să-i usture ochii.

— Unde mergem?, întrebă șoferul, dar el tăcea; con-torul ticăia monoton, țijele ștergătoarelor se mișcau ritmic, lăsînd cînd să țîșnească în bezna mașinii imaginile caselor cu pereții lor galbeni, cenușii, ivorii, cînd să se facă din nou întuneric, de parcă pe cer ar fi plutit într-o trecere grăbită cîte un nor negru murdar, atîrnînd în ploaie; picăturile scurse de pe mătasea umbrelei se strînseseră acum într-o băltoacă măruntă, călătorul privi în jos la picioarele lui și atunci își aminti că ieri dimineața, cînd se oprise pentru scurtă vreme la poartă, timpul fusese la fel.

Despături ziarul, doar-doar îi vor sări în ochi acele cîteva rînduri care să-i ferece în armura realității groaza ce nu izbutea să se materializeze încă în chipuri concrete, să se organizeze înlăuntrul ființei lui în fier sau în elasticitate, sau măcar într-un fulg pe care l-ar putea prinde cu buricele degetelor; căuta vorbele care, într-o crîspare rece, să spună că „o fetiță de trei ani... În dosul casei... Într-un canal deschis...”, căuta cuvintele mărunte cu dinți de fierăstrău, ce aveau să-i zgîrie oasele și de la care, fără să știe de ce, aștepta să se liniștească...

Privirea îi fugea de colo pînă colo de-a lungul filelor și de nicăieri nu-i sărea în ochi că „în timp ce se întindea după ursuleț, a căzut cu capul înainte...” sau că: „...a fost găsită de vecini la un ceas după accident...” în locul anunțurilor așteptate, în fața lui se ivi o femeie, cărunție și cu priviri turburi; se uită la el cum foșnește neliniștit filele, apoi se lipi brusc de el cu haina ei tocită și cu răsufierea stătută, obrazul ei fierbinte aproape că-i răni fața, ca apăsarea dură a hîrtiilor mototolite; după care făcu un pas înapoi, iar cînd el își smulse de pe față, cu un gest violent, hîrțiile, asemeni unei perdele sufocante, femeia își holbă la străin ochii dila-tați; părul ei cu fire aspre, ridicat măciucă, se respira ca rădăcinile țepene ale ridichilor din pămînt.

— Te încîntă că oamenii seucid între ei?!... Că nu e pace în Vietnam și în Laos? Las' că o să fie cînd o să vină Antihristul să te înțepe cu tridentul lui în cur...

Cusătura de pe mijlocul hainei șoferului se destrămase din cauză că trupul i se aplecase mult înainte; cîteva împunsă-turi luminau albe stofa închisă la culoare, semănînd cu dinții rînjiți ai unui cățelandru strivit de roți; ștergătoarele conti-nuau să se miște ritmic; în această cadență culorile se succe-

dau în nuanțe apropiate: strălucirea șoselei, strălucirea burleanelor, strălucirea obloanelor coborâte, acoperișuri de țigla morcovii, cupole umede de biserică, strălucirea fețelor trecătorilor...

— Unde doriți să vă duc?, întrebă iar șoferul, fără măcar să se uite în oglinda retrovizoare; se mișcase doar atât cât cățelandrul strivit să-și închidă gura cu dințișorii de ață și gulerul hainei să se ridice cu un deget mai sus.

Străinul simți atunci că șoferul, care tăcuse, își marchează în acest fel revolta împotriva lui; și i se făcu milă de sine însuși.

— De ce nu pornești?, îl întrebă. Ce mai aștepți?... Pornește și plimbă-mă pînă isprăvești benzina.

Mașina demară brusc, călătorul închise ochii și în scurtă vreme simți că merg roată, că străbat orașul necunoscut fără rost și fără țel, ducându-se undeva, pentru cine știe ce, către un hău pustiu. Curînd conștiința celui pustiu îl făcu să ațipească, și se liniști puțin și durerea, de parcă ar fi vrut, înceată și perfidă, să strîngă puteri pentru un nou supliciu al aducerii aminte; înainte însă de a se dezmetici, șoferul, apoi și propriul lui cap, pînă acum clătinat pe marginea scaunului, săriră, ca niște mingi care se zbat prinse în țesătura unei plase.

— Pană de cauciuc, anunță șoferul, deschizîndu-i în același timp portiera. Nu pot merge mai departe...

Străinul plăti o sută zece lei și ieși în pîcla însorită, în care simți din nou, și violent, năvălind asupra-i răul mahmurelii din urmă cu o zi; nu știa unde se află, unde anume îl lăsase șoferul; avea senzația că orbecăia prin albia secată a unui rîu și de cîte ori piciorul i se răsucea, călcînd o piatră albicioasă ca oasele uscate, auzea un zgomot aidoma unui ecou frînt de maluri abrupte, unei curgeri de apă, unor hăuri concave; în aerul încălzit se răsplinea un miros de nămol și putreziciuni, pătruns cînd și cînd de o duhoare de hoit ca de bîzîitul unui bărzăun înspăimîntător...

Mergea gîfîind, folosindu-și drept baston umbrela pe drumul plin de hîrtoape, apoi se opri în fața unui plop și, amețit, cu fruntea lucind de sudoare, văzu că la mijlocul înălțimii copacului atîrna un mănunchi de iarbă uscată, iar pe o creangă despîcată zăcea de-a curmezișul un hoit de animal în descompunere. Dumnezeuule, ce i s-a putut întîmpla?...

Întimp ce se întindea după fetiță, a căzut el însuși în canal, ca pînă la urmă apa să-i scoată la iveală, aruncîndu-i pe amîndoi aici, în acest pustiu pietros, în duhoarea asta de hoit, în această mare de mocirlă unduind bolnavă.

O luă la fugă, se îngrozi de spectrul pieirii; de revărsarea care poate peste cîteva clipe avea să se ridice din nou la înălțimea aceluï hoit. Și aproape că vedea orătăniile, oaia și capra, calul și boul, găinile și cocoșii, răsucindu-se pe valul nisipos și mîlos, în cotețele lor plutitoare, bălăngănindu-se pe șipci, purceii tumefiați, cu codițele cît degetul ridicîndu-se dintre pulpele rotunjite, de parcă ar fi fost retezați cu aceași foarfecă de pe firul vieții, și văzu fetița, cu ochii deschiși, zbătîndu-se și strîngîndu-și convulsiv la piept ursulețul de cîlți...

Îngrozit, încercă să se salveze.

Se împiedică de scîndura galbenă a unei cercevele, apoi tocul i se înțepeni într-un polonic albastru, și simți o lovitură ascuțită în fluierul piciorului, era cu siguranță coada polonicului, în vreme ce înaintase urcînd pe drumul puțin abrupt, fără să privească nici în stînga, nici în dreapta, pentru că de ambele părți, la marginea terenurilor, se căscau rămășițele zidurilor ca treptele desenate pe un caiet cu pătrățele. Îl năpădi furia, îi era teamă și scîrbă și simțea mai cu seamă o cumplită și impersonală dorință de răzbunare împotriva neștiutului ins care organizase descinderea lui tocmai în acest oraș, pentru ca după tragedia lui cu apa, atît de personală, întîmplarea să-l azvîrle tocmai aici!

Uneori se împiedica pînă și de propria lui umbrelă și-și usca sudoarea amestecată cu lacrimi cu bucașica de mătase neagră mototolită în pumn; sub țesătura de nailon a cămășii, trupul îi fierbea și i se tăbăcea de parcă ar fi nimerit în gîtuirea unei imense sticle de lampă; din fericire, la capătul urcușului, drumul se nivela, după vreo jumătate de oră de mers apăsător ajunsese la primele case neavariate; zgomotul pașilor lui fugea acum de el, pătrunzînd pe ușile larg deschise ale prăvăliilor de parcă ar fi vrut să se desprindă de goana lui speriată, dar, după ce făcea înconjurul adîncimii tejghelelor umede, se unduia pe lîngă pereți, pe lîngă borcanele de compoturi, cutiile de conserve și grămezile de cartofi strivite de umbre, și revenea în goană, bucurîndu-se că se poate vîrî din nou sub tălpile stăpînului...

Străinul nimeri din nou în centru.

Se opri să-și tragă răsuflarea la un colț de stradă, pentru că nu știa încotro s-o mai apuce acum, încotro să-și mai lase gândurile să alerge; stătea lângă un stîlp de afișaj, crezînd că nu-l va băga nimeni în seamă și că așa îi va fi foarte bine; de cînd sărise din tren se temuse mai ales că se va găsi cineva dornic să-l mîngîie cu tot dinadinsul, spunîndu-i infamele vorbe care se obișnuiesc în asemenea împrejurări, pe care cel în suferință ar ști să le spună la fel fără să greșească măcar o iotă.

Bine că nu-l vedea, că nu-l cunoștea nimeni!

Dar nu era decît o închipuire a lui că e nevăzut.

Pentru că cineva îl observa: îl privea cu înțelepciune, stînd șovăielnic în colțul acela de stradă cu geanta lui neagră, cu umbrela lui neagră și cu incertitudinea lui neagră: el nu-l văzuse nicicînd pe omul acela și tocmai de aceea se miră cînd, pornind de la ușa băcăniei, omul i se adresă; bătrînul purta pantaloni de culoarea lutului, pe spate o zeghe neagră, o pălărie roșiatică, parcă din tablă îndoită și atacată de rugină; strîngea la subsoară o geantă de piele de porc jerpelită de vreme, iar în geantă, cumpărături sărăcăcioase: griș, oțet, de cincizeci de bani drojdie, o cutie de lapte praf...

— Fratele nu-i de pe aici, așa-i?, întrebă el. Se cunoaște după ținută. Pari cam dezorientat.

Străinul se întoarse spre el; întii zări doar pălăria, apoi obrazul cît palma unei mîini, crăpat ca pămîntul de caolin uscat, apoi șomoioagele de rogoz cu fir delicat ale sprîncelelor groase, tremurînd subțire de căldura grabei; micuțele lacuri albastre ale ochilor se ascundeau adînc în rogozul toamnei și în grămăjoarele de trestie maronie a pielîțelor boțite dedesubt.

Bătrînul intervenise, ca și cum prețul apropierei sale ar fi fost, cel puțin pentru început, o bănuială bine cumpănită; și poate de aceea i se ascunseseră ochii așa, ca să nu poată oricine azvîrli în ei cu propria sa necurătenie sufletească, nu cumva să se agațe de ei oricare haimana pîndind vîna-toarea de prăzi ușoare, oricare profitor; pentru că știa prea bine, din experiență, că nimeni nu-i mai periculos și nimeni nu cade mai ușor victimă elanurilor decît oamenii lipsiți de patimi...

Se priveau în liniște, dar cu încordare.

Bătrînul, pentru că dintr-un imbold interior simțise că trebuie să-l abordeze pe necunoscut, așa cum tatăl său și bunicul său obișnuiseră să se apropie, ca stăpîni ai orașului, de oricine pe care-l simțeau înfricoșat, trist sau lipsit de ajutor, străinul privea sprijinindu-și vîrfurile umbrelei de botul pantofului cu un fel de tristețe obosită la bătrînul care zîmbi în sfîrșit. Dinții înjumătățiți și cioturile maronii arătau ca rădăcinile smulse ale unei sălcii doborîte pe malul unui pîrîu și de după gingiile trandafirului se simțea o aburire caldă, ca răsufierea nestricată de gusturi vinovate a sugariilor.

— Vin-o să locuiești la noi, spuse. E un oraș cumsecade. Se găsesc de toate. Aici oamenii sînt fericiți...

Și trăsăturile i se destinseseră, iar dinăuntru firelor subțiri, îngălbenite, de rogoz, apele albastre ale ochilor străluciră acum aproape; poate îl cuprinsese emoția și devenise temător, gîndind că se obligase la cine știe ce și că se dăduse, poate, pe mîna străinului; dar nu de obligație se teme el, ci de refuz, pentru că el apucase să-l invite pe necunoscutul din fața sa în numele jumătății lui de kilogram de griș, a litrului de oțet, a cutiei de lapte praf și a drojdiei cumpărate de cincizeci de bani, ca și în numele aceluia jambon cît pumnul care atîrna în pîcla podului, a ciubărului cu fasole pestriță, a jumătății de sac de cartofi, în numele apei din fîntînă...

Și vorbele cu care rostise ceea ce era de rostit erau atît de gingașe și cuviincioase ca tufele de cartofi sădite în rînd și mușuroite proaspăt cu pămînt; dar pe străin durerile și experiențele lui îl făcuseră să devină cinic și bănuitor și, aruncînd o ultimă privire pălăriei de tinichea boțită a bătrînului, gîndi în sinea lui: Vrea să mă tapeze, i s-a făcut de o cinzeacă. Însă îi era totuna și de altfel bătrînul îl liniștea parcă. Îi făcu semn că e în regulă cu un gest de politețe silită și resemnare; bine, vor intra undeva.

Iar cînd, intrînd în restaurantul mare și curat, bătrînul porni nesigur și ușor ceremonios pe mocheta vișinie întinsă între scaunele tapițate de culoarea caiselor, cu servieta jerpelită din piele de porc sub braț, străinul avu iar un infim sentiment eronat, gîndi că moșul, cu acest pas, cu acest ritm timid și solemn, va fi pregătind terenul pentru un potop de văicăreli, strînse în el ca nămolul pe fundul apelor stătute rămase după revărsări. Și, pentru că nu auzea ce bodo-

gănește în timp ce pășea în fața lui, și pentru că era preocupat de propriile lui gânduri, i se părea că recită o amenințare biblică:

„Sosit-a înaintea feței mele sfârșitul a tot omul, căci s-a umplut pământul de nedreptățile lor, și iată că eu îi voi pierde de pe pământ. Tu însă fă-ți o corabie de lemn de salcîm. În corabie să faci despărțituri și smolește-o cu smoală pe dinăuntru și pe din afară. Corabia însă să o faci așa: lungimea corăbiei să fie de trei sute de coți, lățimea ei de cincizeci de coți, iar înălțimea de treizeci de coți. Și iată eu voi aduce asupra pământului potop de apă, ca să pierd tot trupul de sub cer în care este suflu de viață și tot ce este pe pământ va pieri... Iar cu tine voi face legământul meu...”

Dar îndată ce se așezară, bătrînul începu altfel de vorbă:

— Vino să stai la noi, zău că n-o să-ți pară rău... La noi locuiesc oameni pașnici. Aici, dacă unul s-a încăierat o dată cu altul, nu mai poate păși pragul unei case cinstite. Pe cuțit unul singur a încercat să pună mîna, dar nu era de pe aici, și i-au rupt numaidecît brațul... Uită-te la mine: nici după paguba care m-a ajuns în urma răzvrătirii apelor nu pot spune că mi-am pierdut nădejdea, că duc lipsă de ceva, că n-am ce pune pe mine... M-ar bate dumnezeu dacă m-aș plînge; mă doare numai că, în timpul inundațiilor, feciorul meu cel mare nu s-a ostenit să vină să mă vadă și că nevastă-mea, săraca, a murit chiar în zilele revărsărilor...

În schimb, mezinul a călătorit două zile și două nopți și tot a venit... Cu el împreună, am reușit să smulgem apoi atîta adăpost cît să am și eu unde pune capul... Acum am prins puteri — nu mă plîng.

Nu-l lăsă pe străin să plătească, despături o sută, mai ceru o halbă, își sprijini palma pe fața de masă și o clipă rămase pe gânduri; poate își pomenea morții. Străinul privi îndelung la mîinile mari ale bătrînului.

Mai tîrziu bătrînul spuse:

— De cum te-am văzut în colțul străzii, am știut că nu ești de pe aici, și am știut că ai un necaz... că ai primit o lovitură grea... Tocmai de aceea am îndrăznit să mă apropiu... Du-te la el, omule, mi-am zis, și spune-i sărmanului o vorbă, iar, dacă e posibil, măsoară-ți cu el durerea ta. Poa-

te-i aduci o mîngîiere... Aşa se adună oamenii la grea suferinţă...

Rise, arătîndu-şi gingiile trandafirii.

— Ştii care a fost cea mai mare bucurie a vieţii mele?... Faptul că scumpa mea... micuţa mea avea un scris atît de frumos... Voise cîndva să se facă învăţătoare şi, înainte de a mă părăsi, sărăcuţa, cu scrisul ei atît de minunat, m-a binecuvîntat cu o amintire... A scris o scrisoare la curăţătorie, acolo unde se lucrează numai pentru fabrici, pentru instituţii, rugîndu-i să nu mă părăsească şi de la mine, ca văduv, ca om singur pe lume, să primească lenjeria la spălat... Ce crezi că s-a întîmplat?... Directorul a dus scrisoarea în toate secţiile şi le-a arătat tuturor acele litere scumpe ca mărgelele... N-am ce spune, de atunci, ei au grijă de mine...

Bău o gură de bere şi îşi şterse fruntea de sudoare.

— Scrisoarea asta m-a făcut fericit şi am să-i port recunoştinţă pînă la moarte... Şi am hotărît să-i ridic un monument, un monument frumos... Şi, dacă am hotărît, o s-o şi fac... pentru că, uită-te la mine, aşa cum par eu de sărac, anul acesta cresc patru porci, iar anul viitor la fel... Îi hrănesc, îi scarpin, îi îngraş pînă adun banii pentru o criptă frumoasă unde se va odihni ea...

Tăceau amîndoi; la urmă bătrînul oftă.

— Pentru că datoria noastră pe pămînt este ca, atunci cînd nu mai avem de trăit pentru noi, să slujim cinstit amintirea morţilor... Hai, zău, vino şi stai la noi... Crede-mă că n-o să-ţi pară rău... Lumea de pe aici e bună şi paşnică...

Prin mintea străinului fulgeră imaginea înspăimîntătoare a fetei şi brusc simţi atîta căldură şi recunoştinţă faţă de bătrîn, că izbucni în plîns, aplecîndu-se peste mîinile lui uriaşe care se odihneau pe faţa de masă, întinse acolo asemenea unor peşti mari şi rotunzi, cu solzii ca acele, zăcînd pe fundul mării; nodurile degetelor semăneau cu grăunciorii încolţiţi ai ochilor care, de acolo, din adîncuri, au privit cu întunecată demnitate sublima plutire a atîtor poveri...

Pe mine acum și călătoria mă doare

(Povestirea de dimineață a poetului)

Minte sau nu minte poetul?, sînt întrebat adeseori, cu vehemență, de unii care vor cu bună știință să mă pună în dificultate. Eu însă nici nu mă supăr, nici nu mă simt pus în dificultate, ci le răspund așa: da, minte, dar minciuna lui afirmă un adevăr superior! Pentru că exagerînd, sau minimalizînd, poetul nu face decît să reveleze esența lucrurilor, să dărîme acele zăgazuri care se înalță, ca o cetate, în fața oamenilor; creînd și sistematizînd ficțiuni, el crede cu în-căpăținare în plăsmuirile sale, pentru că adevărurile artei sînt adevărurile sintetizate ale vieții.

Așa mi-am imaginat și eu, pentru mine, această povestire, în care este descrisă ultima călătorie mare a bătrînului meu confrate scriitorul, el însuși, din rușine și din umilință, tăinuindu-ne calvarul său, scăpînd doar, cînd și cînd, o vorbă răzleață, pentru ca în cele din urmă să spună oftînd: „Ar fi timpul să mi se organizeze și mie o înmormîntare frumoasă!” Dar iată povestea, așa cum am filtrat-o cu, prin conștiința mea:

De douăzeci și cinci de ani sînt așteptat în orașul acela de lîngă rîu, gîndi Bătrînul și-și întoarse fața în direcția în care ar fi urmat să plece. În jurul lui stăruia liniștea, iar el stătea la biroul său, încordată fiindu-i doar simțirea — o ascuțire și o acuitate a simțurilor semănînd cu atenția șopîrlei care, ascunsă printre crăpăturile pietrelor vulcanice, încearcă să ghicească dacă de data aceasta Golfstream-ul vine de mai departe, rostogolind spre insulă miresme de mult neadulmecate de ea.

Obrazul Bătrînului era în întregime brăzdat de crăpături; printre gropițele uscate ale bărbiei, cîteva urme adînci, împrăștiindu-se ca niște raze și semănînd cu adînciturile lăsate de o căruță venită dintre băltoace; apoi șanțurile săpate de roți se pierdeau în nisipul cenușiu al buzelor, reliefind

parcă neputința de a înfige în nisipul acela arcul lătit și sever al gurii; porțiunea de piele de sub nas rămăsese întinsă, mai sus însă, în șanțurile ce împrejmuiau, la stînga și la dreapta, buza superioară, ridurile se fugăreau suprapunîndu-se, răsucindu-se roată, urcau îngrămădindu-se în adînciturile din jurul ochilor, se învîrtejeau, se strîngeau mănunchiuri, îngropînd aproape între ele cele două limpezișuri de lac.

Eu am încheiat, de la mine nu se mai poate aștepta nimic, gîndea Bătrînul și, tîrîndu-și ușor piciorul drept, o porni prin cameră. Ce prostie să crezi că omul are o chemare pe lumea ăsta. Omul nu e chemat, nu e solicitat de nimeni. Necesitatea e prea încăpățînată, prea orgolioasă și prea neîndurătoare pentru a ne ține în vreo evidență nominală; își alege, asemeni apei în căutarea limpezimii ei, terenul pietros cu nisipuri fine; iată, un asemenea teren ales al Legii am Fost și eu, șase decenii m-au contorsionat și s-au infiltrat în mine, înfierbîntîndu-mi măduva oaselor, întăritîndu-mi zgîrciurile și rețeaua nervoasă...

Dar drept este oare ca cel ce se subordonează Scopului și se devotază lui și numai lui, să obosească astfel și să ajungă atît de pocit? Căci chiar dacă s-ar mai găsi la mine ceva demn de luat în seamă, cel puțin pentru un artist, ar fi, ca la sculpturile din rădăcini, doar materia în organizare, care, în formele dinainte desăvîrșite, scapă rigorilor judecății critice, rămînînd neobservată chiar și ideea de organizare a creatorului, ca să sărbătorim exclusiv Capriciul, pe care ni-l închipuim a fi un personaj fără timp și fără suflet; așadar, obrazul meu, pentru cei ce mă contemplă din afară, este și el rezultatul Capriciului, și simt uneori cum îl atinge, într-o trecere temătoare, cîte o privire, neștiind ce se poate ascunde sub aparențe...

Se întorase lîngă masa de scris și își sprijini spatele de dalele reci ale sobei de teracotă; în casele vecine începuseră să facă focul, dar Bătrînul nu pusese încă să-i fie încălzită camera, amînase aprinderea primului foc pentru începutul lunii decembrie, cînd căldura nu-i va mai moleși creierul, cînd frunzele uscate ale teiului de pe stradă nu vor mai fi măturate de vînt în curte, asemeni unor bolboroace galbene, chircite; pîndea ore în șir zgomotul frunzelor moarte și i-ar fi părut rău să plece și să lase tocmai acum casa, strada.

Pe mine acum și călătoria mă doare, gîndea, degeaba mă sui în tren, nu ajung nicăieri fără să trecă prin mine, făcîndu-mă să sufăr, duritatea traverselor și ascuțitul pietrelor de terasament...

Dar, cu toate acestea, poate că trebuie să pornesc în călătorie?

Închise ochii, ca și cum ar fi așteptat o lămurire a problemei și buzele îi deveniră vineții de înfrigurare. Trebuia oare să-și ducă obrazul acolo sus, lîngă rîu, ca pe un cap de lut bălăngănit pe o bită?... Dar de ce curioșii nu vor să-i studieze decît fața?... De ce nu inima, ficatul, guta sau digestia bolnavă?... De ce n-ar fi dornici să-i cerceteze nodurile varicelor ascunse de pantalonii călcați pe dungă?... Cu ce timpă revoltă s-ar uita la el, dacă și-ar face apariția în fața lor vara desculț, înfășurat într-un cearșeaf...

Iată gînduri care îi stîrneau un soi de amuzament înecat de furie, poate pentru că de la o vreme îi dădea tîrcoale, cu o voce caldă, încurajatoare, mîngîindu-i trupul, o anume vanitate, de mult uitată, și care prinsese glas din nou ca atunci cînd era principalul îndemn al anilor lui de tinerețe: Trebuie să te duci acolo, zicea vocea, pentru că acolo ești așteptat și pentru că pe răbojul legilor se cuvine să se înscrie măcar o singură dată conturul adevăratului tău chip, sau ești și tu unul dintre aceea care nu știu că omul, de cînd se naște, crede mai cu seamă în năluciri?... Ce mai ai tu de pierdut? După ce vei muri, s-ar putea să vină zile în care proștii și cei ce se îndoiesc de toate să înfigă pene ascuțite în brațele și în picioarele și în carnea frunții tale, să zgîrie sub unghiile tale poezii obscene, dar toate acestea te vor lăsa rece, nimic nu va strica numele tău; cine observă oare zgîrieturile de pe dalele de piatră ale templelor sau murdăria păsărilor pe cupa clopotelor? Poate că n-ai să fii la modă, pentru că moda ocolește întotdeauna munții și rîurile și pîinea și apa de băut; iar dacă o vreme te vor da chiar uitării, nu-ți fie teamă că nu vei dăinui; ar fi o închipuire tot atît de puerilă ca și cînd, izbucnind un incendiu într-o sală de concerte și reprezentăția întrerupîndu-se la mijloc, cineva ar spune că a luat foc și a ars simfonia însăși; grăbește-te deci, grăbește-te!...

Nu-și luă pentru drum decît un geamantan mic, negru, din carton: puțină rufărie într-o pungă de plastic, peria și pasta de dinți într-o cutiuță de aluminiu, medicamente dacă l-ar încerca din nou spasmele durerii de cap sau l-ar pâlî o criză reumatică; era singur în compartiment și, după ce își așeză bagajul în plasă, își scoase haina și își înfășură fularul în jurul gîtului; îndată începu să-și desfacă șireturile, pentru că, în timp ce coborîse dealul ca să ajungă la autobuz, i se umflaseră degetele de la picioare și începuseră să i se înfierbînte călcîiele; abia porni însă trenul internațional că își silui picioarele înapoi în încălțări, simțind pătrunzător cum pietrele presărate printre traverse îi rod pînă la sînge tălpile și cum îl săgetează în creieri durerea...

După o vreme i se păru ciudat nu atît că în compartimentul lui nu intră nimeni, ci că pe culoar nu se auzeau pași, că, în timp ce vagonul se legăna ritmic, scîrțîitul și pocnetele lui se concentră numai aici, părăind să vină doar de la tampionul din spate, ca și cum ar fi alunecat spre el un morman de fiare vechi, zgîlțîind cînd și cînd lemnăria, acolo în colț, lîngă fereastră. Mai tîrziu chiar îi trecu prin minte că poate păcătuiește împotriva obiceiului dacă tocmai într-o astfel de împrejurare nu se gîndește la ceva frumos; de pildă să murmure ceva gen: „iată, iată, și viața e o mare călătorie”, sau altceva asemănător...

Se irită curînd, cînd pe neobservate se așeză lîngă el, atîngîndu-i umărul, un bețivan cu răsuflarea urît mirositoare, însă ridică din umeri și se cuibări mai adînc în colțul său, ba își trase și pălăria peste ochi; nu, pentru el viața nu putea fi asemănată cu nici un fel de călătorie, pentru că locomotiva condusă de el ar fi deraiat fără încetare de pe terenul marcat, de pe șinele destinului, pentru a se năpusti în turmă și a împrăști vacile și a speria boii și a călca păstorul care-și flutură cu un respect stupid pălăria către coliviile de metal umblătoare, ca și cum ar datora stimă, de la vagonbond și pînă la jandarm, oricui călătorește cu trenul...

Dar călătoria lui era o parodie chiar dacă ar fi vrut cineva s-o ia drept calvar, gîndea mai departe Bătrînul, pentru că, după ce l-au răstignit pe cruce și i-au vîrît sub nas buretele cu oțet pușînd a sudoare acidă, el și-a întors capul și a înjurat atît de murdar, încît în furia lor neghioabă i-au smuls din picioare și din palme piroanele: las' să coboare

și să mai propovăduiască și să cadă iar în robie, pentru că nu există robie mai dătătoare de plăcere pentru prizonieri ca exercitarea unui supliciu metodic și lent; iar el a căzut din nou în robie și din nou l-au făcut prizonier; și chiar dacă n-a scăpat cu totul, iar miine-poimîne oasele îi vor găuri pielea tăbăcită, și chiar dacă e nevoit să-și pieptene de-a curmezișul capului părul, ca să nu se vadă cicatricea groasă de un deget, de la creștet la temple, iată că totuși mai trăiește încă...

Acum, așadar, își duce sus, acolo în orașul de lângă rîu, obrazul, ca să se minuneze oamenii de el; cu siguranță că lucrurile vor fi astfel aranjate ca să treacă prin fața lui mulți oameni; îi vor privi nasul, gura; admiratorii vor rosti în șoaptă titlurile cărților pe care le-a scris, ca și cum ele ar fi apărut recent și, politicoș, îi vor oferi complimente uzate, cum obișnuiesc pe la mese bețivii și fumătorii să ofere celorlalți prăjiturile, înghețata sau laptele de pasăre din care ei nu gustă. „Încă nu-l cunosc, dar se spune că este printre cei mai buni din Europa, printre cei mai...” etc. etc. etc.

Într-un cuvînt, vizitele și recepțiile se vor ține lanț, pe cînd el nu și-ar dori decît să-și viziteze prietenii, prea mult spus și atît, de un singur prieten îi era dor, de Vajas, un flăcău bătrîn, cu care s-a înțeles bine, purtînd cu el chiar o corespondență secretă; cu siguranță, Vajas nu ajunsese nici fante, nici trapezist la circ, ci rămăsese un om dintr-o bucată. Ce anume înțelegea Bătrînul prin om dintr-o bucată? Doamne, poate nici nu s-ar cuveni să spună așa, fără îndoială că și această noțiune fusese compromisă ca aparținînd unui presupus conservatorism; în realitate, nu era vorba decît de acel deziderat care determină melcul, dacă vrea să trăiască și să supraviețuiască, să nu-și sfărîme cochilia numai și numai de dragul modei...

Doar un orb nu vede că scriitorii de azi își irotesc timpul în anticamera artelor; unul are treizeci și cinci de ani bătuți pe muchie și e taxat drept tînără speranță și caracterizat cu o cantitate infinit mai mare de adjective decît numărul simbolurilor și metaforelor folosite de el în tot ce a dat pînă atunci; iată-l că are patruzeci de ani și continuă să fie începător, n-are nimic în urma lui, dar hoinărește bine dispus prin viață, ca prin curtea unui imens birou de repartizare

a forțelor de muncă, unde misiunile se oferă benevol, în timp ce el joacă bîza sau puia gaia la umbra unui zid protector din cărămidă, pe care soarele nu-l ocolește...

Ce-i drept, lui și lui Vajas timpul nu le-a prea îngăduit să se joace; abia dacă și-au putut spăla obrazul în viitoarea grăbită a scurgerii evului; s-au dăruit și ei cuvintelor, aflate la mai mare loc de cinste decît frazele în fața vremelnic-stăpînitorului și veșnic-surprinzătorului *Ism*; au încercat și ei să fure de sub unghiile, sau poate din coada Ismelor ceea ce mai bine ar fi apucat de urechi; dar tot ce a fost experiment n-a avut decît durata unor zile și de îndată fiecare din ei doi a ales iarăși crucea ca să învețe, sub povara misiunii încredințate, ritmul potrivit și necesar al frazelor...

Și dacă Flăcăul Bătrîn îl chemase acum, poate amintindu-și de iureșul acelor ani, și dacă în numele lor pregătise primirea, gîndea el, zicînd cu o amară îndoială, dar poate și cu o undă de respect față de sine, că și-a dobîndit capacitatea de a-și aprecia cu deplină luciditate succesul, consacrarea, drumul gloriei rămînîndu-i tot atît de chinuitor ca și umbletul desculț pe cuie ruginite; dar se va lăsa privit, dacă ei vor să-l vadă și dacă e scris că în dosul tablelor legii se cade să se întrezărească și cealaltă față a lui Moise, cea scaldată în sudoare și palidă de osteneală...

La graniță se simți tulburat: controlul vamei îi aminti că în geamantanul lui izmenele sînt așezate chiar la suprafață, alături de lavaliera albastră cu picățele, și tot ce chibzuiuse pînă atunci cu calm și meticulozitate se surpă brusc în agitația îngrijorării lui de om bătrîn și îl cuprinse aproape un fel de spaimă că a procedat din nou altfel decît se cuvinte și că tînărul ofițer vameș îl va admonesta sau chiar îl va ancheta; se ridică, își căută de lucru, își puse haina pe spate, apoi, uitînd parcă ce-și propusese, își prinse cu degetele minii stîngi, boțindu-și-l, obrazul, ca nu cumva să i se destrame cu desăvîrșire în harababura aceea...

Poate avusese dreptate Celălalt, acela care se împușcase, gîndi mai tîrziu, obosit și umilit de spaima fără sens prin care trecuse. Cînd omul ajunge atît de neputincios, poate ar fi mai bine să se dea la o parte, să nu mai încurce lumea...

Înainteînsă ca acest raționament să-l liniștească, observă, cu o uimire și mai mare ca la pornire, că nimeni nu deschide

ușa compartimentului său și nici de pe culoar nu se auzeau voci, vreun căscat sau alt zgomot omenesc, doar de la roți continuau să vină, rostogolindu-se, aceleași huruituri și zornăituri, prăvălind parcă spre el un morman de fiare, în timp ce vagonul se legăna monoton; scoase din buzunar biletele verzi de carton, le privi suspicios și nu-și dădu seama ce se întâmplă în jurul lui; greșise direcția ori i se rezervase un compartiment deosebit? De îndată ce în dosul geamului apăru în sfârșit cozorocul lucios de la chipiul controlorului, se duse la ușă și-i spuse, aplecându-se spre el:

— Perforați-mi, vă rog, biletul!, și-i întinse, în palma desfăcută, cele două cartonașe. Stau aici de ceasuri întregi și nu m-a întrebat nimeni dacă am sau nu bilet!

Controlorul zîmbi, își desfăcu brațele a nepuțința și plecă fără a spune vreun cuvînt.

Cînd intră sub acoperișul afumat de zgură al gării, unde zgomotele se amplificau surd, garnitura pătrunse parcă într-un uriaș cuptor rece; pe peron nu-l aștepta nimeni; mai întîrzie o clipă lîngă geamul deschis, dar fețele care, privind în sus, îi scrutau pe călători și mîinile fluturînd bun venit exprimau o bucurie mai mică și mai banală decît aceea la care ar fi putut aspira el dacă oricare din vechii lui prieteni ar fi venit să-l întîmpine; nu mai zăbovi, își luă geamantanul și bastonul și curînd călca pe dalele de piatră ale peronului...

Deasupra capului său, brusc, megafonul începu să hîrîie, iar în clipa următoare avu senzația că cineva de sub acoperișul de fier afumat îl arată cu degetul, în timp ce un glas impersonal și strident repeta:

„Scriitorul N. N. este rugat să se prezînte la Biroul Agenției Turistice! Scriitorul N. N. este rugat să se prezînte la Biroul Agenției Turistice! În interesul său, scriitorul N. N. este rugat să se prezînte la Biroul Agenției Turistice!”...

Bătrînul trecu bastonul în mîna stîngă, în care își legăna geamantanul și cu dreapta smulse de pe cap pălăria cu căp-tușeală transpirată, ca și cum printre carele electrice transportînd bagaje și în forfota aceea necunoscută de oameni, peste capul lui și numai al lui s-ar fi revărsat de sus o găleată cu apă rece și umplîndu-l de rușine; din fericire n-a trebuit să întrebe încotro s-o ia, pentru că din zece în zece pași niște săgeți albastre indicau în ce direcție se afla Agenția Turistică; cînd coti spre clădirile oficiale, zări imediat, chiar la

capătul coridorului, în cabina de sticlă a biroului de turism, o femeie cu alură de stewardesă care, cu microfonul în mână, își mișca fără întrerupere buzele, continuând să-l cheme pe el; abia intră că-și îndreptă pălăria spre ea, agitând-o, vroid s-o întrerupă cât mai repede, ca unul care se străduiește, speriat, să stingă zvicnirea flăcării dintr-o lampă cu petrol.

— Eu sînt, vă rog, eu sînt!, răsufală nervos și fața îi tresări spasmodic. Aud încă foarte bine!... Mi-a lăsat vreo vorbă tovarășul Vajas?

Femeia se apropie; de sub șepcuța cochetă holbă spre bătrîn o figură obosită, strălucind unsuros și penibil, de parcă și ea ar fi fost întristată de propria ei urîțenie; era oficială și se exprima cu măsură, tacticoasă și agasantă.

— Tovarășul Vajas este ocupat săptămîna aceasta cu suedzii și m-a rugat să vă transmit din partea lui că vă stă la dispoziție o cameră la hotel pentru o zi; mai mult nu avem posibilități!

— Dar eu n-am cerut... lua-le-ar dracu de posibilități! Întulburarea lui bătrînul zîmbi și îndată își înfipse cleștele celor cinci degete în carnea obrazului: Am aici, undeva, o mătușă, poate mă primește ea...

Femeia se uita la forfota coridorului.

— Nu avem posibilități în clipa de față din cauza invitațiilor; vă rugăm ca, după scurgerea celor douăzeci și patru de ore să vă asigurați cazarea singur.

Bătrînul dădu din cap, se întoarse și, trăgînd ușor piciorul drept, porni spre ieșire; trecu în sala de așteptare pentru clasa a doua, vroia să stea jos cîteva minute, ca apoi să consulte mersul trenurilor și să vadă cînd avea primul tren spre casă; se așeză, puse geamantanul pe bancă, își prinse bastonul între genunchi ca să se poată sprijini în el și privi la forfota oamenilor străini. Suedezi!, gîndi. De fapt, toți ăștia sînt suedezi!... Se pare că am nimerit la Stockholm din greșeală.

Încet, sala de așteptare porni cu el, de parcă ar fi stat în compartiment în sens invers direcției mersului; își sprijini apăsător bărbia de măciulia bastonului, închise obosit ochii și-și spuse: Gata! De aici înainte eu n-am să mai pot călători decît pe roțile închipuirii. Poate că a sosit timpul să mi se organizeze și mie o înmormîntare frumoasă...

De m-aş putea întorce acasă

— Ciudată mai e viaţa!, suspină domnul Balogh, povestindu-şi istorioara într-un amurg, pe banca bătrînilor. Uite, trăieşte cîte unul cincizeci-şaizeci de ani în acelaşi loc, de crezi că după atîta amar de vreme e legat de casa lui cu odgoanele gîndurilor şi ale amintirilor, că pînă şi clanţa de la uşă i-a lăsat în căuşul palmei urma întipărită de timp. Şi tocmai atunci se întîmplă lucruri din cele mai neaşteptate. Sînt plante care ştiu să ne uimească doar cînd se deschid şi, odată înflorite, apar în culori noi, altele decît cele cu care ne obişnuiseră. Iar viaţa se desăvîrşeşte prin moarte şi nu se cuvine să ne mirăm că tocmai ultimele ceasuri ale omului dau la iveală, cîteodată, uluitoare surprize pentru cei apropiaţi.

Nonagenarului Illés îi plăcea să spună despre sine că nu s-a temut niciodată de nimeni şi că aproape toată viaţa lui poate fi socotită un exemplu de existenţă senină. Fusese primul care-şi durase casă pe o stradă nelocuită, arase cu plugul cele două haturi pustii şi ani în şir toţi vecinii îşi potoliseră setea la fîntîna lui. Era înţelept şi răbdător; venise la Cluj de undeva de prin secuime şi la oraş învăţase nu una, ci două meserii, lăcătuşeria şi mecanica, dar se pricepea şi la tîmplărie, la dulgherie, la grădinărit şi la o seamă de alte treburi. Se apropia de şaptezeci de ani cînd a trebuit să i se amputeze piciorul stîng cangrenat de varice, dar se ţinuse tare. De atunci se plimba în fiecare zi cîteva ceasuri pe jos, ca să-şi asigure o bună circulaţie a sîngelui.

Am să vă povestesc ultimele lui zile.

În după-amiaza aceea, Vilma fiica lui, se pregătea să se ducă la doctor şi-şi scosese din dulap rochia de culoare închisă. Abia trecuse de cincizeci de ani, dar părul îi încărunţise de-a binelea. Reumatismul îi deformatise articulaţiile degetelor, mîinile i se umflaseră şi chiloţii îi atîrnau pe fesele şi pulpele descărnate.

— Să ai grijă cui deschizi uşa!, îi spuse la plecare lui taică-său, care şedea la fereastră, cu piciorul de lemn întins în faţă. Illés zîmbi şi gingiile lui roşii şi ştirbe luciră în pe-

numbra odăii ca o panglicuță purpurie atârnată pe ulucile gardului.

Cînd se întoarse, femeia îl găsi șezînd așa cum îl lăsase cu același zîmbet pe chip și îi vorbi, dar în zadar, bătrînul nu-i răspunse.

— Tată, dumneata mă auzi?! Răspunde-mi, că mor de frică!

Fugî în stradă, să adune vecinii să vină și să se uite la Illés cum stă pe scaun, zîmbește și nu zice nimic. Așa a zîmbit taică-său toată viața, n-a vătămât nici măcar o muscă, ei nu i-a zis niciodată să se ducă mai încolo și acum, uite, amușise de tot...

Unul cite unul, vecinii intrară să-l vadă; se aplecau peste obrazul bătrînului cu răsufările lor mirosind a ciorbă de fa-sole, a mere sau a tocăniță.

— Mă recunoști, nene Illés?

— Dar pe mine?

— De mine îți amintești?

— Eu sînt Bódi!

— Eu Domokos!

— Și eu Esztelneki!

Dar Illés continua să zîmbească în neștire și vecinii, dînd unul cite unul îndărăt, începură să zîmbească la rîndul lor ca să-și stingă pe neobservate dezamăgirea și jignirea: zîmbetul le crispa fețele într-un rînjet asemănător și, înainte de a-l dezbrăca pe bătrîn, extenuați de zădărnicia jocului, se uitară la fiică-sa, aproape ca și cum ar fi vrut să se răzbune pe dînsa, și îi dădură a înțelege din priviri că acum totul era gata: dacă nici pe ei nu-i mai recunoștea bătrînul, atunci era dusă orice speranță.

Illés se mișcă și ridică mîna rămasă teafără.

— Ha! gemu el cu limba înțepenită, ha!

Și făcu semn că se trag clopotele. Dar clopotele răsunau și vuiau doar în închipuirea lui; dinții îi clănțăneau izbiți de imensul ecou, lacrimile îi curgeau pe față și atunci zîmbi din nou. Vecinii își simțiră nepotrivită prezența în aceste clipe de mare sărbătoare a suferinței, clipe de taină, despre care numai după o vreme avea să-i fie îngăduit omului cel mai apropiat de cel ce se stingea, adică Vilmei, să depună măr-turie.

Îeșiră deci, unul cîte unul, din cameră. Illés privea cu milă în urma lor, desigur simțind că îi jignise cu ceva sau ca le era teamă. Pentru că oamenii se tem întotdeauna, obișnuia să spună el, iar teama îi surpă și îi seceră ca nici un alt lucru. Frica este cauza acelor boli cărora medicii nu izbutesc să le găsească leacul nici în zilele noastre, ea găurește stomacul, arde inima și, din întunericul șanțurilor reci ale fricii, răsar acele tumori care-l mănîncă pe om de viu...

Frică lui nu i-a fost niciodată, cel puțin de oameni nu i-a fost, așa a ajuns el să trăiască nouăzeci de ani și poate nu s-ar fi prăbușit nici acum dacă altora nu le-ar fi fost frică în locul lui, dacă fiică-sa bunăoară nu l-ar fi convins cu cîteva ore înainte să plece de sub ploaia înviorătoare, de lîngă sapă, izgonindu-l în uscăciunea silnică și plicticoasă a casei, unde, în jurul goblenului cu Cina cea de taină bîzîiau muștele și unde gutuile înșirate pe dulap semănau cu niște hîrci gălbejite; dar un moșneag ajuns la nouăzeci de ani nu mai trăiește după voia lui — ci este supus tiraniei iubirii.

Mai tîrziu Vilma încercă să-l hrănească, dar bătrînul întoarse capul. Înainte de a se înfrăți cu pămîntul, vroia ca trupul să-i fie curat, să nu fermenteze în el nici o materie străină, ținea la asta, după cum se îngrijise din timp să le spună celor din preajmă în ce chip să-l îngroape: să-i pună nășălia în curte, găinile să nu-i cotcodăcească, porcii să nu-i grohăie, doar păsările cerului să ciripească deasupra lui; nici de cuvîntările de rămas bun nu avea nevoie, căci ele sînt poveri chinuitoare pentru cei ce trebuie să le rostească...

Spre miezul nopții își pierdu cunoștința; își reveni după ceasuri îndelungi. Acum limba nu-i mai era atît de înțepe-nită și, după ce o vreme tăcu încordat, izbuti să întrebe:

— Unde locuim acum, Vilma?

Speriată, femeia se aplecă spre el.

— Am întrebat unde locuim?

Obrazul bătrînului se crispă.

— Cum așa, unde locuim?, ezită fiică-sa. Doar știi... Pe strada Observatorului.

— Cu neputință... De ieri am poruncit să ne mutăm înapoi pe Strada Crinului!

— Unde?... Doamne, fie-ți milă de noi!

— Nu urla, cheamă vecinii... Am văzut cu ochii mei arzînd în locul becului un bivol încoronat!...

— Să aşteptăm măcar pînă dimineaţă...

— Nici o clipă nu putem aştepta!... Uite cum se înalţă zidurile în jurul meu!... Trebuie să ne grăbim, să ne grăbim!

Vilma trezi vecinii, vreo cinci bărbaţi, printre care mă aflam şi eu; ne-am dus la bătrîn, Illés plutea între vis şi trezie, dar bănuiam că aude totul, aşa că, după ce ne-am sfătuit între noi, am început să împingem mobilele prin casă; am deschis şi uşa de vreo cîteva ori, de parcă într-adevăr am fi mutat ceva, dar n-am făcut decît să schimbăm orîndiala în cameră; ne îndemnam unul pe celălalt:

— De unde apuci, omule, dulapul ăsta?...

— Ia-l de jos, acum saltă-l, aşa!

— Lasă-l mai jos, altfel nu iese pe uşă!

— Băgaţi de seamă, se răstoarnă!

Primul care obosi de pe urma emoţiilor mutatului fu muribundul. Închise pleoapele; cele două surpături mărunte ale ochilor i se umplură de umbre întunecate. Am luat patul şi, cu grijă, l-am mutat în partea cealaltă a camerei; i-am făcut semn Vilmei să aşeze tot ce se putea altfel, nimic să nu rămînă aşa cum fusese înainte şi am plecat să mai apucăm cîteva ceasuri de somn pînă dimineaţa. Dar n-a fost chip să avem linişte decît pînă pe la vreo zece, înainte de masă; femeia ne chemă să venim din nou pentru că Illés horcăie, zbiară şi încearcă să se ridice din pat.

Cînd m-am apropiat de bătrîn, m-a recunoscut şi, zicîndu-mi pe nume, s-a văicărit:

— Uite, Balogh, ce mi-au făcut,... m-au tîrît înapoi în strada Crinului şi aici e mai rău... chiar lîngă casa noastră e fabrica de clei, aburii îmbîcîsesc aerul şi se lipesc frunzele caisului una de alta... Duceţi-mă mai departe, în strada Pombelului... nu vreau să mor aici!

Ce altceva puteam face decît să continuăm mutatul? A treia zi înjuram şi trînteam ca salahorii mobilele, abrutizaţi de palincă şi sicîială, dar regulile jocului rămîneau sfinte: Csanádi, care fusese cîndva căruţaş, fornăia şi strănuta, imi-tîndu-şi calul şi scurma cu un fier pietrişul din curte.

— Mîna, mă, şi să nu opreşti pînă la Illésfalva!, chiuiam în a patra zi, îndeplinind o nouă dorinţă a muribundului şi, bătînd pasul pe loc, cîteşi patru îi scuturam patul; bătrînul încrucişă mîinile pe piept şi mormăi morocănos:

— M-a chemat, să nu stau în ploaie, să nu mai sap...
Pentru că și ei îi era frică într-una...

Știam ce era în mintea lui, îmi spusese adeseori cât de mult îi place să stea în ploaie, oamenii nici nu-și închipuie, zicea el, ce aromă gustoasă capătă saliva de la seva unor rădăcini frînte, de la un bulb de crin tăiat în două, ce dulce mirosea o mină de iarbă verde udată de ploaie, și ce aer tare învăluie scoarța copacilor și hainele de aba umezite de picuri, iar oamenii nu știu cum e apropierea sfielnic-liniștitoare a cailor și boilor cînd pasc în ploaie...

— Acum unde locuim?, întrebă Illés mai tîrziu, cînd, după ce ațipise puțin, își reveni iar.

Vilma, epuizată de atîta cărat și de nopțile nedormite, îi răspunse fermă și exasperată:

— Ne-am întors în satul dumitale, tată!

— Sîntem acasă? Ei slavă domnului!

Oftă, zîmbi și muri...

Balogh privi în jur. Avea sentimentul precis al unei încheieri.

Feriți-vă de făcătorii de minuni

sau

Tăierea capului Sfântului

Ioan Botezătorul

Nici măcar el însuși, Ioan Botezătorul, n-ar mai fi știut spune de câtă vreme stătea ghemuit pe crestele muntelui, cu brațele lui păroase, subțiri, atîrnîndu-i pe lîngă trup, cu ochii ascunși printre cîlții bărbii sălbăticate luminînd molcom, dar cu luciri metalice, asemeni bobîțelor de vîsc prinse în blana jivinelor. Picioarele îi ajunseseră ca vrejurile unor rădăcini solzoase, aproape nu și le mai simțea. Dacă ar fi avut cea mai mărunță tresărire de milă pentru sine, iar temeiturile ce-l îndemnaseră la lunga lui sihăstrie l-ar fi frămîntat cîtuși de puțin, s-ar fi putut mîngîia în schimb cu conștiința faptului că trupul lui împuținat și pocit devenise tăbăcit în focurile gheenei, ineputabil, argăsit cu pucioasă și foc solar spre a rezista timpului...

Aproape că-l încînta propria lui nevolnicie; după cum îl încînta faptul că se cățăraseră aici din pustiul Sodomei, ca lăcusta uriașă cu care se și hrănise atît de îndelungată vreme; se ridicase dintre frații și hrănitorii săi, lăcustele, ca să devină unealta înfăptuirii unui ideal moral înalt. Îl înveselea mai cu seamă gîndul la indignarea oamenilor cînd vor ajunge să-i vadă slujenia. Descoperise lucrul care celor mai mulți le rămînea ascuns, pătrunsese cu înfiorare taina mecanismelor intime ale procesului cunoașterii în toate amănunțele și sub toate înfățișările; știa că cine cercetează nu se liniștește pînă ce nu descoperă, că descoperind se minunează, că minunîndu-se izbîndește, că izbîndînd se potolește; și oare nu arătaseră mai limpede ca lumina zilei înțelepții, încă înainte de a fi descoperit el acest adevăr și de a fi învățat să citească în graiul aramaic, nu arătaseră că începutul oricărei cunoașteri e curiozitatea? Așadar, cînd îl vor zări, vor striga fără îndoială, mirați, că pînă și sexul îi este acoperit, nu cu

smocuri lunguiețe din păr de cămilă, ci de smocurile, căzînd în ciorchine, ale propriei sale pilozități. Și s-ar minuna și mai tare oamenii dacă ar ști cît de adînc disprețuiește el însuși acest trup înspăimîntător și își poartă cu scîrbă ficatul, rinichii, umorile, îmbibate cu duhoarea de pucioasă a iadului, organe care-i semnalizează cînd și cînd existența lor independentă prin împunsături dureroase...

„Eu nu sînt decît o unealtă, ca piatra, ca toporul, s-ar putea să fiu chiar lumină prăbușită fără zgomot în genunea întunericului, călăuzită pe drumul revelației; sînt doar un obiect și nimic mai mult. Dar dacă sînt conștient de toate acestea, dacă pot stabili legături de idei, dacă pot aprecia rolul meu de unealtă, oare nu se cuvine să fiu recunoscător? Am fost și în pustiu, în fiecare clipă și în fiecare ceas al zilei și, ghemuit printre pietre, am vărsat adeseori lacrimile fierbinți ale recunoștinței și ale extazului; eram recunoscător pentru simplul fapt de a-mi fi fost dăruit eu mie însumi, odată cu suferința mea pe aceste meleaguri blestamate de Dumnezeu.”

Privindu-și hidoasele extremități vîrîte în zdrențele din piele de cămilă, încerca să se aline cu gîndul că frumusețea poate fi înșelătoare, căci blîndețea izvorîtă din contemplația ei trece deseori drept nesocotință ușuratică, fiind un prilej de abuz; în loc de crez și convingeri, cei dăruți cu frumusețe, își ațîță și hrănesc pornirile deșarte pînă cînd, orbiți de extazele desfătării, devin incapabili să perceapă și să primească harul; urciunea în schimb, chiar dacă e, la prima vedere, respingătoare, încetul cu încetul cucerește compasiunea, atenția, îngrijorarea și simpatia oamenilor, iar de pe buzele unui slut înțelepciunea devine mai înțeleaptă, adevărul mai adevărat, pentru că în cămărilor inimii se înalță catapetesmele aurite ale durerii; atenția slutului nu se poate îndrepta niciodată asupra eului său vanitos, spre deosebire de aceia care, cu o iresponsabilă premeditare, aproape împotriva propriei lor voințe, sînt siliți să-și înalțe glasul sub imperiul și spre aureolarea ambiției lor. Cu siguranță prima și cea mai gravă eroare a sensibilității umane este credința că frumusețea ar fi adevărul însuși; vai, nu! deseori frumusețea înseamnă amăgire, ba chiar dezmaț.

Doar bunătatea inimii nu te poate înșela niciodată, iar ea îmbracă uneori tocmai chipul hîd al slujeniei sau alte în-truchipări neașteptate...

Cînd, cu priviri scormonitoare și cu picioare de un stîm-
jen asemeni unei păsări dezgolate, porni să boteze oamenii, așa cum prorocise, ei se fereau de el cu zimbete de îndoială, repulsie sau de umilință iertătoare pe buze și în ochi; alții, arătîndu-l cu degetul, strigau cu spaimă: „E nebun!... E țic-nit!... Delirează!...” Și blajinii și înțelepții îl întrebau deopotrivă scandalizați: „Ce fel de poruncă este aceasta care te-a trimis între noi din pustiul blestemat de Dumnezeu, din cuptoarele încinse ale Gheenei?... Un om care se hrănește cu lăcuste și el însuși se aseamănă cu ele?...”

Atunci Ioan Botezătorul, învingîndu-și rușinea și tulbu-rarea, porni să-și îndeplinească misiunea, cu hotărîre sau la nevoie chiar cu violență; își ridică ambele mîini și, cu o voce spartă și scîrțuitoare ca a copacilor uriași smulși de fur-tună, încercă să depășească vuietul din jurul său: „E foc, e foc!... Iată-l că vine, dar cine-i poate ține piept?.. Cine poate îndura suferința zilei cînd va să vină?... Căci el este cu fo-cul foalelor încinse... Gîndul lui se alege în hambare, neghina se arde... Eu vă botez cu apă, spre a vă trezi, dar El vă va boteza cu foc...”

Oamenii auzeau prin stufărișurile Iordanului vuietul fur-tunii încă de la amiază, și simțeau chiar adierea miresmelor de pucioasă și fum ars, ca pe vremea acelei ploii de foc și pucioasă care nimicise Sodoma și Gomora. Se urni deci întreg norodul din ținuturile Iudeii și Galileii și în apele verzi și uleioase ale Iordanului Ioan, cu brațele ridicate boteză în apă, pînă ce zdrențele lui din piele de cămilă muiate i se li-piră de spate ude. Dacă s-ar fi cățărat prin mărăcinișul verde pe ridicătura malului și ar fi privit în jur, poate că și-ar mai și mîngîiat sufletul. De acolo se vedeau munții pîrjoliți care înconjoară Valea Ierihonului; deasupra lor, la miazănoapte, crestele înzăpezite ale Ermonului, și la miazăzi, dincolo de Valea Iordanului, Marea Moartă; iar dincolo de mare, scâl-dați în curcubeie, munții Moabului; pe cerul trandafiriu al asfințitului, se arăta palidă secera lunii, iar adierile vîntului aduceau miresme de rășină și pucioasă...

Seara, obosit de mulțimea venită să-i primească botezul, Ioan se adăposti în coliba luntrașului. Căută un loc mai ridicat, de unde putea vedea mulțimea vălurită în umbrele asfințitului și șirurile nesfârșite de pelerini; veneau mereu, singuri sau în grupuri, călare pe măgari sau catîri, dar cei mai mulți umblau pe jos, pentru că vroiau să-l vadă pe el; veneau cei frumoși și cei sluiți, buboșii și cei cu pielea trandafirie, șchiopii și cei cu pasul viguros, veneau tot soiul de năpăstuiți ai vieții; soseau de la Ierusalim solii fariseilor, leviții și preoții. Și printre pelerinii din Galileea veni și un necunoscut...

Iar Ioan Botezătorul, sublim cum altul născut din femeie nu se găsea în vremea lui, stătea cu brațele atârdate, într-o ghemuire aproape nerușinată, ca un gard scorțos și negru; umbrele vînzoleii ostenite a pelerinilor îi zdreleau dureros pielea parcă jupuită; și totuși din cînd în cînd ridica ochii, iar atunci din privirile lui răzbăteau profunzimile înțelepciunii și, printre stigmatetele suferințelor, licăreau razele unei intense curiozități copilărești; își sprijinea palma mîinii stîngi de stîncă și, clătîindu-se ușor, își împlînta căutătura în ochii cîte unui străin.

— Nu ești tu acela?, întreba privirea lui, știind că cineva îi va răspunde cu o privire asemenea; cineva se va ivi care-l va absolvi de misiunea lui, spre a prelua și înfăptui el însuși porunca timpului, spre a scoate sârmanul popor umilit din placiditatea Sodomei așteptărilor, spre a pîrjoli cu răsuflarea lui pe toți cei ce se numeau Irod sau Tiberius și toate cetățile aservite lor, pedepsindu-i pentru că au călcat, sfărîmînd-o, inima pămîntului drag, unde trebuia să vină izbăvirea; clipa aceea, clipa răzbunării va fi cumplită și ceasul socotelilor necruțător. O, cu cîtă ardoare așteptase el, acolo în pustiu, ceasul venirii Lui, de cîte ori nu-și lipise, ascultînd cu evlavioasă atenție, urechea de pămînt; timp de două decenii a așteptat, încordîndu-și auzul, pînă cînd a auzit pămîntul înfiorîndu-se de sunetul îndepărtat al unor pași sfinți: „Nu ești tu acela?”, întreba într-una privirea lui, dar pelerinii treceau mai departe, umbre scufundate în propria lor tăcere; doar cîte unul din preoți sau din leviți se oprea bănuitor.

— Cine ești tu?... Vorbești oare grai omenesc?...

— Cuvîntul meu nu e ȋriitul greierilor și nu e răgetul leului...

— Spune cine ești?, îl tot ispiteau.

— Eu nu sînt Crist, răspundea Ioan Botezătorul. Eu am venit să vă dau botezul apei, ca El să se arate; dar eu nu sînt El.

— Dar cine ești, spune-ne ca să le putem spune la rîndul nostru celor ce ne-au trimis.

— Eu sînt cuvîntul aceluia ce strigă în deșert. Pregătiți deci calea Domnului...

— De ce botezi, dacă tu nu ești nici Mesia, nici Ilie, nici profet?

— Eu vă dau botezul apei, dar printre voi se află cineva..., spuse și tăcu brusc. În spatele pelerinilor, într-o răritură cît o palmă, ca printr-un geam luminat dintr-odată, scînteiară pînă la el luminile a doi ochi căprui, ca o părere și totuși atît de adevărați încît aerul se dilată și deveni ca un nimb strălucitor. Ioan se sculă în picioare și, de uimire, părul i se făcu măciucă, degetele, rădăcini negre, i se rășchirară crispat; o clipă ochii li se încrucisară, iar celălalt îi răspunde: „Eu sînt!”

Mai tîrziu, după ce pelerinii plecară, Isus se întoarse la Ioan; botezătorul, epuizat, așipise în pragul colibeii luntrașului, cînd Mesia îi mîngîie obrajii cu glasul lui. Sări în picioare și întrebă cu evlavie plină de teamă: „Tu ești acela care mi te-ai arătat adineaori?” Isus zîmbi, apoi cu o smerită înfiorare se întoarse către el și spuse:

— Am venit să-mi dai botezul...

Cu ochii larg deschiși, Ioan se bilbii:

— Eu trebuie să primesc botezul tău, și Tu vii către mine?... Eu sînt nedemn să-ți desfac pînă și încălțările...

Isus ridică mîinile în semn de împotrivire.

— Se cade ca noi să împlinim astfel toate adevărurile!

Apoi coliba se învălui în liniște, era tăcerea îndoielilor și a fricii și pe Ioan Botezătorul îl cuprinse îngrijorarea și teama pentru rostul celor douăzeci de ani de sihăstrie; îl privea bănuitor pe Isus; îi privea obrazul frumos, îi privea statura subțire, oprită în prag, cu pelerina strînsă la piept, și gîndul că Isus nu este acel Cristos căruia îi netezise el calea, îi înfipse ghimpele îndoielii atît de puternic în inimă, încît era cît pe ce să rostească printre lacrimi cuvinte de

ocară: „Oare ești cu adevărat Mesia? — Și dacă ești El, ce nevoie ai să te botezi?... El doar nu poate cădea în păcat.. Și dacă totuși păcătuiește, atunci neîndoios nu este El, cel atât de mult așteptat...”

Dar nu spuse nimic, ci se stăpîni; se înfricoșa, gîndind că vorbele lui Isaia vor aduce blestem și pe capul lui, pentru că, îndoindu-se, își înmulțește păcatele față de Mîntuitorul ce va să vină; iată, făcea el oare parte chiar acum dintre acei care adevăresc prezicerea profetului, cei din pricina căroro Mesia avea să fie hulit și părăsit de oameni, pentru că unii și-au întors fața de la el și nu l-au băgat în seamă?... Și atunci, Isus, văzînd cum se tot frămîntă Ioan Botezătorul, ingenunchie pe pămîntul dinaintea pragului și se rugă:

Abba, Tată!

Privește cum suferă sufletul!

Departe de tine, pe pămînt;

Ar dori să fugă din fața morții.

Caută căi, nu le află...

Tată, eliberează-mă...

Atunci Ioan se învoi... Isus porni demn, măsurat, spre malul Iordanului, ca Botezătorul să-l înmoaie în fluviul cel sfînt; și imediat ce terminară, se ridică, spre a-și începe lucrul. Apa Iordanului îi înviorase sufletul și trupul, privi cerul zîmbind, ca unul care în curînd va păși pragul de hîrtoape și spini al porții sale, unde durerea nu va fi durere, ci, sfîșind carnea trupului cu dăruirea sufletului, fi-va sfîșietoare de bucurie. Și gîndind astfel îl trecură fiorii calvarului ce avea să urmeze și nu se miră de fel de mîndria pe care o simțea, de bucuria cea mai înaltă între bucurii, dar care se îngemăna cu trufia cea mai plină de nimicnicie: calea ce i se așternea în față, chiar de avea să ducă spre Golgota, avea să fie un drum al izbînzii, care să despărta lumea în două; iar pînă la trecerea tuturor vremurilor, aveau să se înșire, de o parte și de alta a drumului, crucile martirilor...

Se înfioră în adierea vîntului de seară și, văzînd că s-a făcut prea tîrziu spre a porni mai departe, se rugă de Ioan să-l primească în coliba luntrașului. Cele petrecute în noaptea care urmă sînt la fel de necunoscute Scripturii ca și mîjierea primelor îndoieli în sufletul Botezătorului și chiar scrierile apocrifite au păstrat puțin din verigile lanțului, care

însă, puse cu grijă una lângă cealaltă, se unesc în timp într-o povestire și un adevăr întreg...

Ioan, pășind în urma lui Isus în colibă, fu cuprins iarăși de pîrjolitoare îndoieli, mai să i se facă rău de tulburare; îndelungul chin la care se supusese în pustie, hrănindu-se cu lăcuste, osteneala cumplită a monotonelor săptămîni în care botezase, atîtea aplecări spre a susține trupurile cu încheieturi fragile ale bătrînilor, în timp ce oasele lui reumatice răspundeau scîrțîind atîtor voci neînsemnate ale trecerii, scaldarea fecioarelor care uneori trezeau, ca o părere, în trupul lui, înnăbușite dorinți vinovate, mirosul stătut al necurăteniei babornitelor, încercat de un sentiment al zădărniciiei, îl covîrșeau toate acestea acum și le simțea cu o cumplită istovire.

Se așeză într-un colț; de sub mantie i se iviră așchiile ascuțite ale genunchilor; îi vijîia capul, i se răscolise stomacul și își scruta cu atenție organismul, pentru că-i era teamă că va icni îndată, sau poate nici să icnească nu va mai apuca, pentru că, deschizînd gura, din vîntre îi vor năvăli în roiuri lăcustele înviate; ca să-și înfrîngă această închipuire scîrbavnică scosese din sîn o bucată de azimă, începu s-o roadă și apoi se apucă să-și peticească încălțările, trăgînd cu dinții acul înțepenit prin pielea tocită și răpciugoasă. Cînd nu mai putu îndura apăsarea tăcerii, întrebă:

— Ce vei face cînd se va lumina de ziuă?... Cum ai să dobîndești încrederea oamenilor, spre a-i putea răzvrăti?...

Isus îi răspunse zîmbind liniștit:

— Eu cred că a face minuni e lucrul cel mai important... Oamenii s-au săturat de scurgerea cenușie a zilelor, tînjesc după năluciri.

Ioan se ridică și, cu o încălțare strîmbă în mînă, se apropie sprijinindu-se mai mult pe un singur picior, de Mesia.

— Minuni ai zis, sau m-a înșelat auzul?... E cu neputință să fi pomenit de minuni.

Isus își întări spusele:

— Îmi sînt cunoscute slăbiciunile sufletului omenesc... Călea cea mai scurtă spre convingere e magia.

Botezătorul azvîrli încălțarea ruptă și, pufnind plin de indignare porni împrejurul încăperii. Iată adevărindu-se așa dar temerile, justificîndu-se neîncrederea lui, tot ceea ce îi trezise în suflet scîrbă și dureri răscolitoare, atingîndu-i doar ca o slabă părere nervii; și iată-l, stînd aici, alături de el,

pe primul, prea devreme venit și fals Cristos, care vrea să vindece rănila trupului și ale sufletului cu demonstrații șarlatane și, în locul adevărului cuvintelor capabile să înflăcăreze inimile, are de gând să plece și mai adînc la picioarele unor Tiberi și Irozi, capetele și acum plecate în amară umilință. Brusc se întoarse către colțul unde stătea Isus și își împinse barba cu un vălătuc de neguri, sub bărbia Mîntuitorului. Vocea răgușită îi ieșea din gîtlej scîrțîind, ca sfîșierea unei piei uscate.

— Oare tu ești acela pe care, de douăzeci de ani, l-am așteptat, înfometat și însetat în pustiu?!... Oare ție și-am netezit calea?...

Isus îi făcu semn să se liniștească.

— Minunea nu poate fi un lucru în sine, se împotrivi Ioan cu voce slăbită a trupului său pierit. Minunea nu ține loc de dreptate! Bagă-ți bine în cap că această credință a mea nu o poate clinti nimic... Mirarea nu ne poate dezvălui și limpezi propria noastră mizerie, făcîndu-ne s-o înțelegem, dar minunea se dezvăluie doar pe sine, înșelătoare strălucire, orbitoare, vanitoasă trufie!

Buzele i se frămîntau acum, luptînd cu firul de voce pierit, nu mai știa ce să mai spună:

— Minuni în loc de pîine? Minuni în locul demnității omenești?... Minuni în loc de libertate?!... Minuni îndoielnice în locul puterii omenești și a adevăratelor miracole ale spiritului divin!... Destul!

Isus se încăpățîna.

— Orbul va vedea!

— Dar ceața va acoperi vederea milioanei de oameni!

— Ologul va merge.

— Dar milioane vor deveni ologi, după aceea!

— Mortul va învia din mormînt.

— Dar milioane pieri-vor înaintea sorocului.

Dimineața, după ce oaspetele de o noapte se strecură nebăgat în seamă din coliba luntrașului, Ioan Botezătorul deschise ușa și porni în direcția opusă Iordanului. Cei ce fuseseră botezați primii, bănuind că se întîmplase ceva deosebit în timpul întîlnirii nocturne, i se puseră în cale:

— Spune, l-ai întîlnit?

Și Ioan le răspunse:

— Nu l-am văzut pe El... Nu l-am cunoscut pe El!

Și începu chiar din aceea zi să proorocească venirea lui Mesia cel adevărat. Când auzi Irod în ce fel vorbește și cum asmute oamenii împotriva lui, puse să-l prindă: îl întemnițară și îi tăiară capul. Hohotele de rîs ale împăratului Iudeii se auziră în depărtarea depărtărilor, înfiorînd cu un fior de gheață pînă și apele fluviului sfînt.

— Mîinile săvîrșite de Isus nu mă supără, dar acest Botezător știa mult mai multe lucruri decît s-ar fi cuvenit să știe la vremea lui, a spus el.

Pomenirea numelor

În orașul N, oamenii se strigau toată vremea pe nume; aplecați pînă la șold pe geamuri, privind peste hăurile căs-cate ale străzii, ca de pe două vapoare care trec unul pe lîngă celălalt pe întinderea largă a mării, trezind nesiguranță și îndoială în cunoscuți, dînd din mîini, strigau cît era ziua de lungă:

- Alo, domnule Schilling, fii atent!
- Alo, Christomas! Dumneata mă vezi?
- Toate cele bune, doamnă Potifâr!
- Dumnezeu să te binecuvînteze, frumoasă Elena!
- Sănătate și putere, Saint-Simon!
- Asemenea și dumitale, vecine Shaw!
- Ni se sting numele!
- Cum spui, ni se sting!
- Și, fără ele, pierim și noi!

La colțul uneia din străzi se bălăbănea beat pe lîngă pereți un ucenic brutar, își freca ochii cu șapca năclăită de faină și se jura că preferă să stea la pușcărie decît să îngăduie să i se șteargă din memorie numele, Angelo, pe care-l moștenise.

- Alo, domnule colega, alo!
- Spune-mi Müller.
- Parcă nu-i tot una?
- Nu, azi țin la nume!
- Atunci țin și eu!
- Ai dreptate; rămii Schneider.
- Și dumneata Müller.
- Chiar Müller mă și simt a fi!*
- Pînă acum ne rușinam de numele pe care le purtam!
- Pentru că ele indicau o meserie!
- Pentru că erau lipsite de imaginație!
- Și, cînd colo, Müller e superb!
- Și Schneider la fel, vecine!

* Müller — morar; Schneider — croitor (germ.) (n.t.).

- Numele dumitale e strălucitor, scînteiază!
- Al dumitale e nobil și grandios!
- Vai, mulțumesc, mulțumesc mult!
- Și eu vă sînt recunoscător!

A doua zi s-a pornit la schimbarea numelor; în anticamera primăriei districtului s-au aprins torțe cu gaz și niște afișe uriașe apărau populația de posibilitatea oricărui abuz; în dosul ghișeelor nu se vedeau fețe omenești, de parcă funcționarii ar fi lucrat într-o pivniță. Vocile lor veneau de undeva din adîncuri.

- Numele?
- Teorema lui Pitagora.
- Numele?
- Inter Ferența.
- Numele?
- Sodă Solvay.
- Numele?
- Maria Sticlă.
- Numele?
- Silicat de Siliciu.
- Numele?
- Cvasi Particulă.

SE VOR. ALEGE EXCLUSIV NUME DIN DOMENIUL FIZICII, CHIMIEI, BIOLOGIEI SAU AL MATEMATICII!

- Numele?
- Rază Laser.
- Numele?
- Poli Vinilin.
- Numele?
- Sare Glauber.
- Numele?
- Ultra Violeta.
- Numele?
- Plus Infinit.

ÎNCEPÎND DE LA DATA OBTÎNERII NOULUI NUME ESTE INTERZISĂ STRIGAREA ORICĂREI PERSOANE CU VECHIUL NUME SAU DIMINUTIV!

- Numele?
- Tetra Edru.
- Numele?

- Spațiu și Timp.
- Numele?
- Iodat de Argint.
- Numele?
- Calco Pirita.
- Numele?
- Punctul Zero.
- Numele?
- Zero Absolut.

În fața unuia din ghișee stătea un bătrînel sprijinit în baston; dintr-odată, înaintea apelor albastrii ale ochilor lui se ivi o față pătrată, însă cadrul ghișeului era atît de strîmt încît rețea partea superioară a frunții și urechile aceluia obraz, astfel că ceea ce se vedea părea a fi un colaj.

— Solicitantul este rugat să-și consume proasta dispoziție la domiciliu, nu să strice aerul de aici cu starea lui!

— Sînt Zero Absolut, repetă bătrînul și tuși iritat.

— Atunci vă rog să vă hotărîți să fiți odată *ceva*, urlă funcționarul prin ferestruică; dar bătrînul se mulțumi să dea din cap și se apropie.

— Cum ați spus, vă rog?

— Zero Absolut nu există!

— Scuzați, vă rog, dar eu nu sînt de meserie, răspunde bătrînul. Este o noțiune de fizică, sau dacă vreți, de filosofie... Dar eu am dreptul să fiu ceea ce simt că sînt!

Și bătu nervos cu vîrfurile bastonului în podea.

— Cîtă ig — no — ran — ță!

Funcționarul se scufundă la loc în incertitudinea golului, de unde se auzi o discuție agitată; după scurtă vreme în crăpătura ferestruicii apăru noul certificat de botez.

- Numele?
- Cosinus Alfa.
- Numele?
- Eter Dimetil.
- Numele?
- Elixirul Fericirii.
- Formula?
- Monoxid de Azot.
- Următorul!
- Salpetru de Chile.
- Următorul!

— Progresie Aritmetică.

— Următorul!

— Număr Imaginar.

Funcționarul, întăritat de neînțelegerea cu profesorul și de propria lui neștiință care-l făcuse de ris în fața publicului, ieși în anticameră, smulse furculița din mîna unei bătrîne și îi arată, înjurînd, cum trebuiesc împunse toate cele patru colțuri ale vechiului certificat de botez și arse la flacăra torței, astfel ca cenușa să cadă pe grătar; apoi, dorind desigur să-și recîștige autoritatea, arată cu un gest mînios spre afișele așezate de jur împrejur... ÎNCEPÎND DE LA MIEZUL NOPTII VECHILE NUME ÎȘI PIERD VALABILITATEA. CEI CARE VOR CONTINUA SĂ LE UTILIZEZE VOR FI PEDEPSIȚI DE AUTORITĂȚI CU DOUĂZECI DE ANI DETENȚIE!

— Numele?

— Lampa lui Jupiter.

— Numele?

— Corp Geometric.

— Numele?

— I.

— Cum adică I?

— Rădăcina Pătrată. Minus Unu.

— Asta-i altceva. Următorul.

— Anti Materie.

— Următorul!

— Unghi Obtuz.

— Următorul!

— Grad Celsius.

DACĂ EȘTI UN OM AL ZILEI DE AZI, UITĂ CUM TE STRIGA MAMA! SUGRUMĂ COȘMARUL SENTIMENTALISMULUI CARE □I-A STIGMATIZAT VECHEA PERSONALITATE!

— Numele?

— Derivat de Benzol.

— Nu mă interesează strămoșii dumitale! Ce fel de derivat? Naftalină?

— Doamne ferește!

— Domnul Fenol?

— Nu...

— Poate Anilin?

— Eventual...

— Ieși din rînd, vită, și nu ne reține. Dispari, n-ai auzit?

În anticameră se produse o mică agitație și o bună parte din oamenii adunați aici, avînd senzația că noul lor nume nu le corespunde și că de fapt n-are nici o justificare, se dădură la o parte cu un vădit sentiment de vinovăție, sau brusc își găsiră nume noi, exprimînd o satisfacție răutăcioasă.

— Numele?

— Bacilul Koch.

— Numele?

— Șancru Sifilitic.

— Numele?

— Frațiune Zecimală.

— Numele?

— Centru de Gravitație.

— Numele?

— Canis Merda.

— Numele?

— Otravă de Cadavre.

— Dar ce fel?

— Nu știu.

— Cadaverină?

— În nici un caz.

— Putresceină?

— Nici vorbă!

— Atunci ieși din rînd și gîndește-te! Gîndește-te pînă puți a cadavru!

— Nu ies din rînd!

— Ieși, că dacă nu...

— Ei și dacă nu ies ce-o să fie?

— O să fie că în loc de nume te alegi cu un număr de care nu scapi cît e lumea!

— Carenumăr?

— De pildă, ai să te numești 00.

— Atunci fac ceva pe numere, potaie ce ești! Mi-ar place să-ți pocesc mutra!

Tînărul care era primul în rînd își vîrîse în întregime capul prin crăpătura strîmtă a ferestruicii; la spate părul i se lipise de ceafă, pe față-i atîrnau smocuri de păr ca la dulăi, coapsele slăbănoage i se îndoiseră rotunjindu-se.

— Dacă nu-ți place numele ăsta, scrie-l pe cel original, șopti el cu o lucire ucigașă în ochi. Sint Iuliu Cezar!

În clipa aceea, un bărbat jerpelit, care pînă atunci stătuse ghemuit într-unui din colțurile sălii de așteptare, se ridică, își scutură tristețea de pe haine și, cu încălțările scîrțîind, se îndreptă grăbit spre curte; la fluieratul lui sosi în goană o patrulă înarmată.

— Un individ face agitație împotriva noului spirit al erei tehnicii, anunță el jandarmul îmbrăcat în civil.

Soldații năvăliră în încăpere, doi dintre ei înșfăcăară picioarele tînărului, agitatorul căzu, capul i se lovi cu un bufnet surd de podea; ceilalți doi îl apucară de brațe și îl tîrîră așa pînă în curte, unde îl izbiră toți patru cu paturile puștilor, care erau din cauciuc presat; îndată sîngele formă un covor roșu sub trupul celui chinuit.

— Numele?

— Paris.

— Numele?

— Elena.

— Numele?

— Midas.

— Numele?

— Thaïs.

— Numele?

— Patrocle.

— Numele?

— Europa.

Revoltă deci?... Revoltă generală?... Au înnebunit cu toții?!... Patrulă! Puneți în funcțiune furtunurile cu apă ca gheața. Patrulă, patrulă...!

Se spunea că în alte sectoare, eliberarea noilor certificate de botez se desfășurase fără incidente; după miezul nopții, străzile se liniștiseră și cine se întorcea tîrziu spre casă, se furișa pe lîngă ziduri, cărîndu-și obosit, ca pe o pacoste, identitatea străină; șovăia la cîte un gînd răzleț, încumetîndu-se să încerce a se cuibări între gratiile ostile ale noului său nume, de parcă s-ar fi prăvălit într-un morman de fiare aruncate în dezordine, dar vuietul ecoului se înălța atît de înspăimîntător că îndepărta ispita, omul tîrîndu-se mai de-

parte asemeni unui animal schilodit, pe care nici fuga nu-l mai poate salva.

Peste piețele pustii se lățea o lumină cretată, albă și rece, netulburată nici măcar de zgomote îndepărtate; doar în toiul nopții, pe la ceasurile două, liniștea unei străduțe lăturalnice din centrul orașului fu sfîșiată pe neașteptate de strigătul unui glas de femeie, urmat de zgomotul accelerat al tocurilor ei; o urmăreau pe asfalt pași grei, desculți; fata purta o rochie de tulle albastru deschis ca cerul și trupul îi lumina printre văluri ca o torță aprinsă; tînărul care o fugărea era gol, doar un triunghi din imitație de piele îi acoperea sexul.

— Oprește-te!, o implora cu deznădejde, întinzîndu-și brațele spre fată. Eu încă n-am devenit străin!

Fata se refugie sub arcada unei porți, se întoarce brusc și își îndreptă spre bărbat sîinii dezgoliți, ca două proiectile de apărare antiaeriană.

— Numele?

— Chiar nu mă recunoști?

— Adam!

În negura porții boltite, adăpostind un tomberon de guanoie, privirile bărbatului scînteiau întunecate; Eva își sprîjinea, neajutorată și temătoare, palmele de umerii goi ai bărbatului și plîngea; transparentele văluri albastre filfiiau în jurul trupului ei de lumină; bărbatul își roti privirile în jur și, ațîțat parcă de descurajarea fremătătoare a femeii, îi smulse dintr-o mișcare rochia și o tîrî într-o alunecare pe cimentul rece.

— Ce vrei?, întrebă Eva, îmbrățișîndu-l strîns, înfășurîndu-l cu toată viața făpturii ei.

— Procreăm din nou lumea!, gemu Adam în zvîrcolirea îmbrățișării și glasul îi suna ireal.

— Dar de ce tocmai aici, de ce?...

— Nu putem pierde nici o clipă! Specia mea pierde!... Pămîntul e populat doar de vite numerotate. Trebuie să scăpăm din desișul monștrilor de beton, să găsim un luminiiș proaspăt, unde să ne creștem copiii cu nume vii.

— Procreăm din nou și paradisul?

— Și paradisul. Vom sparge crusta de beton a pămîntului și vom planta meri, meri al căror fruct îl vor putea gusta toți!

— Atunci îmbrățișează-mă, Adam, învăluiește-mă!, spuse Eva, suspinînd fericită și îi oferi bărbatului sărutarea fierbinte a buzelor ei întredeschise.

Aroma parfumată a sudorii trupurilor lor se contopi ca seva topită a munților primăvara; cînd se dăruiră, amețiți și uitînd de sine, procreării din nou a lumii, în spatele lor poarta fu smulșă izbindu-se violent în lături, și întunericul zdrențuit de neîndurătoare fascicule de lumină: în deschizătura porții stătea un jandarm robot, măturînd negura arcadei cu razele luminescente ale ochilor.

— Unde ești, Adam?, răsună casa scărilor metalic. Ți-ai folosit numele, ai călcat legea!

În mîna robotului scîrțîiră cătușele, femeia și bărbatul se ridicară de jos.

— Pe dînsa o poți lăsa aici, spuse robotul, rînjind. Băieții or să se distreze puțin cu ea... O să guste din bucuria unor senzații de neuitat...

— Adam, apără-mă!, strigă Eva. Nu vreau să nasc mașini! Mi-e groază de mașini!

Bărbatul zări în deschizătura ușii o rangă, înșfăcă fierul și porni spre jandarmul robot; cu o singură mișcare izbuti să-l atingă în așa fel încît robotul se prăbuși cu un zgomot infernal pe ciment; atunci îl apăsă cu genunchiul pe piept și cu o piatră îi sfărîmă carcasa.

— Trebuie să-i găsim inima!, spuse. O scoatem și o luăm cu noi în amintirea spaimei prin care am trecut.

Dar în stînga pieptului, acolo unde cămașa robotului se îndoise ca o cutie de conserve strivită, degetele lui Adam, încolăcindu-se lacome de furie, dădură doar peste o bobină neagră și rece: se ridică îngrozit de lîngă robot.

— N-are inimă!, spuse el, desfăcîndu-și brațele într-o uimire plină de spaimă și privi neputincios la goliciunea femeii, al cărei trup era însingerat de zgîrieturi și urmele sărutărilor pasionate.

— Auzi?, se înfioră Eva. Fluieră!... S-a dezlănțuit monstrul mecanizat!... Să fugim de aici!

Și, într-adevăr, în clipa aceea țignalele ascuțite ale fluierelor jandarmilor sfîrtecără liniștea orașului ca niște fierăstraie; bărbatul apucă fata de mînă și o luură la goană, pe lîngă ziduri, evadînd dintre case, către munții ce revărsau spre oraș aerul lor curat, aromînd a rășină.

— Mă tem să nu ne uităm numele de spaimă, suflă bărbatul din greu, de parcă în disperarea alergării și-ar fi strivit plămîni, să ne chemăm unul pe altul, să nu ni se întîmple ceva! Să strigăm!

— Adam! Adam! Adam! Adam!

— Eva! Eva! Eva! Eva!

— Adam! Adam! Adam! Adam!

— Eva! Eva! Eva! Eva!

Nici nu s-a mai văzut asemenea în mormîntare

„Ține-mă de mîină, mă simt atît de slab.”

Prin ambasada din K., Natrium Florit primi o înștiințare în sensul că, prin hotărîrea celei mai înalte instanțe pentru rezolvarea problemelor sentimentale, după ani de tergiversări, s-a aprobat exhumarea rămășițelor pămîntești ale mamei sale și transportarea osemintelor ei în Europa. *Oseminte*, scriseseră ei și această formulare obiectivă temperă considerabil sentimentele de grațitudine ale bărbatului.

Dar, la urma urmei, era cît se poate de neesențial faptul că înștiințarea nu avea tact; bărbatul își reprimă resentimentele și porni să ia măsurile cuvenite pentru împlinirea dorințelor testamentare. Mama lui subliniase că ar dori ca fiul să-i întîmpine la aeroport rămășițele pămîntești cu un buchet de camelii, ca și cum ar primi-o pe ea însăși, iar în ceasul așezării ei definitive la locul de veșnică odihnă, corul funerar să-i cînte psalmul CCLXVII.

Natrium plecă în orașul B. Închirie o cameră în apropierea aeroportului și luă măsuri ca, înainte cu o oră de sosirea avionului, să-i fie aduse flori proaspete la hotelul Intercontinental; numai că vremea nefavorabilă decală zborurile și pe deasupra la Informații se comunică greșit ora de aterizare; cînd N. F. se urcă în sfîrșit în mașină, florile nu sosiseră încă. „Totul începe anapoda”, gîndi el.

După o vreme, stăpînit de jena acestui prim pas ratat; N. F. alerga de colo-colo, în lumina nocturnă și a toate decolorantă din aeroport care mirosea a beton ud. Căutînd aparatul numărul E/X 96, avu parte de o nouă neplăcere. Unuia din turboreactoarele aflate în primele rînduri i se stricase sistemul de aprindere și astfel cîteva din avioanele care staționau mai în spate fuseseră descărcate pe locul de aterizare, iar coletele transportate fără întîrziere în depozite, la ora aceea tîrzie de seară ne mai existînd nici o posibilitate de a intra în posesia lor. Reuși să afle doar că sicriul avea optzeci și cinci centimetri lungime și treizeci și trei lățime.

„Deci au așezat într-un sicriu pentru copiii *ose...*” — se mira el și, pentru că fusese cât pe aci să utilizeze el însuși aceea formulă jignitoare, voi să-și începe rușina într-o izbucnire de furie: „Un caz atît de aparte ar reclama din partea conducerii aeroportului ceva mai multă smerenie!”

Întorcîndu-se la hotel, spre miezul nopții, nu era sigur dacă rostise sau nu acele cuvinte de revoltă, sau, fiind prea obosit, își mișcase doar buzele, ridicînd neputincios din umeri, la care, drept răspuns, chipiul dimpotrivă se retrăsese în negura adîncă și lipsită de compasiune a fereștricii depozitului. Se întinse pe pat, își așeză ceasul de buzunar pe noptieră și din oră în oră comandă chelnerului de pe palier cafea amestecată cu alcool.

Stătea întins pe creasta zgomotelor orașului ca pe virful unei căpițe de fîn și nu se putea elibera de ideea obsedantă că mama lui se afla închisă într-o ladă, acolo jos, în mirosul de materiale plastice și de mirodenii și și-o imagina, așa cum o vedea el adeseori, cu gamba strînsă sub bărbie și cu încheieturile mîinilor ieșite din articulații.

Avea acum limpede și viziunea acelei camere unde zăcuse maică-sa, printre mirosurile tari ale doctoriilor și ale trupului încins de boală, odihnindu-și peste plapumă mîinile descărnate, în timp ce fixa cu albul ochilor străbătut de vinișoare vineții tavanul, de parcă s-ar fi așteptat să se desfacă, lăsînd loc de trecere sufletului ei eliberat din trupul chinuit, străpuns ici colo de asuțimea coastelor și care în ultimele zile aproape că semăna cu un sac de urzici...

Dimineața se trezi boțit, cu gura amară și, pînă să se bărbiească și să coboare în stație de taximetre, se făcu ora nouă și jumătate, cu toate că el ar fi vrut să se ducă la depozit încă de la prima oră. La ghișeul de eliberare a coletelor serviciul de zi era asigurat de un *computer* și, după ce Natrium Florit indică pe niște clape dimensiunile și alte amănunte despre coletul așteptat, pe o placă de sticlă albă lăptoasă, i se aprinse textul comunicării:

Predat sub matricola 1012 la Magistrala Nr. CXXXII

Înconjură depozitul, dar nu observă nicăieri vreo mișcare; traversînd, intră în barul situat în fața aeroportului,, ca să-și mai clătească răul din gură. În încăpere nu era decît un singur client, un bărbat gras îmbrăcat în uniforma

aeroportului, care ținea în brațe o femeie goală; vârsta femeii nu se putea ghici, pentru că își trăsese peste față pădurea de păr roșu, ca și cum s-ar fi ascuns la umbra unei sălcii pletoase.

Natrium ceru un suc de lămâie, se întoarse și privi indiferent spinarea individului, gâtul lui cu rîuri de grăsime și femeia care își legăna jucăuș picioarele; omul cu chipiu de pilot dădu drumul femeii, veni pînă în mijlocul sălii și îl fixă pe străin cu privirile turburi de beție.

— Aveți ceva împotriva fericirii noastre?... Dacă da, faceți o sesizare scrisă; indivizii care cască ochii la mine mă înfurie.

Natrium ridică din umeri și își întoarse privirea, drept care grăsunul se îmbună.

— Nu trebuie să vă supărați atît de repede, domnule!, spuse el apropiindu-se. Dumneavoastră pot să vă mărturisesc: femeia e nevastă-mea... și fac jocul ăsta numai Ca să mi se dea cele două camere. Alții o fac tot așa pe nebunii. Domnul Carbo Ferri, barmanul, vă poate confirma ce vă spun. E singura gălușcă pe care o înghite ștăbimea aeroportului... Dar, vă rog, poftiți la masa noastră.

— Mi s-a făcut greață de alcool, răspunse Natrium. Poate aveți însă amabilitatea să mă lămuriți într-o problemă...

Omul cu chipiu își scoase haina. O aruncă peste femeie, apoi se întoarse plin de solicitudine.

— Mi-a sosit aseară un colet, continuă Natrium, și mi-a comunicat adineauri computerul că a fost predat.

— Tot ce se poate, domnule!, spuse individul și, ca unul care bănuiește cauza erorii, își trecu de jos în sus palma peste nas, se mai întîmplă și de-astea.

— Dar nu înțeleg, se miră N. F. Eu nu am nici o rudă care ar fi putut lua coletul.

— N-are importanță, rîse grăsunul. Necazul e că dispozitivul de sortare nu e încă pus la punct și aruncă unele peste altele coletele cu dimensiuni asemănătoare.

— Asta e sigur, unele peste altele, interveni femeia. Mai deunăzi și sicriul băiețelului șefului de la depozitul de benzină a fost dus la fabrica de sulf, la un loc cu transportul de sînge coagulat...

— Ține-ți gura!, o apostrofă brutal bărbatul. Erorile sînt o treabă a noastră, pe voi vă privesc numai înșelătoriile. I-am

zis bine?, întrebă întorcându-se către străin. Dar vă rog să-mi permiteți să mă prezint: mă numesc Pitagora! Ea e nevastă-mea.

Natrium se duse la masă: femeia își strânse haina la piept și îi zîmbi.

— Teorema lui Pitagora, spuse ea cufundîndu-și palma rece și boțită în mîna bărbatului.

„Ia-mă de mîină și nu voi mai avea de ce mă teme...”

Pînă la magistrala pomenită se duse cu metroul; de pe un teren dreptunghiular se ridica un miros dens de nutreț dospit amestecat cu mirosul pestilențial de albumine intrate în descompunere. Putu să intre fără nici o dificultate pe poarta larg deschisă și ruptă dintr-o balama, nu-l legitimă nimeni, nici picior de om nu părea să fie pe aproape, erau doar niște trunchiuri de metal stivuite unele peste altele, pînă la înălțimea acoperișului depozitului. Natrium observă de îndată că o bună parte din lăzile de metal semănau cu niște coșciuge mărunte, iar din unele chiar se prelingea sînge.

— Alo!, strigă. E cineva pe aici?

Apoi se opri, scrută împrejurimile și, ascuțindu-și urechile, distinse un zgomot ușor dar persistent, ca într-o peșteră cu stalactite; brusc îl cuprinse o îndoială și o teamă copilărească; tocmai atunci sus, deasupra capului său, pe planșeul îngust de beton, apără un bărbat în cămașă, încălțat cu cizme.

— Cine ești dumneata și ce cauți aici?, urlă acesta.

Natrium strigă făcîndu-și mîinile pîlnie la gură:

— Din greșeală s-a adus aici o ladă metalică!, strigă el clipind des, ca unul care bănuiește că se va face greu înțeles. Trebuie să fie aici un sicriu.

Bărbatul nici măcar nu-l mai privi ci se întoarse înapoi pe planșeul înalt de vreo sută de metri; intră într-o cabină așezată lateral, scoase de acolo un scaun balansoar, îl puse în mijlocul planșeului, se așeză și începu să se balanseze într-o legănare lină.

— Îmi caut mama!, strigă din nou Natrium, dar nici nu i se destrămase bine vocea în aer, cînd paznicul se sălță la vreo douăzeci de metri pe o bară metalică, zvîcnită din mijlocul balansoarului ca o rază verticală și, cînd în sfîrșit, se opri, din scaunelul lui se desprinsă, desfășurîndu-se o cu polă galbenă ca pălărioara de rozmarin. Natrium mai stătu

nemișcat o vreme, apoi scoase cu tocul pantofului câteva pietricele din pavajul curții și ținti cu ele spre bărbatul care se legăna.

Bara metalică se scufundă ca tija unei umbrele retezate, iar paznicul, cu scaun cu tot, coborî printr-un culoar îngust spre pământ, și porni în silă spre necunoscut.

— Văd că pe dumneata e greu să te descurajeze cineva!, spuse el. De sub cîlții murdari ai bărbii se vedea gălbejeala stătută a obrazului oamenilor prost hrăniți și nervoși, asemeni lutului noroios și năpădit de buruieni din galeriile de mină. — Și doar am hotărît să nu-mi pese de nimic. De șase ani directorul n-a pus piciorul în depozitul de ser și nici la cererile mele de creștere a salariului n-a răspuns. Mă silește să lucrez cu indiferență.

Pînă și ajutorul pe care se oferi într-un tîrziu să i-l dea lui Natrium era izvorît mai degrabă din resemnare decît din milă sau înțelegere. Aduse dintr-o remiză o coadă de lopată, trecu de-a lungul stivelor și lovi la rînd câteva cutii de metal, pentru că materia primă pentru cercetare, adică sîngele scurs, colorase atît de uniform containerele, încît era greu de stabilit în care din ele s-ar fi putut afla osemintele. Către prînz se lămurii în sfîrșit, dar sicriul era greu de urnit din stivă.

— Îmi pare rău, ridică din umeri paznicul. Stiva asta va ajunge pe banda rulantă abia peste vreo trei zile, numai dacă se repară macaraua.

Și plecă nepăsător, legănînd în mînă coada de lopată.

Peste noapte, Natrium se întoarse la hotel, se întinse din nou în pat și ceru din jumătate în jumătate de ceas chelnerului de pe palier cîte un grog de plancton. Spre miezul nopții privi, într-o stare letargică, nemișcat și străin de sine, cum jăratecul țigării desena o pată incandescentă pe plușul fotoliului, pînă cînd portarul hotelului și un lăcătuș sparseră broasca și aruncară pe fereastră mobila cuprinsă de flăcări.....

Peste patru zile, sicriul fu în sfîrșit recuperat, dar, conform regulamentului, îl trimiseră înapoi la depozitul aeroportului, de unde îl preluă direcția căilor ferate (problemă verificată de mai multe ori pînă atunci), întrucît conform indicațiilor ambasadei destinatarul nu avea dreptul să ridice încărcătura specială decît în orașul de reședință.

Natrium Florit călători împreună cu mama sa în același tren, dar sicriul mersese la vagonul de bagaje; îndată ce garnitura părăsi gara centrală, se strădui să corupă cu o sticlă de gin pe conducătorul trenului, ca să poată pătrunde în vagonul cu pricina, printre colete. Nu i-a fost prea ușor, pentru că dorința lui trezi suspiciuni în sufletul feroviarului și al ajutoarelor sale, dar, când le arată scrisoarea ambasadei și le povesti despre ce era vorba, conducătorul fu omul lui, cu ochii închiși întinse la spate palma întoarsă în sus, de parcă s-ar fi făcut a nu ști nici el de tentație, și primi băutura ambalată în hîrtie, apoi împreună cu ajutoarele lui plecă lăsîndu-l singur pe îndoliat.

De îndată ce rămase singur, Natrium se așează pe un balot de lînă și ridică sicriul în brațe; în găriile mai mici sau în halte, spărturile scîndurilor lăsau să pătrundă în interiorul vagonului lumini supărătoare și la pîlpîirea lor se întrezărea cușca mărunță de sîrmă în care foșgăiau niște cobai, întorcîndu-și mutrele tîmpe și ochii scufundați în smocuri de păr către bărbatul ghemuit acolo. Cu toate că inamicul era tăcut, Natrium avea senzația că privește niște guzgani veniți anume să însoțească osemintele mamei sale.

Se ridică și, cu o pînză de cort care zuruia ca o placă metalică, acoperi cușca, apoi luă din nou sicriul în brațe și rămase nemîșcat în încremenirea amorțită a unei vegheri de noapte, nici el nu știa cît; în timpul acela își desfăcu grijuliu genunchii, avu chiar senzația că i se umflă pieptul, că șuvițe de păr lungi îi mîngîie spatele; cu o mare intensitate și în tot trupul, trăi transfigurarea maternității, închipuindu-și a ține în brațe, în locul sicriului, pruncul.

Din cînd în cînd trăgea cîte o dușcă din sticla plată păstrată în buzunarul hainei, iar cînd mintea i se întunecă de amețeală, bolborosi:

— Mi-e rușine că am reușit să te eliberez atît de tîrziu dintre sicriile însîngerate... Iartă-mă, copilașule.

Și atunci îl străbătu din nou amintirea acelei dimineți în care macaraua a ridicat pe rînd containerele de fier, eliberîndu-i recipientul atît de strașnic păzit, iar el a dus sicriul lîngă un robinet cu țeava retezată și ruginită și, cu cămașa lui ruptă în fișii, l-a curățat de sînge și murdărie.

„Ține-mă de mînă! În fața mea drumul e întunecos dacă nu-l luminezi cu strălucirea ta!”

În timpul șederii în capitală cheltuisese cele șapte mii de stibiumi de care dispunea și acum abia dacă îi mai rămăsese ceva pentru cheltuielile de înmormântare, dar asta nu-l prea îngrijora, pentru că domnul Perihelium, directorul Institutului de Fizică Atomică, apreciindu-l pe stăruitorul său asistent Natrium Florit, îi oferise un avans de îndată ce aflase de scrisoarea ambasadei. Îl îngrijora în schimb corul funerar, pentru că în testamentul doamnei Natrium Florit mai era înscrisă și aceea ultimă dorință ca sicriului să-i fie coborât în pământ în acordurile psalmului CCLXVII.

Așeză sicriul în fundul dulapului, îl acoperi cu un pled galben și porni în oraș să rezolve problema corului, dar, abia ajuns la colțul celei de a treia străzi, fu cuprins de o emoție atât de puternică, încât își simți trupul muiat de o sudoare rece și se întoarse în cameră alergând; i se păru că a comis o reprobabilă neglijență, închizându-și mama în acea întunecime innăbușitoare, unde în copilărie trăise un puternic și îndelung sentiment de groază, dincolo de ușa închisă.

Scoase deci sicriul și îl așeză pe masă, acum însă găsi supărătoare lumina care, pătrunzând pe patru ferestre, înconjură din toate părțile lădița de metal, defuncta fiind pradă indiscreției, lucidității ei nemiloase, de parcă ar fi fost expusă pe un catafalc oficial; excesul de lumină îi creă chiar senzația că aude bocăniturile ciocanelor care bat în cuie capacul sicriului. Trase draperiile, aprinse lumânări în jurul mesei, se cufundă în fotoliu.

Ce bine era, îl străfulgeră copilărește un gând emoționant, dacă el ar fi fost în stare să cânte, pe patru voci, psalmul, înlocuind corul, și avu credința că în acea clipă simțirea îi vibrează prin trupul și sufletul slăbit al mamei sale, împingând-o pe ea în fața orgiilor, cu mâinile strânse pe cartea de psalmi, cu ochii închiși, cu umbrele negre ale genelor desenate pe paloarea feței.

Chircit la lumina lumânărilor, Natrium Florit își aduse deodată aminte de domnul Sinus Alfa, profesorul și directorul său, care-l iubise cândva, nu numai pentru că era un elev eminent, ci îl privea ciudat ori de câte ori era vorba despre părinții lui. „Ei, sigur, sigur, ei trăiesc departe, dincolo de mare, nu-i așa, Florit?” Iar după un timp, când îi comunicase decesul mamei sale și când, întâlnindu-se cu el la un colț de stradă, îi povestise despre testamentul răposatei, care

ruga să fie îngropată în pământul patriei, domnul Sinus promise vestea cu o seriozitate sumbră, însușindu-și-o ca pe o durere proprie.

Toate aceste amintiri îl făcură încrezător pe Natrium, care ieși în hol și bătu pe clapele telefonului numărul profesorului.

— Au sosit deci osemintele?, întrebă domnul Sinus Alfa la capătul celălalt al firului.

Indoliatulîngھیٚ în sec și răspunse:

— Domnule director, aș dori ca în aceste clipe grele să apelez la ajutorul dumneavoastră...

— Aplează, fiule, dar să nu mă reții mai mult de un minut și jumătate. Atit durează o frază complexă și timpul necesar pentru răspuns!

— V-aș fi foarte recunoscător dacă ați aproba corului școlii să cînte un psalm cu prilejul reînhumării mamei mele...

— Dar liceul nostru nu mai are de multă vreme cor și, chiar dacă ar avea, tot n-aș putea aproba... Contravine educației concrete!

Natrium auzi clinchetul receptorului așezat în furcă și cuvîntul *regret* rostit chiar în timp ce se efectua gestul.

Se întoarse în cameră, stinse lumînările și porni spre operă, hotărît să încerce să cîștige bunăvoința a opt sau zece cîntăreți, chiar dacă această întreprindere avea să-l coste o sută de mii de stibiumi, venitul lui pe un an întreg. La intrarea în foaiер, portarul robot îl anunță că pe scenă artiștii repetă sub conducerea directorului, dar dacă Natrium consideră că are de rezolvat o problemă serioasă n-are decît să aștepte în hol. Se așeză, își roti privirile peste pereții cu oglinzi care îl arătau de la vârful pantofilor pînă în creștetul capului chelit într-o multiplicare jenantă, de parcă așa, solitar, el ar fi reprezentat aceea *adunare mută* — cum numesc tibetanii sufletul contradictoriu și nuanțat al omului...

Din timp în timp, pe ușa dinspre stradă intra gălăgios cîte un tehnician, cărîndu-și magnetofonul ca pe un pește mare, learcă de apă și avînd aerul că dorește să se laude cît mai curînd cu prada pescuită. Ori de cîte ori sosea cîte un tip din ăsta pe scenă, se întrepuera repetiția și directorul, un bărbat frumos și rotofei, cu plete blonde, se pornea să țipe, dînd din mîini:

— E ceva nou?... Ai prins vreun zgomot nou natural?...

Iar tehnicianul care năvălise pe scenă își deschidea aparatul; odată, când țipătul, scrișnetul furiei și strivirea metalică a caroseriei se dovediră înregistrate simultan, directorul, împreună cu toți ceilalți, au izbucnit în rîsete și aplauze, apoi a dat dispoziție ca zgomotele noi să fie imediat înregistrate în mașina de muzică, iar motivele specifice să fie filtrate din haosul zgomotelor și introduse parte în uvertură, parte în intermezzo-uri.

„Ia-mi mîna și apropie-mă de tine...”

La orele unsprezece și trei minute, directorul întrerupsese repetiția și ieși să ia o gustare la bufetul de lîngă hol; portarul robot îi făcu semn lui Natrium, care se ridică și porni după bărbatul frumos, rotofei și cu plete blonde, pe care îl ajunsese din urmă abia cînd acesta se așeză la o măsuță rotundă.

— Aș avea o rugămintă, domnule director, dacă nu vă deranjez, spuse Natrium și se așeză și el stingherit pe unul din scaune. Mă pregătesc pentru reinhumarea mamei mele și aș avea nevoie de un cor funerar...

— Pe naiba!, zise directorul, mușcînd din sandviciul cu pateu de plancton și privindu-l pe străin cu acea mirare binevoitoare a grăsunilor. De unde ați adus aici osemintele?...

Natrium îi explică amănunțit situația, după care directorul operei își șterse buricele degetelor cu șervețelul de hîrtie, trase o dușcă de cafea și își privi oaspetele cu bunăvoința izvorîată din mulțumirea sațietății, pe care o revărsa generos în jurul mesei.

— Dar pe ce lume trăiești dumneata, dragă domnule?, ridică el din sprîncene. De multă vreme eu nu mai lucrez cu voci de canto. Și chiar dacă aș lucra în stilul desuet al vechilor opere, tot nu i-aș putea lăsa pe coriștii mei să participe la o afacere atît de dubioasă. Află dumneata că, acum zece ani, cînd am acceptat ca de ziua copacilor și păsărilor corul operei să dea o reprezentație în crîngul orașului, era să-mi pierd pîinea. Trei zile în șir m-a terfelit presa, acuzîndu-mă de sprijinirea noului val de sentimentalism...

Înfipsecobitoarea într-o măslină și o studie cu atenția cu care ar fi examinat o piatră prețioasă.

— Asociației funerare a cizmarilor, fiind o societate cu o tradiție de o sută de ani, i se mai permite din cînd în cînd să-și înmormînteze cîte un membru de frunte cu cor tradițional, zise el, dar acela nu se poate numi cor, e mai degrabă un fel de trio funerar, format din dirijor și trei bărbați, nici vorbă nu poate fi să se angajeze la înmormîntarea cuiva care să nu facă parte din asociație.

Natrium era total dezorientat și se temea de încercarea de a-și lămuri de ce întîmpina atîtea greutăți ca de osteoneala tentativei de a dezlega o problemă lungă și complicată de matematică; știa doar că nu-și poate lăsa mama acolo în sicriu, starea de părăsire într-o ladă neacrisită deosebindu-se categoric de situația unui mort înhumat, care își cucește încetul cu încetul în conștiința celor vii cuibușorul cald și sacru al împăcării, statutul trecerii într-o altă legislație care-i acordă răposatului, după normele ei, cele convenite, asigurînd unei vieți încheiate securitatea și apărînd-o de noi și mereu alte ultragii...

Întors acasă, forță capacul subțire, însă rezistent, legă membrele unele de altele și sprijini scheletul de bibliotecă, îmbrăcîndu-l cu halatul lui de casă vișiniu și așezîndu-i pe cap o pălărie turtită englezească; dar, în zadar, orice încercare de a se înșela pe sine, orice bună intenție erau inutile, pentru că, deși astupă cum o eșarfă violetă gălbejeala cleioasă a pieptului, și chiar după ce îmbracă falangele descărnate ale mîinilor cu mănuși albe, găurile negre ale orbiteilor tot se mai căscau străine în lumina camerei, iar dinții ieșiți în afara, ca niște cuie ruginite puse unul îngă altul rînjeau, în timp ce tîmplele, lipsite de vecinătatea pavilionului urechilor care să strălucească sîdefii și albe, îl înfiorau de groază.

— Iartă-mă, mamă, că te privesc astfel!, strigă Natrium și se azvîrli în pat, mușcîndu-și încheieturile mîinilor. Vezi, din nou, a nu știu cîta mia oară, iubirea își bate joc de mine!

Și, pentru că își evocă o dată în plus tot calvarul îndurat pînă acum, barul de lingă aeroport cu individul cherchelit și cu femeia goală, depozitul de ser de pe terenul împrejmuțit cu gardul acela de beton unde sîngele se prelinge în liniște din containere și, pentru că aceste imagini își înfîgeau dureros colții în sufletul lui, chinul se transformă în mînie, re-

voltă, neputincioasa rușine, toate revărsate într-o izbucnire spasmodică de plîns, într-o durere aspră și rea; se simțea pierdut. Cînd își reveni, își limpezi obrajii și ochii umflați cu apă rece, apoi vîrî oasele la locul lor și băgă sicriul într-un sac de voiaj voluminos, pe care de aici înainte hotărî să-l care cu sine, oriunde s-ar fi dus.

„Ține-mă de mîină, altfel, rătăcindu-mă, aș putea aluneca de pe calea cea dreaptă...”

Porni din nou prin oraș. Pe drum se gîndi să facă rost de la Institut de vreo trei-patru magnetofone pe care să le instaleze stereofonic în jurul mormîntului, psalmul imprimat pe bandă putînd să pară un cor adevărat dacă va utiliza un amplificator; dar, în ciuda înflăcăării proprii sale imaginații, știa într-un ungher al minții că acest plan nu e altceva decît un joc al închipuirii, un vis. Pentru că, pe de o parte, pentru imprimare avea nevoie de acel cor iar pe de altă parte muzica transmisă cu mijloacele tehnicii ar fi fost o profanare, fără a mai vorbi de faptul că, în cazul unei defecțiuni tehnice, împlinirea ultimei dorințe a mamei sale s-ar transforma într-o bațjocură...

Trecea pe o străduță îngustă din centrul orașului, tîrînd după sine sicriul adăpostit în sacul de voiaj; lîngă depozitul dosnic al unui magazin de fierărie găsi emblema corporației meșteșugărești despre care îi vorbise directorul operei: o cizmă din fier forjat atîrnată de o bară metalică; după ce ocoli recipientele cu amoniac înșirate lîngă poartă, care pe exhalau un miros acru, venit parcă dintr-un pisoar subteran, o luă de-a dreptul spre curtea îngustă și lungă din spate și întrebă de președintele asociației cizmarilor.

Locatarii îi indicară o ușă cu canaturile verzi; după ce bătu îndelung, apărură un bărbat cu barbă deasă, crescută pe o față tumefiată; pe lîngă el năvăli spre curte, prin crăpătura ușii, un miros greu de seu ars.

— Ce doririți?, întrebă încet, cu un reproș obosit în glas, stînd în ușă de parcă nici n-ar fi văzut cui i se adresează.

— Domnule președinte, aș vrea să mă înscriu în asociația dumneavoastră funerară, spuse Natrium, aș plăti cotizația și retroactiv...

Bărbosul lăsă ușa deschisă și dispăru din antreu, pășind fără zgomot în pîslarii lui; Natrium, aruncînd o privire pe coridor, îl zări parcă stînd cu mîinile împreunate în apropierea unor flăcărui; după vreo zece minute președintele se întoarce și îl privi cu o mirare speriată pe cel care continua să aștepte.

— Dumneata ești tot aici?, întrebă el clătînîndu-și obrazul înlăcrimat. Oare n-ai pic de bun simț?... Înăuntru, pe catafalc, e fetița mea și dumneata... de fapt nici nu știu ce vrei dumneata de la mine...

Însufletul lui Natrium încolți o rază de speranță, gîndind că doliul îi va apropia.

— Din păcate, mă pregătesc și eu de înmormîntare, spuse. Îngeanta asta se află exhumată mama mea. Mă înțelegeți, nu-i așa?...

Președintele privi geanta, apoi duse mîna la frunte și izbucni într-un rîs dement.

— Înțelegere!... Doamne dumnezeule!... Aduci aici aceste oseminte și... mai ții și predici despre înțelegere!

Speriat și jignit, Natrium făcu un pas înapoi, dar președintele asociației funerare înaintă spre el.

— Nu mi se permite ca la înmormîntarea propriei mele fiice să cînte corul asociației mele!... Și atunci, dumneata, vită ce ești, ce mai vrei?

„Ține-mă de mînă, mă simt atît de slab, încît nici să pășesc fără tine nu pot...”

Era a treia săptămînă de cînd Natrium, tîrînd după sine geanta de voiaj cu sicriul, cutreiera orașul; într-una din zile se aventură pînă în spatele Podului Călăilor, pe la șatrele țigănești, unde, în tovărășia unor bărbați tucirii cu mustățile pe oală, bău vîrtos dintr-o poșircă dulceagă, ca să nu simtă duhoarea acră a baragladinelor și cîntă, chircit pe pămîntul bătătorit la unison cu ei, cîntecele lor triste, urcînd tărăgănate pînă în tăriile cerului; se lăsă bătut pe umeri, lovit în spate, umilit de familiaritatea lor lipicioasă și într-un tîrziu dănțui împreună cu ei, învăluit în aburii fierbinți filtrați prin basmale, prin mustățile lor încîlcite, aburi stîrniți de impulsurile trupurilor, așa cum vîrtejurile furtunilor de primăvară răscolesc într-o unică involburare penajul și guoaiiele din ogrăzile de păsări. Dar cînd, epuizat și răsufînd greu, se trîntise pe un maldăr de zdrențe aruncate într-un ungher și o

femeie zveltă, desculță, cu ochi de tăciune — văzuse adinea-ori un copil în brațele ei — când această fecioară-mama se întinse lângă el, oferindu-i-se, iar Natrium văzu în ochii bulibașei îndemnul, se ridică amețit, se duse clătînindu-se pînă în curte și vomită, foarte aproape de locul unde puradeii baragladinelor, îngenunchiați, făcuseră un cerc în jurul sicriului de o formă atît de ciudată, holbîndu-se la el cu pioșenie și teamă.

Aceasta fu ultima lui încercare de a organiza un cor, dar în zadar luase cu el psalmul și notele, țiganiî nu știau să le descifreze, nici să citească nu știau, altfel, ziceau ei, l-ar fi ajutat cu plăcere...

Acum Natrium ședea într-o cîrciumioară din centrul orașului, cu un pahar de rachiu din plancton în fața lui și tocmai era pe punctul să renunțe la gîndul de a face față ultimelor dorințe ale mamei sale, cînd cineva îi spuse:

— Stimate domn, mecanic așa cum recepționez eu, cred că aveți un necaz. Cu ce v-aș putea ajuta?

Bărbatul ridică ochii și zîmbi: în fața lui stătea un om-robot înțepenit lângă masă, tăcînd crispat ca orbii, cînd vor să deslușească natura unor zgomote foarte depărtate.

— Îți mulțumesc pentru atenție, dragă Robert, însă dorința mea nici măcar oamenii vii nu o mai pot îndeplini-

Și, adînc emoționat de căldura vocii care-și oferise ajutorul, începu să privească amănunțit, cu răbdarea unuia care tot n-are ce face, la omul-mașină; tot examinîndu-l, observă cu uluire că de brațul robotului erau legate nouă panglicițe negre: nouă semne de doliu?

— După cine porți doliu?, îl întrebă cu fața scîldată în sudoare. La durerea cui te-ai asociat în asemenea măsură?

În ochii de sticlă ai robotului străluci o flăcăruie de emoție.

— Sînt solistul Corului Funerar, domnule, care funcționează pe lângă Asociația Prietenilor Naturii. Ori de cîte ori conducem pe cineva pe ultimul său drum, îl considerăm drept un mort de-al nostru și purtăm doliu un an de zile după el. Chiar ieri am scos doliul după domnul profesor Perihelium...

— Și cît cereți voi pentru o înmormîntare?...

Robotul stătea nemișcat, nu înțelese întrebarea.

— Cîți vanadiumi cereți ca să veniți la cimitir?

- Domnule, dar noi nu putem cîntări în bani durerea omului... Ne-o interzice statutul asociației, răspunse robotul.
- Și în cît timp puteți învăța un psalm?
- În general, în opt-zece minute, pentru dumneavoastră.

A doua zi tot orașul vorbea că de mult nu s-a mai văzut o înmormîntare atît de frumoasă; iar corul oamenilor-roboti, format din șaiszeci de membri, cîntase emoționant. În ziarul local scria că unui corist, al cărui număr și serie de fabricație gravate pe spate reporterul nu reușise din păcate să i le deslușească, i se făcuse rău de emoție și tovarășii lui fuseseră nevoiți să-i scoată din sală, pe brațe, trupul paralizat de un scurt circuit...

Sumar

<i>Prefață</i>	V
Mirifice zăpezi de altădată	1
E o surpriză să visezi cu sînge	11
Cîinii după gratii!	19
O casă blestemată	27
Un om căruia i s-a făcut milă de mine	38
O dramă la malul mării	47
De m-ar ocoli norocul!	59
Să nu coboare asfințitul pe mînia ta	70
Străzi și străzi, case și case	81
Nu ești dumneata omul cu care aș putea trăi pe o insulă pustie	92
Lumina ochilor	101
Un Noe la Satu Mare	108
Pe mine acum și călătoria mă doare	116
De m-aș putea întoarce acasă	124
Feriți-vă de făcătorii de minuni	129
Pomenirea numelor	138
Nici nu s-a mai văzut asemenea înmormîntare	147

DE ACELAȘI AUTOR:

În limba maghiară:

O STRADĂ LINIȘTITĂ
ADIO, PANTALONI SCURȚI!
ÎNGERI ÎN CASA SCĂRII
TRANDAFIRII VOLUNTARI AI SODOMEI
MAIMUȚA PLÎNGĂREAȚĂ
ÎMPĂRATȘI UCENIC PALARIER
MĂ DOARE CĂLĂTORIA
NĂZDRĂVĂNIILE ROBOȚELULUI ROBI
PÎINE ȘI FLACĂRĂ

În limba română:

TRANDAFIRII VOLUNTARI AI SODOMEI
MAIMUȚA PLÎNGĂREAȚĂ

În curs de apariție:

PELERIN LA ZIDUL PLÎNGERII (în limba maghiară)
MAIMUȚA PLÎNGĂREAȚĂ (în limba germană)

Lector: GABRIEL GAFIȚA
Tehnoredactor: ȘTEFAN LEPOIEV

*Bun de tipar: 15.3.1978. Apărut: 1978. Format: 54x81/16.
Hârtie tip A. Format: 84x108/57,15. Coli editoriale: 8,77.
Coli tip: 11. Tiraj: leg. 1/1 4.000 + 90+30 expoziție.*

Tiparul executat sub comanda
nr. 1893 la
Întreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918”
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
București
Republica Socialistă România